

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:97

Fredagen den 12 april

Kl. 09.00–13.53

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 mars justerades.

§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2023/24:116 till trafikutskottet

2023/24:134 till finansutskottet

EU-dokument

COM(2024) 150 till försvarsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 6 juni*.

§ 3 Svar på interpellation 2023/24:584 om beslutsprocessen kring DCA-avtalet

Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Elsa Widding har frågat mig när DCA-avtalet kommer upp till omröstning och när det börjar gälla. Hon har vidare frågat mig om jag och regeringen har vidtagit åtgärder, och i så fall vilka, för att säkerställa att kärnvapen inte kan bli aktuella på svenskt territorium vid en eventuell upptrappad konflikt med Ryssland. Slutligen har Elsa Widding frågat mig om jag och regeringen har tagit initiativ till en analys av på vilket sätt DCA-avtalet bidrar till Sveriges säkerhet och om jag i så fall kan redogöra för utfallet av analysen.

Till att börja med vill jag framhålla att DCA-avtalet blir en hörnsten i försvaret av norra Europa. Avtalet gör det möjligt för Sverige och USA att arbeta mer effektivt tillsammans, vilket bidrar till Sveriges säkerhet. Avtalet är dessutom en förutsättning för att Sverige snabbt och förberett ska kunna ta emot stöd från USA vid ett försämrat säkerhetsläge, vilket stärker säkerheten för USA och våra nordiska och baltiska grannländer. Ingåendet av avtalet är i sig en viktig signal om

USA:s säkerhets- och försvarspolitiska engagemang med Sverige.

Utgångspunkten för DCA-avtalet är att alla aktiviteter ska ske med full respekt för svensk suveränitet och svenska lagar. Det närmare säkerhetssamarbete som fastställs genom avtalet baseras på svenskt samtycke. Avtalet ger USA tillträde till ett antal områden och anläggningar som disponeras av Försvarsmakten och i ett fall av Försvarets materielverk. Sverige och USA kommer gemensamt att ha tillgång till samtliga platser, utom de delar som dessa parter ska enas om att endast den amerikanska styrkan ska ha tillgång till. Avtalet öppnar för ett ännu närmare samarbete med USA både bilateralt och inom ramen för Nato.

Ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som kom till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan. Sverige ansökte med brett stöd i riksdagen om medlemskap i Nato utan förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i övriga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium.

Försvarsberedningen konstaterade i sin säkerhetspolitiska rapport *Allvarstid* från 2023 att DCA-avtalet kommer att skapa förutsättningar för amerikanskt stöd om säkerhetsläget så kräver och därmed får stor betydelse för Sveriges säkerhet.

Sverige har redan ett nära samarbete med USA på det säkerhets- och försvarspolitiska området, och det kommer att fördjupas ytterligare med DCA-avtalet. Att snabbt kunna få amerikanskt stöd före eller tidigt i ett hotfullt skede är av mycket stor betydelse för att förebygga uppkomsten av militära hot mot Sverige och mot allierade i närområdet, för att avskräcka och för att i sista hand möta ett väpnat angrepp. Norge har redan ett bilateralt DCA-avtal med USA, och även Finland och Danmark har undertecknat sådana avtal med USA. Det är ett viktigt uttryck för den säkerhets- och försvarspolitiska samstämmighet som finns i Norden och för de gemensamma behoven.

Vad gäller avtalets ikraftträdande krävs det att riksdagen godkänner avtalet och beslutar om detsamma. En proposition med förslag beräknas kunna lämnas till riksdagen den 8 maj. Efter riksdagsbehandlingen kommer USA att underrättas om att avtalet kan träda i kraft. Ett ikraftträdande bör kunna ske under 2024.

Anf. 2 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Jag börjar med slutsatsen: DCA-avtalet stärker inte Sveriges säkerhet. Om riksdagen godtar DCA-avtalet begår vi säkerhetspolitisk harakiri i detta land. Avtalet syftar till att tillgodose USA:s militära intressen, inte Sveriges. Det framgår tydligt av skrivningarna i avtalet. Det står ingenting om vad USA ska göra för oss.

Sven Hirdman, före detta ambassadör i Ryssland, säger i en lång intervju i Swebb-tv att DCA-avtalet är förödmjukande för Sverige. Amerikanska styrkor och deras anhängare ska få obehindrad tillgång till en lång rad militära anläggningar. Visst – USA kanske redovisar vad som ska tas in på baserna, men vi har ingen möjlighet eller rätt att kontrollera det. Vi ger upp den militära kontrollen över vårt territorium till ett land som har startat en lång rad anfallskrig, vilka jag återkommer till. Ett suveränt land borde väl i stället behålla kontrollen över sitt territorium och inte ge upp den på det sätt som DCA-avtalet stipulerar?

Herr talman! Vad får vi då tillbaka? Militär hjälp, säger statsrådet. Problemet är att vi inte har någon kontroll över den hjälpen, precis som Ukraina nu fått erfara att man inte har kontroll över utlovad hjälp från USA, vilket man vilseleddes att tro när man valde att inte fullfölja fredsöverenskommelsen med Ryssland i mars 2022. USA lovade att stötta hela vägen om man bara fortsatte att kriga: Ge inte upp – ni ska få allt stöd ni behöver, bara ni inte slutar kriga mot Ryssland! Så lät det den gången, och vi vet alla hur det går i kriget.

Om nu USA får obehindrad tillgång till baserna, som det står i avtalet, så kan väl inte Sverige också ha obehindrad tillgång till samma baser? Eller kan både USA och Sverige ha obehindrad tillgång till dem eller suverän kontroll över dessa – våra – stora landområden? Knappast!

Vi har använt vår suveränitet till att ge bort den. DCA-avtalet gör USA:s konflikt med Ryssland till vår, och Sverige kommer att dras in i ett eventuellt krig mellan USA och Ryssland. Ryssland får 17 nya anledningar att angripa Sverige. Självklart kommer denna militära uppladdning samtidigt att leda till ökade försvarssatsningar från rysk sida, vilket leder till ökade spänningar och krigshot i vårt närområde. Sverige riskerar att bli ett slagfält vid en upptrappad konflikt med Ryssland.

USA får kontroll främst över flygbaser, med en stark tendens åt norra Sverige. Det är inga små områden USA vill ha som uppmarschområde mot nordvästra Ryssland. Det är fem gånger Gotlands yta när det gäller Vidsele och två och en halv gånger Gotlands yta när det gäller Älvdalen. USA ges också möjlighet att agera utanför baserna om de finner att basernas säkerhet skulle kräva det.

Syftet med DCA-avtalet påstås vara att med USA stärka vår kollektiva förmåga att stå emot väpnade angrepp. Frågan är då när Sverige blev ett kollektiv med USA, en kroniskt konfliktskapande nation som inte har försvarat amerikanskt territorium sedan andra världskriget men däremot har startat otaliga anfallskrig sedan

andra världskriget, ofta mot försvarslösa länder, och dödat miljontals människor:

- Vietnam 1965 – miljoner människor dog, mest civila.
- Irak 1999 – första Gulfkriget.
- Irak 2003 – andra Gulfkriget, som byggde på lögnen om massförstörelsevapen. Diktatorn ville sälja olja i euro i stället för dollar.
- USA och Nato började oprovocerat terrorbomba Jugoslavien 1999. Man bombade då också den kinesiska ambassaden.
- USA och försvarsalliansen Nato började kriget mot Syrien 2011, men redan 2006 planerade USA regimskifte i Syrien. USA ockuperar i dag Syriens oljefält.
- Libyen planerade att sluta sälja sin olja i dollar. Nato terrorbombade Libyen urskillningslöst under sju månader 2011. USA ockuperar i dag en tredjedel av Libyen, där oljan finns.
- USA och Saudiarabien påbörjade luftanfallet mot Jemen 2015. Striderna pågår fortfarande. Det kanske är olja man är ute efter även där.

Herr talman! Det verkar nästan som om Nato rent av blivit ett verktyg för USA:s aggressiva krigspolitik.

Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag kan konstatera att jag och Elsa Widding har väldigt skilda säkerhetspolitiska perspektiv. Jag kan också konstatera att Försvarsberedningen, där alla åtta partier ingår, har gjort bedömningen att Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska omvärldsläget sedan andra världskrigets slut. Det gör vi på grund av att Ryssland har påbörjat ett oprovocerat krig mot Ukraina. Detta skapar mycket stora spänningar och risker i vårt närområde, och vi måste vidta åtgärder i detta försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläge.

En sådan åtgärd är naturligtvis att vi stärker vårt eget totalförsvar. Det är helt nödvändigt. Vi ligger nu över 2 procent av bnp, som Nato beräknade, och vi har fördubblat vår militära försvarsbudget på fem år. Vi kommer också att fördjupa vårt internationella försvarssamarbete. Det handlar naturligtvis om det fullvärdiga Natomedlemskapet. Genom Natomedlemskapet omfattas vi av artikel 5 och Natos gemensamma försvarsplanering. Det gjordes en säkerhetspolitisk analys innan Sverige blev fullvärdig medlem. Jag hade själv möjlighet att sitta i gruppen för detta, och den konstaterade att ett svenskt Natomedlemskap skulle vara stabiliserande, inte destabiliserande, och skulle bidra till stabilitet och säkerhet i närområdet.

Vi behöver också fördjupa vårt bilaterala försvarssamarbete med USA. Det var den förra regeringen som påbörjade arbetet med den processen. Det ska också ses mot bakgrund av det omfattande bilaterala samarbete som vi har haft med USA egentligen sedan 2016,

då Sverige och USA ingick det som heter statement of intent om att fördjupa samarbetet. Sedan har vi ett trilateralt samarbete mellan Sverige, Finland och USA, och vi övar i dag med USA i mycket större omfattning än tidigare. Det är mycket viktigt för svensk säkerhet.

Det är också bra att Norge redan har ett DCA-avtal och att nu Sverige, Finland och Danmark förhoppningsvis också ska få det. Det bidrar till stabilitet och säkerhet. De baltiska länderna har detta, och också Polen, Tjeckien och Ungern.

Detta bidrar till stabilitet och är krigsavhållande. Det är inte så att det ökar risken för angrepp. Den säkerhetspolitiska analys som gjordes av analysgruppen för det svenska Natomedlemskapet men också en enig försvarsberedning pekade på att DCA-avtalet är viktigt också för svensk säkerhet. Det minskar risken.

Det höjer naturligtvis tröskeln för att angripa Sverige om vi har amerikansk militär närvaro i vår region. Nato bygger på transatlantiskt samarbete, och den amerikanska delen av detta är omistlig. Det är krigsavhållande och stabiliserande.

Låt mig också säga några saker beträffande Widdings påstående här om tillträdet. Det är naturligtvis inte amerikanska baser det handlar om. Det handlar om att amerikanska styrkor ska kunna få använda svenska baser. Det är en skillnad.

Det bygger också på respekt för svensk suveränitet, svensk lagstiftning och svenskt samtycke. Om USA vill ta in försvarsmateriel i Sverige måste man ange när man ska göra detta, vilken typ av försvarsmateriel och hur mycket. Det är en omistlig del i avtalet. Det är viktigt och stabiliserande att vi har avtalet.

Låt mig också säga någonting om själva processen för framtagandet av avtalet. Det undertecknades av mig och min amerikanska kollega den 5 december. Det kommer nu att läggas fram för riksdagen. När riksdagen fattar beslut ska inte jag avgöra, utan det är riksdagen som avgör detta.

Vi har remitterat en departementspromemoria på nästan 400 sidor. Vi har haft 111 remissinstanser. Det finns alla förutsättningar att bedriva debatt och diskussion om de här frågorna.

Låt mig vara tydlig om detta. Avtalet kommer att bidra till stabilitet och säkerhet i närområdet. Det är bra att alla nordiska länder nu har liknande arrangemang för att stärka den amerikanska närvaron i norra Europa.

Anf. 4 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Det är jättebra att stärka vårt totalförsvaret. Vi befinner oss i ett svårt läge. Men statsrådet ser tydligen inte det uppenbara: att detta avtal dramatiskt ökar Sveriges risk att dras in i ett kommande krig mot världens ledande kärnvapenmakt Ryssland.

Kriget i Ukraina visar att USA i dag saknar försvar mot flera ryska raketvapen som kan bära kärnladdningar. En försvarsallians med USA ger oss inget skydd mot ryska robotar.

Vid till exempel Natomötet i Bukarest 2008 motsatte sig Merkel och Sarkozy att Ukraina och Georgien skulle in i Nato. Varför? Jo, Merkel förklarade att Putin

skulle se det som en krigsförklaring. Även militärstrategerna George Kennan, William Perry och Paul Nitze, rådgivare och högt uppsatta politiker i USA, sa samma sak i början på 1990-talet. Att utvidga Nato skulle leda till en katastrof. Det är exakt vad vi nu ser, och därav detta läge.

Då menar jag inte Sveriges Natomedlemskap, utan ambitionen att Ukraina ska med i Nato. USA och Europa pratar om kriget som ett i raden, men Ryssland ser hoten mot sitt territorium på grund av Natoutvidgningen som ett existentiellt hot. Det här har uppreplats gång på gång sedan 2007.

Nu är det alltså våra söner och döttrar som står på tur att slaktas, det vill säga dö eller lemlästas på samma sätt som en halv miljon ukrainska soldater har offerats för rätten att utvidga Nato.

Varför är det så självklart för den svenska regeringen att Nato till varje pris ska kunna expandera ända in på ryska knuten även om priset är hundratusentals liv, där även svenska liv nu snart kan adderas till offerbrasan?

Återigen: Varför diskuteras till exempel inte det fredsfördrag som förhandlades fram under ledning av Israels dåvarande premiärminister Naftali Bennett bara en månad efter krigsutbrottet 2022? Avtalet hann aldrig skrivas under av Zelenskyj och Putin innan det plötsligt revs upp genom intervention från USA, med Storbritanniens premiärminister Boris Johnson som budbärare. Det hade i princip räckt med att Ukraina höll sig utanför Nato.

Hur hänger detta förresten ihop med Sveriges utrikesdeklaration, där man hävdar att Rysslands mål med kriget, precis om statsrådet här säger, är att återskapa ett imperium och med våld omkullkasta den europeiska säkerhetsordningen? Är inte försöket till fredsavtal i mars 2022 snarare ett bevis på motsatsen? Var är diplomatin och försöken till fredslösning?

Och hur var det nu med Minskavtalen som syftade till att förbättra situationen för den rysktalande befolkningen i östra Ukraina? Varför pratar vi inte om det? Med facit i hand: Hade det inte varit bättre om Minskavtalen efterlevdes? Då hade vi kanske sluppit detta helvete med så många förlorade liv. Finns det någon som ens bryr sig om dessa förlorade liv, eller är en försvarsindustri på högvarv viktigare?

Den samlade bedömningen av hoten mot Sveriges säkerhet som genomfördes i utredningar av FOI, Must och FRA, efter Rysslands invasion av östra Ukraina våren 2022, kom entydigt fram till att det inte förelåg något militärt hot mot Sverige.

Sedan dess har regeringens agerande ökat krigshotet så till den grad att ÖB nu deklarerat att krig på svenskt territorium är fullt möjligt och att det är dags för svenskar folket att ta i lite.

Övriga länder i Europa måste nu – genom diplomati – sträva efter att återskapa normala relationer med Ryssland, vårt grannland, och komma bort från den för Europa så destruktiva påverkan där USA och Nato nu till varje pris tycks vilja ha igång ett storkrig.

Europas ekonomi går baklänges. Vi går mot ett ödelagt Europa med risk för någonting ännu värre, ett globalt kärnvapenkrig med miljarder spillda människoliv. Till och med påven vädjar om fredsförhandlingar när han säger: När du ser att du är besegrad, att det inte går bra, måste du ha modet att förhandla.

Sedan intervjun spelades in har Turkiets president erbjudit sig att vara värd för ett möte mellan Ukraina och Ryssland för att få slut på kriget. Varför stöttar inte Sverige detta försök till fredsförhandlingar? Har Sverige helt lämnat sin tidigare befästa roll som fredsmäklare i världen?

Det finns i dag åtskilliga Natoländer som valt att inte blanda sig i Ukrainakriget, som i slutändan är en konflikt mellan USA och Ryssland där ingen tänker på Ukraina.

Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag kan konstatera att Widding talar om många andra saker utöver det bilaterala avtalet mellan Sverige och USA, det så kallade DCA-avtalet, som reglerar de rättsliga förutsättningarna för en amerikansk närvaro på svenskt territorium, som i huvudsak handlar om bättre förutsättningar för övning men eventuellt också förhandslagring av amerikansk försvarsmateriel.

Låt mig ändå kommentera några av de påståenden som Widding gör, inte minst beträffande hörnstenen som Sverige och den här kammaren har stått upp för när det gäller den europeiska säkerhetsordningen. Den bygger på att alla länder själva ska få avgöra sina egna säkerhetspolitiska vägval.

Vi är fria länder i Europa. Då ska befolkningen själv få avgöra till exempel som man vill tillhöra EU eller Nato. Jag kan konstatera att man också talar mycket om en Natoexpansion. Men i grunden handlar detta om att självständiga länder själva har valt att de vill tillhöra EU och Nato.

Ryssland försökte påverka oss i det avseendet den 17 december. Utrikesminister Lavrov skickade ut ett brev till alla europeiska huvudstäder och sa: Det blir inga fler Natoutvidgningar. Därmed sa han indirekt att Sverige och Finland var en del av den ryska intressesfären.

Det är totalt oacceptabelt för oss. Det är Sverige som ska göra sina egna säkerhetspolitiska vägval. Det ska inte Ryssland göra. En hörnsten i den säkerhetspolitiska ordningen i Europa är att alla länder själva ska få avgöra sina egna säkerhetspolitiska vägval. Vi har förut haft ett Europa styrt av buffertzoner och intressesfärer. Det ska vi inte tillbaka till.

Låt mig också kommentera det andra påståendet som Widding gör beträffande analysen av Säkerhetspolisen, Must och FRA. Det är myndigheter som jag jobbar mycket nära med dagligdags. Det gäller inte minst Must och FRA som svarar under Försvarsdepartementet.

Försvarsberedningen har pekat på att ett väpnat angrepp mot Sverige inte går att utesluta. Jag kan också konstatera att i både FRA:s och Musts

årsredovisningar pekar man på att det säkerhetspolitiska läget i Europa är väldigt allvarligt. Det har blivit kraftfullt försämrat just på grund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Det vi har att förhålla oss till är ett Ryssland som är villigt att ta stora politiska och militära risker.

Vi har också att förhålla oss till ett Ryssland som uppenbarligen visar på stor brutalitet och bestialitet i Ukraina. Jag har själv besökt både Irpin och Butja. Man har systematiskt angripit civila mål. Detta är också någonting som Must och FRA tar fasta på i sina omvärldsbedömningar.

Det är ingen som inte pekar på att det säkerhetspolitiska omvärldsläget kraftigt har försämrats på grund av Rysslands olagliga, oprovocerade och oförsvarbara invasion av Ukraina. Det är just därför vi behöver vidta åtgärder för att stärka svensk säkerhet.

Som vi har sagt i årtionden i Sverige söks säkerhet bäst i samverkan med andra. Genom Natomedlemskapet minskar vi risken för att Sverige utsätts för ett väpnat angrepp, för i och med det omfattas vi också av försvarsgarantier. Vi kan ingå i Natos gemensamma försvarsplanering, och det är krigsavhållande och stabiliserande. Det pekade Försvarsberedningen på, och det har också den säkerhetspolitiska analysgruppen gjort.

Det är klart att det höjer tröskeln för att angripa Sverige om vi har andra länder som samverkar med oss och om amerikanerna till exempel har möjlighet att förhandslagra försvarsmateriel här. Då går det snabbare och enklare för oss att få stöd i händelse av att vi exponeras för en kris, och ytterst har vi bättre förmåga att försvara oss än om vi ska göra det själva.

Det råder inte heller någon tvekan om att det är Ryssland som är det största hotet mot europeisk säkerhet. Det är Ryssland som agerar destabiliserande också i vårt eget närområde.

Anf. 6 ELSA WIDDING (-):

Herr talman! Rysslands krig i Ukraina är oförlåtligt. Det här handlar om *vår* säkerhet.

Jacques Baud, Natorådgivare och överste i den schweiziska armén skriver i sin bok *Operation Z: en analys av Ukrainakriget och dess orsaker* på sidan 33: ”Det är lustigt att Sverige och Finland inte tycks ha förstått att just de, i händelse av krig, kan bli de första att angripas med kärnvapen, i förebyggande syfte.”

En lång rad experter från många olika länder delar i dag denna bild. Statsrådet kanske följer professor Jeffrey Sachs, bland annat känd som specialrådgivare för FN:s generalsekreterare Ban Ki Moon fram till 2006. Statsrådet kanske också följer John Mearsheimer, en mycket känd professor i statsvetenskap från universitetet i Chicago, eller varför inte Ray McGo-vern, före detta CIA-analytiker i USA.

Det finns väldigt många experter, inte minst från USA, som anser att kriget i Ukraina har provocerats fram under en två decennier lång Natoutvidgning och EU-utvidgning. Vi är nu i ett extremt farligt läge eftersom Ryssland helt enkelt inte accepterar Nato med

risk för kärnvapen nära sin 200 mil långa landgräns mot Ukraina, på samma sätt som USA inte accepterade kärnvapen på Kuba på 60-talet. Det är samma sak som om Kina skulle placera kärnvapen i Kanada eller Mexiko, för den delen. Ryssland har gjort klart att man ser detta som ett existentiellt hot mot landet – oavsett vad vi tycker.

Sveriges regering har nu, uppbackad av medierna, under två års tid okritiskt förmedlat den amerikanska synen på kriget i Ukraina med en starkt förenklad och fullständigt historielös bild. Viktig information har undanhållits svenska folket. Det är så man har skrämt allmänheten med fienden i öst för att till och med kunna motivera utländsk makt på svenskt territorium.

Om man har läst gymnasiets historia om alliansbyggandet och provokationerna inför första världskrigets utbrott borde man faktiskt förstå att Sveriges provocerande agerande kan vara förödande för Sverige. Att låta USA ha tillgång till svenska militära anläggningar är provocerande. Det borde faktiskt även försvarsministern ha vett att förstå.

Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Min uppfattning är att det är mycket mer provocerande att Ryssland återkommande invaderar och ockuperar andra länder. Vi har sett det i Georgien 2008, i Ukraina 2014 genom en illegal annektering av Krim och naturligtvis genom den fullskaliga invasionen av Ukraina som påbörjades den 24 februari 2022. Det är detta som är huvudproblemet i europeisk säkerhetspolitik.

Om Ryssland hade ett mål med Sverige och Finland var det att hålla oss utanför Nato. Jag tror att den ryska fullskaliga invasionen är kraftfullt bidragande till att den här riksdagen fattade beslut i bred politisk samsyn om att Sverige skulle bli fullvärdig medlem av Nato.

Det är inte provocerande att länder själva gör sina egna säkerhetspolitiska vägval. Det är en hörnsten i den europeiska säkerhetspolitiken att länder har suveränitet och rätt att fatta sådana beslut. Det är inte provocerande att Sverige är medlem av Nato; det är en fråga mellan Sverige och de 31 andra allierade. Moskva har inte veto över vår säkerhetspolitik. Vi är ett fritt folk, och vi gör själva våra egna säkerhetspolitiska vägval. Om vi börjar tulla på det är det min bedömning att vi kommer att få en väsentligt försämrad säkerhetspolitisk omvärldsmiljö att hantera.

DCA-avtalet reglerar de rättsliga förutsättningarna för en amerikansk närvaro. En samlad bedömning är att en ökad amerikansk närvaro och ett ökat amerikanskt engagemang i vår del av Europa bidrar till stabilitet och säkerhet. Därför är det bra att Norge har ett sådant här avtal och att Sverige, Finland och Danmark förhoppningsvis kommer att få det inom kort.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 4 Svar på interpellationerna 2023/24:657 och 667 om lagrum för ekonomiskt våld och straffansvar för psykiskt våld

Anf. 8 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Herr talman! Sanna Backeskog har frågat mig om jag och regeringen anser att psykiskt våld ska kriminaliseras, om det pågår ett arbete på Justitiedepartementet för att få en proposition på plats och hur tidsplanen för arbetet i så fall ser ut samt om allmänheten kan förvänta sig att psykiskt våld kommer att vara kriminaliserat under 2024.

Vidare har Åsa Eriksson frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ekonomiskt våld ska få ett eget lagrum.

Att förebygga och bekämpa våld och kränkningar i nära relationer är högt prioriterade frågor för regeringen. Alldeles oavsett i vilken form sådant våld förekommer utgör det ett allvarligt samhällsproblem som aldrig kan accepteras.

Regeringen genomför nu en historisk omläggning av kriminalpolitiken där fokus flyttas från gärningsmannen till brottsoffrets upprättelse och samhällets behov av skydd. En viktig del i arbetet är att bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen arbetar därför intensivt med en rad olika lagstiftningsförslag för att flytta fram positionerna i kampen mot olika former av relationsvåld.

En väl fungerande kontaktförbudslagstiftning utgör en viktig del för att ge skydd åt dem som är utsatta. I februari överlämnades betänkandet *En effektivare kontaktförbudslagstiftning – ett utökat skydd för utsatta personer* (SOU 2024:13) till regeringen. Utredningen föreslår bland annat att otillbörlig övervakning i form av exempelvis gps-sändare eller appar, som utgör en form av psykiskt våld, ska kunna ligga till grund för ett kontaktförbud. Det föreslås även att fler omständigheter, exempelvis trakasserier, ska beaktas vid riskbedömningen även om agerandet inte når upp till gränsen för vad som är straffbart. Betänkandet är nu ute på remiss.

Som en del av denna omläggning gav regeringen i somras en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet för att straffen på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar (dir. 2023:115 och dir. 2023:181). Regeringen har också gett en utredare i uppdrag att överväga ändringar inom ramen för påföljdssystemet som innebär utökade eller nya möjligheter att besluta var en dömd person ska vistas eller inte får vistas (dir. 2022:95 och dir. 2023:74). Detta bedöms bland annat kunna ge ett ökat skydd för den som har utsatts för våld eller andra kränkningar i en nära relation.

I november förra året överlämnades ett betänkande till regeringen där det bland annat föreslås att kön ska läggas till som en ny grund i den bestämmelse som gäller straffskärpning vid brott som begås med

hatbrottsmotiv (SOU 2023:80). Remisstiden gick ut i mars, och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det är också centralt att se på det som ibland beskrivs som ett slags eftervåld. Under året avser regeringen att som en del i detta arbete tillsätta en utredning som ser över bodelningsprocessen. Syftet är att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för bodelningar. Regelverket ska inte kunna utnyttjas av en våldsutövande partner i syfte att förhålla bodelningsprocessen.

Vidare har regeringen nyligen gett en utredare i uppdrag att föreslå hur rätten till målsägandebiträde kan stärkas, bland annat i förhållande till brott i nära relation.

Vi gör också reformer på det hyresrättsliga området. I mars överlämnade regeringen en proposition till riksdagen som bland annat stärker det hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta kvinnor genom att göra det enklare för en hyresvärd att säga upp en hyresgäst som använder lägenheten för att utöva våld mot en närstående samtidigt som den våldsutsatta partners möjliggör att ta över hyreskontraktet stärks.

På jämställdhetspolitikens område satsar regeringen därutöver drygt 600 miljoner kronor under 2024 på åtgärder ägnade att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har också tillsatt en utredning som ska stärka den långsiktiga styrningen på detta område (dir. 2023:117), och det pågår även ett arbete med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för perioden 2024–2026 i syfte att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Som framgår av Sanna Backeskogs fråga har det i promemorian *Straffansvar för psykiskt våld* (Ds 2022:18) föreslagits en särskild brottstyp som tar sikte på just psykiskt våld. I promemorian beskrivs också att ekonomiskt våld, exempelvis i form av att övervaka och ta kontroll över en annan persons inloggningsuppgifter och bankkonton, kan utgöra en form av psykiskt våld. Enligt förslaget bör ekonomiskt våld omfattas av straffbestämmelsen om psykiskt våld.

Promemorian har remitterats, och flera remissinstanser har inkommit med förhållandevis omfattande synpunkter. Det handlar bland annat om lagförslagets förenlighet med legalitetsprincipens grundläggande krav på tydlighet och förutsebarhet, vilket är viktigt för både den brottsmisstänkte och brottsoffret. Det handlar också om risken för att det nya brottet skulle kunna missbrukas av förövare mot de personer som de själva har utsatt för våld.

Det är mot denna bakgrund viktigt att såväl förslaget som remissinstansernas synpunkter analyseras noga. Detta arbete pågår för närvarande inom Regeringskansliet. Jag vill inte föregripa resultatet av den processen annat än genom att på nytt framhålla att den grundläggande frågan om kvinnors och mäns lika rätt till trygghet och frihet från såväl fysiskt som psykiskt våld är oerhört angelägen.

Anf. 9 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Mäns våld mot kvinnor tar sig många olika uttryck. Det mest alarmerande är förstås att hela 13 kvinnor har mördats hittills i år. I minst 9 av fallen misstänks en man som kvinnan har eller har haft en relation med vara förövaren. Det är ofattbart. Det är svårt att ta in.

De mördade kvinnorna får uppmärksamhet, men för sent. De har redan förlorat sina liv, deras barn har redan förlorat sin mamma och deras anhöriga har förlorat en närstående. De är den lilla, synliga toppen på det gigantiska, tragiska isberg som gömmer sig under ytan: alla de kvinnor som på olika sätt utsatts för våld i sin vardag.

Herr talman! Ekonomiskt våld handlar om att skaffa sig makt och kontroll över en annan människa genom ekonomiska eller arbetsbegränsande medel. Det är vanligt med utstuderat ekonomiskt våld i de relationer där det också förekommer andra typer av våld.

Att vara utsatt för ekonomiskt våld är givetvis ett elände, en terror, så länge det pågår, men det begränsar också offrets möjlighet att lämna den destruktiva relationen. Trots detta har ekonomiskt våld inget eget lagrum i dag – därav interpellationen.

Herr talman! Jag vill citera ur rapporten *Svensk Kvinna. Ägd.* av Maria Arkeby:

”Det” – alltså ekonomiskt våld – innebär en förskjutning och en successiv kontroll över en annan människa. – – – En kvinna som bryts ner ekonomiskt bryts ju också ner psykiskt och börjar tvivla på sig själv i relation till andra människor, kanske även på jobbet.

Det är ju så att kvinnor som är drabbade är ofta utsatta av flera våldstyper; fysiskt, psykiskt och ekonomiskt våld. Och även om du inte är utsatt för direkt ekonomiskt våld, så gör det fysiska och psykiska våldet att kvinnan ofta blir sjukskriven under kortare perioder, eller ... långtidssjukskriven ... vilket förstås får allvarliga ekonomiska konsekvenser.”

Herr talman! Kronofogdemyndigheten delar upp ekonomiskt våld i tre olika delar. Den första är ekonomisk kontroll, som handlar om att våldsutövare tar kontroll över hur man använder sina pengar, kräver något i utbyte mot pengar, kontrollerar bankutdrag eller ger pengar som belöning. Sedan finns det inkomstsabotage, som innebär att en våldsutövare hindrar en person från att skaffa sig en egen inkomst genom arbete eller studier. Slutligen har vi ekonomisk exploatering, som betyder att en våldsutövare exempelvis tvingar en person att, som statsrådet nämnde, lämna över bank-id eller skriva på banklån eller abonnemang mot sin vilja. Det kan också handla om att en person blir tvingad att agera målsvakt i företag eller att någon startar bolag i hens namn.

Vi måste, herr talman, få stopp på alla typer av mäns våld mot kvinnor – inte minst det ekonomiska våldet, som ofta inte är synligt.

Justitieministern säger i sitt svar att han vill att ekonomiskt våld ska ingå i brottskategorin psykiskt våld. Jag vill därför fråga om justitieministern ser några risker med att ekonomiskt våld inte får ett eget lagrum.

(Applåder)

Anf. 10 SANNA BACKESKOG (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för att du vill diskutera de här jätteviktiga frågorna med oss denna fredagsförmiddag!

Fredagen är ju för många den sista dagen på arbetsveckan, och det är nog många som nu ser fram emot helg. Men för många kvinnor och barn är fredagen den värsta dagen i veckan. Det är då som kanske fredagsölen knäpps och kontrollerande beteenden och hotfulla och nedvärderande kommentarer haglar.

Någon heltäckande definition av psykiskt våld finns inte, men det kan röra sig om upprepade kränkningar eller att skämma ut den utsatta inför andra. Förövaren är ofta manipulativ, och det är vanligt att offret till slut börjar tro på det som förövaren säger. Det kan rikta sig mot allt det som definierar personen, som föräldraförmågan, intelligensen, humorn eller sexualiteten. Ofta handlar det om att ta kontroll över och inskränka den utsattas livsutrymme och sociala relationer.

Det kan också handla om ekonomiskt våld, precis som Åsa Eriksson berättade. Därför tycker jag det är bra att vi kan debattera detta i samma debatt här i kammaren i dag.

Psykiskt våld är med dagens lagstiftning väldigt svårt att komma åt. Det försätter kvinnor och barn i en ytterst sårbar situation.

En orsak till att psykiskt våld inte uppmärksammas tillräckligt kan vara att riskerna med våldet underskattas. Forskning visar dock att allvarligt psykiskt våld, i form av exempelvis hot och kontrollerande beteende, kan få liknande negativa hälsokonsekvenser som fysiskt våld – PTSD, depression, självskadebeteende och fysisk ohälsa.

Riksdagsledamoten Sofia Amloh och jag hade en givande dialog med justitieministern om denna fråga i kammaren förra året. Då upplevde jag att vi var överens om att det är angeläget att hitta en väg framåt för att bättre kunna stoppa förövaren och säkerställa våldsutsattas trygghet och rätt till frihet. Därför, herr talman, måste jag erkänna att jag blev mycket besviken när jag såg regeringens propositionslista för 2024 och bjöd då in till interpellationsdebatt igen för att fråga om arbete med en proposition pågår i Justitiedepartementet.

Sedan vi debatterade den här frågan förra året har tyvärr mäns våld mot kvinnor aktualiserats ytterligare. År 2024 är hittills ett väldigt mörkt år då minst 13 kvinnor har mördats.

Men vi vet också mer i dag än vi gjorde förra året. Den 31 januari släpptes Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar för 2022–2023. Sammanställningen av utredningarna presenteras vartannat år, och nytt för årets rapport är att man har kunnat se en allvarlig koppling mellan psykiskt och fysiskt våld.

Det finns flera ärenden där det enbart förekommit psykiskt våld innan ett mord begåtts. Här finns en tydlig brist i samhällets skyddsnet. Rapporten visar att när brottsoffer berättat om psykiskt våld, som

kontrollerande och nedvärderande beteende eller att gärningsmannen förföljt och hotat brottsoffret efter en separation, har detta tyvärr inte tagits på tillräckligt stort allvar. Riskerna med psykiskt våld har underskattats. Det framkommer också i rapporten att våldsutövandet sällan uppmärksammas.

Jag förstår att justitieministern och departementet behöver göra viktiga avväganden med propositionen, dels för att säkra rättssäkerheten, dels för att säkra att lagstiftningen får avsedd effekt. Men därför vill jag fråga om vi skulle kunna få lite tydligare besked från justitieministern om huruvida han anser att det är angeläget att få på plats en väl avvägd lagstiftning gällande kriminalisering av psykiskt våld och om hur arbetet på departementet faktiskt ser ut.

(Applåder)

Anf. 11 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för att vi kan ha den här interpellationsdebatten!

Jag kommer att vidga perspektivet lite grann. Det är ingen hemlighet för justitieministern att vi socialdemokrater, för att uttrycka det försiktigt, har varit kritiska mot den sittande regeringens initiativkraft när det gäller arbetet kring mäns våld mot kvinnor. Det har vi talat om tidigare, både i den här kammaren och i dialog i justitiekammaren.

Min kollega Sanna Backeskog lyfte upp den besvikelse hon upplevde när propositionslistan för 2024 kom. Det är en besvikelse som många av oss delar. Vi kunde konstatera att när det gäller ny lagstiftning för det här året ekar propositionslistan från den här regeringen tomt på nya initiativ på området. Det är oerhört allvarligt mot bakgrund av att bara så här långt in på året – vi är nu inne i april – har minst 13 kvinnor mördats. Av dem mördades 9 av någon som de var eller hade varit i en relation med.

När det gäller arbetet kring mäns våld mot kvinnor kan justitieministern inte bara tillämpa läpparnas beaktelse och tala om att man prioriterar frågan när det de facto inte sker någonting i verkligheten.

I den här interpellationsdebatten lyfts förslaget om kriminalisering av det psykiska våldet fram. Det psykiska våldet är egentligen en del av i stort sett allt våld som utövas mot kvinnor av den som de har en relation med.

När vi har studerat regeringens arbete på området mäns våld mot kvinnor har vi kunnat konstatera att man tvärtom vidtar åtgärder som minskar möjligheterna att komma till rätta med denna pandemi som varje dag drabbar svenska kvinnor. Till exempel har man efter 17 år strypt den statliga finansieringen till kommunernas kvinnofridsarbete. Det gjorde man redan i januari 2023.

Man har också lagt ned den viktiga kvinnofridsatsning som Sveriges Kommuner och Regioner har bedrivit och som har varit avgörande för att stötta socialsekreterare och verksamheter över hela landet.

Man vill genomföra den reform om skyddat boende som vi lade fram men har skjutit till en budget som

endast motsvarar 6 procent av det som krävs för att leva upp till lagen.

Kvinnojourer hotas av tillståndsplikt för skyddat boende. Och regeringen saknar en plan för hur man ska lösa dessa frågor.

Färdiga lagförslag om mäns våld mot kvinnor läggs som sagt inte fram. Redan i november 2022 hade remissinstanserna lämnat sina svar till den dåvarande regeringen. Frågan har alltså beretts i över ett och ett halvt år. Justitieministern måste kunna lämna ett svar här i dag på om han har för avsikt att lägga fram ett lagstiftningsförslag på området. Till exempel justitieministerns egen myndighet, Polismyndigheten, har sagt ja till det. Man tycker att det är bra.

Min fråga till justitieministern är: Kommer ni att gå fram med ett lagstiftningsförslag?
(Applåder)

Anf. 12 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret och för möjligheten att stå här igen och ha denna jätteviktiga debatt!

Vi socialdemokrater välkomnar flera av förslagen som regeringen tittar på, jobbar med och tänker lägga fram. Jag vill kanske särskilt understryka det som rör bodelningen. Det blir påtagligt att när våldsutövande hindrar bodelningen hindrar det många att ta sig vidare, ta sig ifrån och kunna fly en våldsamt relation. Jag vill understryka att det, men även mycket annat, är särskilt välkommet.

Jag vill ändå ta fasta på det som interpellanten Backeskog lyfter upp här; den psykiska misshandeln handlar om att systematiskt och upprepat kränka offret. Ofta är förövaren en väldigt manipulativ person som definierar den man är och det man gör. Det kryper så långt in på en, upprepat och systematiskt. Till slut tror man på det, oavsett var man kommer ifrån och oavsett vilka förutsättningar man har sedan tidigare. Man kan vara väldigt trygg i sig själv, vara självsäker och ha god självkänsla, men efter systematiskt psykiskt våld, som bryter ned människor – det bryter ned de här kvinnorna – tror man på den manipulativa inställningen. Den gör att man tror på något annat, på det som sägs.

Psykisk misshandel i en relation är ofta den våldsytring som visar sig först. Det våldet upplevs också ofta som mest kränkande, oförutsägbart och otroligt stressande. Det psykiska våldet är ett omfattande problem som får stora konsekvenser för dem som utsätts. Det finns ett stort behov av att synliggöra det i ett straffrättsligt system.

Kvinnor som mördas av män i sin närhet har ofta utsatts för psykiskt våld under lång tid. Det är inte ovanligt med även ekonomiskt våld. Det är kanske snarare vanligt.

Herr talman! Den 6 januari 2024 hittades en kvinna död i en bostad i Vagnhärad. En man greps samtidigt i bostaden. Den 29 december 2023 hittades en kvinna död i en bostad i Vingåker. Hennes make har gripits. Han är tidigare dömd för att ha misshandlat henne.

Båda fallen skedde i min egen valkrets under jullet. I det ena fallet hade kvinnans make två månader innan kvinnan hittades mördad gripits för att ha dödsbotat henne med en sax för att hon ville lämna honom. I polisförhör sa kvinnan: Jag vill inte längre vara en slagpåse. Hon uppgav också att hon utsattes för flera olika våldsformer, inte minst psykiskt våld.

Ifall fler våldsformer blir kriminaliserade är jag övertygad om att vi i många fler fall kan förhindra den yttersta konsekvensen, dödlig utgång. Samtidigt kan vi från samhällets sida säga att oavsett uttryck är våld ett maktutövande och förtryck som ingen ska utsättas för.

Vi hade som sagt en debatt i juni förra året angående att psykiskt våld ska kriminaliseras. Då svarade statsrådet att vi kunde förvänta oss att få ett förslag på riksdagens bord. Frågan är om vi kan göra det inom ett år.

(Applåder)

Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Åsa Eriksson och Sanna Backeskog, för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor i dag!

Jag börjar med det psykiska våldet. Vi är helt överens när det gäller de samhällsproblem och problem som därmed uppträder för enskilda människor, enskilda kvinnor, som beskrivs i den promemoria där det läggs fram förslag på området. Alla de beteenden och övergrepp som promemorian tar sikte på är sådant som ska vara kriminaliserat i Sverige. Det är vi helt överens om. Frågan är bara hur vi åstadkommer det på ett sätt som är precist och får den avsedda effekten och som är förutsägbart, kanske inte i första hand för den brottsmisstänkte utan för brottsoffret och det potentiella brottsoffret. Det är det arbetet som pågår.

Jag tycker att man ska hålla huvudet kallt i förhållande till remissinstanser, men det finns en dimension av remissinstanskritik som är oerhört betydelsefull att ta fasta på. Den gäller kritik från de praktiker som ska hantera detta. Kommer det att fungera i praktiken, och får det den avsedda effekten? På den punkten fanns det rätt långtgående synpunkter, inte minst från rättsväsendet, på den föreslagna modellen. För mig är det alltså inte ett argument för att inte ta det här vidare, men det är ett argument för att på ett omsorgsfullt sätt arbeta med det så att det får precis den effekt som jag vet att interpellanterna, många andra och jag själv efterfrågar.

En dimension av förslaget som lyfts upp, inte minst av flera kvinnoorganisationer i civilsamhället, är riskerna med det här sättet att reglera detta. Det kan bli en sorts maktkamp när en man som slår kommer att kunna hävda till sitt försvar att kvinnan först utövade psykiskt våld mot honom. Det kan man säga är en latent risk med all sådan här lagstiftning, men jag tycker också att det understryker vikten av att få precision i den så att man undviker den typen av effekter.

Jag avser att hitta en väg framåt. Det arbetet pågår. Jag tycker att det ligger någonting i synpunkten att det kanske går långsammare än vad man skulle önska,

men ambitionen finns. Jag är övertygad om att det kommer att gå att hitta en bra väg framåt.

Vad gäller det ekonomiska våldet är det egentligen inte mitt förslag att det ska ingå i definitionen av psykiskt våld, utan det är den väg som utredaren har pekat på i promemorian. Jag har ingen stark preferens där. Jag tycker att det ligger en del i de farhågor som Åsa Eriksson lyfter fram och att det möjligen skulle kunna finnas en styrka i att reglera det på ett särskilt sätt. Det är en av de frågor vi tittar på när vi nu ska ta hand om helheten.

Att alla dimensioner av ekonomiskt våld – alltså kontroll, det som beskrevs som inkomstsabotage och exploatering – ska omfattas av en kriminalisering är definitivt min inriktning. Sedan ska vi bara hitta ett sätt att lösa det så att det får den kraft, tydlighet och synlighet som problemen förtjänar. I det sammanhanget vill jag återigen nämna bodelningar, som ju är en annan dimension av det ekonomiska våldet – även om det kanske snarare är ekonomiskt våld ägnat att försöka hindra en utsatt kvinna från att lämna en destruktiv relation.

Allra sist vill jag säga apropå propositionslistor och annat att vad gäller straffen, den villkorliga frigivningen, kontaktförbuden, det hyresrättsliga skyddet och möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel också mot den här typen av brottslighet hade vi varit i ett mycket bättre läge i dag om de hade funnits på plats för fem eller tio år sedan. Nu kommer de, och det är jag stolt över. Jag är övertygad om att de kommer att göra utomordentligt stor skillnad för alla våldsutsatta kvinnor i det här landet.

Anf. 14 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret! Jag blir uppriktigt glad, för jag tycker mig höra en öppning för att ekonomiskt våld skulle kunna få ett eget lagrum. Det känns positivt. Vi får jobba vidare med det. Jag vill också säga att jag uppskattar alla de ansträngningar som regeringen faktiskt gör för att beivra relationsvåld och hedersförtryck.

Jag blir nyfiken på den utredning som ser över bodelningsprocessen. Jag ser gärna att statsrådet utvecklar hur det ska stävja det ekonomiska våldet. Mina kollegor har väldigt tydligt belyst vilket elände mängder av kvinnor lever i, och vi måste skyndsamt göra allt vi kan för att stävja det.

Herr talman! I en nära relation kan det ekonomiska våldet till exempel ta sig uttryck i att en part har kontroll över bådars ekonomi och att en part inte tillåts ha ett eget bankkonto eller bankkort. Det kan handla om att alla utgifter ska redogöras för, vilket omöjliggör utrymme för att spara egna pengar för att sedan kunna lämna relationen. Det är en form av psykiskt våld; det håller jag med om. Men det ekonomiska våldet kan också ta sig andra uttryck. Därför menar jag att det behövs ett eget lagrum.

Andra sätt att utöva ekonomiskt våld är att skuldsätta den våldsutsatta genom lån eller obetalda fakturor och att fördröja bodelning vid separation, som

statsrådet var inne på, så att den utsatta parten inte får tillgång till sitt kapital. Det kan även handla om att våldsutövaren stjälar gemensamma pengar eller pengar som är sparade till barnen.

Ekonomiskt våld kan också innebära att den som utsätts för våldet helt saknar ekonomiska medel att lämna relationen. Det kan handla om allt från att inte ens ha pengar att ta en taxi och fly undan fysiskt våld till att inte kunna skaffa ny bostad eller ens teckna eget telefonabonnemang på grund av att den våldsutövande har försatt en i skuld.

Herr talman! Det ekonomiska våldet berövar många kvinnor allt självbestämmande, påverkar deras möjligheter att sätta mat på bordet till sina barn och omöjliggör för dem att betala skyhöga kostnader för advokater i civilrättsliga mål. Jag är inte jurist och har inte de exakta svaren på hur det här ska gå till, men jag förväntar mig att justitieministern och hela hans departement kan formulera en lagstiftning som räddar kvinnor undan det ekonomiska våldet och sätter press på olika aktörer, inte minst bankerna, att förebygga kvinnors ekonomiska utsatthet.

Herr talman! Är det kanske så att det är dags för en ekonomisk samtyckeslagstiftning?

Anf. 15 SANNA BACKESKOG (S):

Herr talman! Jag förstår att justitieministern precis som jag följer konton på sociala medier som belyser våldsutsattheten i nära relationer. Vittnesmålen på till exempel Instagramkontot Gömda Kvinnor ger en tydlig bild av hur angeläget det är att snabbt komma åt problemet med psykiskt våld. Jag blir så förbannad – ursäkt språket – när jag ser hur hänsynslösa förövare kan fortsätta utöva våld mot sina expartner och också sina barn efter separationen.

En kvinna som jag träffade berättade för mig om hur det psykiska våldet eskalerade efter det att hon lyckats ta sig och sin dotter från förövaren till kvinnojourens skyddade boende. När han inte kunde komma åt henne direkt, personligen, gjorde han allt han kunde för att skada henne på andra sätt, till exempel genom att förhålla bodelningsprocessen – som justitieministern har nämnt – och genom upprepade tvister om vårdnad och umgänge. Han spred också lögn om henne till familj och vänner. Hon sa ungefär så här: Att bevisa sin oskuld vid falska anklagelser och när man smutskastas i sociala medier tar tid, kostar pengar och tär på den psykiska hälsan.

Herr talman! Såväl Socialstyrelsen som Jämställdhetsmyndigheten och kvinnoorganisationerna vittnar om att samhället faktiskt har en hel del verktyg och metodstöd på plats som borde kunna reducera våldet mot kvinnor och barn. Nya brottstyper har tillförts i brottskatalogen, och flera straffskärpningar har gjorts. Det finns en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, och det finns ett 99-punktsprogram. Det finns riktlinjer för såväl socialtjänst som hälso- och sjukvård. Det finns viktiga forskningsprogram att vägledas av och evidensbaserade metoder gällande det förebyggande arbetet. Det behövs mer,

men det finns viktiga verktyg på plats. Ett stort problem som väldigt många aktörer pekar på är dock implementeringen.

Att införa straffansvar för psykiskt våld tänker jag skulle kunna fungera normbildande för samhället i stort och för våra viktiga institutioner som skolan, socialtjänsten och vården. Det skulle kanske göra att man tar sådana här uppgifter om våld på större allvar. Det skulle naturligtvis behöva göras ihop med fler kunskapshöjande insatser.

Samhället måste vara bättre på att upptäcka barn som far illa och utsätts för våld hemma. Det behövs en jämlikhetspolitik mot social utsatthet, och arbetet mot destruktiva maskulinitetsnormer i skolan måste fortgå. Jag tänker också att riktlinjerna och metodstöden som Socialstyrelsen beskriver inte följs måste följas. Riskbedömningar måste användas.

Alla medarbetare som kan tänkas möta våldsutsatta eller förövare behöver ha tillräcklig kunskap och tillräckliga verktyg för att kunna agera. Socialstyrelsen lyfter till exempel fram i sin rapport att det är mycket angeläget att socialtjänsten i större utsträckning uppmärksammar det psykiska våldet och vilka konsekvenser det kan få för den våldsutsatta. För det behövs kunskapshöjande insatser.

Att socialtjänsten, skolan och hälso- och sjukvården är livsviktiga aktörer tror jag nog att vi alla är överens om. Men det ekonomiska läget ute i landet är tufft, och där vill jag understryka att det inte handlar om kommunens prioriteringar i första hand utan att det helt enkelt saknas pengar därför att kommunerna inte alls har blivit kompenserade för inflationen eller för kostnadsökningarna av regeringen.

Det handlar till exempel om att man behöver lägga viktiga förebyggande enheter åt sidan. Då kan det vara svårt att samtidigt jobba kompetensutvecklande och utvecklingsbaserat.

Därför vill jag avslutningsvis, herr talman, fråga vilka åtgärder som justitieministern kommer att vidta när det gäller just de här frågorna – kunskapsökning, förebyggande arbete och att viktiga verktyg och riktlinjer verkligen implementeras där de behövs och över hela landet.

Anf. 16 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Herr talman! Jag tänker de facto inte vara riktigt lika snäll som en del av mina partikamrater har varit.

Den 18 oktober 2022 tillträdde justitieministern sin post. Det är 18 månader sedan.

Jag har själv varit statsråd. Jag har varit departementschef i närmare sex års tid. Jag vet att om justitieministern hade tyckt att det var angeläget att lägga fram det här förslaget hade det för länge sedan legat på riksdagens bord.

Den 15 november 2022, mindre än en månad efter att justitieministern hade tillträtt, hade han alla remissvar på den här utredningen på Justitiedepartementet. Det tar inte 17 månader att bereda en sådan här fråga om man vill lägga fram den. Om man hade tyckt att det fanns problem med vissa delar av remisskritiken

eller behövde ett annat beredningsunderlag hade justitieministern haft tid att skaffa sig det.

Det gör mig väldigt skeptisk att ett av de få färdigutredda förslagen på det här området, som fanns på justitieministerns bord och var mer eller mindre klart att läggas fram för riksdagen, inte har lagts fram.

Här står justitieministern i dag, 18 månader senare, och kan fortfarande inte ge besked om när det här kommer att läggas på riksdagens bord. Det tycker jag är fullständigt underkänt, Gunnar Strömmer, och min fråga kvarstår. Kommer du att lägga fram det här på riksdagens bord under det här året?

Anf. 17 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! År 2022 var det 62 personer som dog av gängkriminalitet. År 2023 var det 65 personer som dog i arbetsplatsolyckor. År 2024, hittills i år, har 13 kvinnor mördats.

Regeringen behöver kunna klara av att ha flera samhällsproblem i sitt synfält. Det tycker jag att flera delar här vittnar om att man har. Det jag är ifrågasättande till är snarare hastigheten, takten och prioriteringarna som görs.

Jag förstår att man behöver ta hänsyn till vad remissinstanser kommer in med och det som statsrådet har redogjort för här i dag – att man behöver bejaka vissa delar av det för att träffa säkert. Det är jättebra, men hur lång tid tar det? Vad behöver man göra? Det är de frågorna som kvarstår – detta till skillnad mot andra förslag som regeringen lägger på riksdagens bord, där det kan gå väldigt fort i förhållande till vad remissinstanserna har sagt.

Jag vill återkomma till det som kan komma att bli en tradition; jag hoppas inte det. Men vi hade den här debatten för ett år sedan, herr talman, och då hade statsrådet en uppmaning till oss: ”Jaga mig gärna här om ett år om den vid den tidpunkten inte ligger på riksdagens bord.” Den uppmaningen tycker jag såklart att vi ska bejaka och ta fasta på.

Min fråga är fortfarande om vi får se ett förslag till lagstiftning på riksdagens bord före nästa stora högtid, midsommar.

Anf. 18 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag bekräftar uppmaningen. Jag blir gärna jagad i denna angelägna fråga – förhoppningsvis inte år efter år, utan vi ska få till en leverans som gör att den fina traditionen ändå måste upphöra vid någon lämplig tidpunkt.

Jag tänker så här: Man kan naturligtvis ha olika fordringar på 18 månader på det här området. Jag kan bara konstatera att väldigt mycket av det som borde ha varit på plats, inte bara för 18 månader sedan utan för fem år sedan eller tio år sedan, nu kommer med väldigt hög hastighet och med ett väldigt djup och en väldigt kraft.

Det är kontaktförbuden. Det är det hyresrättsliga skyddet. Det är tvångsmedelsanvändningen, som man

ska kunna sätta in även vid den här typen av brottslighet.

Det gäller straffen, och får jag bara säga apropå fokus att när vi tog det breda greppet om straffen i somras fick jag också kritik från Socialdemokraterna. Men då var kritiken att jag var ofokuserad eftersom jag inte riktade mitt fokus enbart mot de kriminella gängen.

Min enkla motfråga är om Socialdemokraterna tycker att dagens straff när det gäller våld mot kvinnor och sexuella övergrepp på ett rimligt sätt speglar brottens allvar. Det tycker inte jag. Därför tycker jag att det är viktigt att vi gör något åt dem.

Tycker Socialdemokraterna att den reglering som vi har ärvt, som innebär att en våldtäktsman med hög risk för att återfalla i brott ändå blir villkorligt frigiven eftersom Kriminalvården inte ens har möjlighet att väga in den aspekten i sina beslut om villkorlig frigivning, är rimlig? Det tycker inte jag.

I den mån Socialdemokraterna tycker att detta är ett uttryck för bristande fokus vill jag säga att mitt fokus omfattar både reformer på straffrättens område ämnade att knäcka den grova gängkriminaliteten och offensiva förslag ämnade att möta det våld som kvinnor här i landet utsätts för och den orimligt slappa respons som det straffrättsliga systemet och rättsstaten ger i de avseendena.

När det gäller det vi talar om i dag vill jag säga att allt det vi har talat om, alla de problem som aktualiserats, ska vara kriminaliserade i det här landet.

Jag har som sagt inga problem att förhålla mig självständig till remisskritik, men det handlar om vad det är för remisskritik. Om det verkligen finns ett seriöst intresse för den här frågan tycker jag att fler borde analysera remisskritiken. Det kan jag säga: att lägga det förslaget på bordet i befintligt skick hade inte gjort tillvaron enklare för brottsoffer i det här landet. Det är också en realitet.

Vi har tagit det som vi vet har stor effekt och som vi kan komma fram med snabbare, och det är återigen kontaktförbuden, det hyresrättsliga skyddet och tvångsmedlen – allt det som har utomordentligt stor betydelse i alla de här hänseendena.

Vi ska se till att ett brett straffrättsligt grepp kommer att omfatta straffen, reglerna för villkorlig frigivning och reglerna för mängdrabatt också när det gäller det våld och de övergrepp som drabbar Sveriges kvinnor. Det skyndar vi på med, för det finns underlag som gör att vi kan göra det. Det här kommer vi också att komma tillbaka till.

Jag tycker att flera av de frågor som kommit fram bara i vårt meningsutbyte visar att det finns rätt viktiga frågor att avväga, exempelvis om det ekonomiska våldet ska vara en del av den reglering som träffar psykiskt våld eller om det behöver hanteras i särskild ordning och även hur det psykiska våldet ska kunna angripas på ett träffsäkert sätt som både får avsedd effekt för brottsoffren och inte kan användas som ett motmedel från förövarens sida mot brottsoffret, som ju oftast är en kvinna.

Jag väljer i min sedvanligt mycket konstruktiva anda att ta fasta på allt konstruktivt som har framkommit. Det finns en gemensam vilja och ambition att ta sig framåt så skyndsamt det bara går på det här området, och jag vågar säga att för landets våldsutsatta kvinnor är det utomordentligt viktigt att det psykiska våldet kriminaliseras men att det görs på ett sätt som också får den avsedda effekten. Det är min främsta prioritet.

Anf. 19 ÅSA ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag ska försöka fortsätta i den konstruktiva andan.

Tack, statsrådet, för svaret! Jag hörde ingenting mer om ekonomisk samtyckeslagstiftning.

Låt mig säga att det grova organiserade våldet är ett gissel för vårt samhälle. Hur mycket lidande gängen åstadkommer har vi inte minst sett vid de senaste dagarnas händelse i Skärholmen, som ju är så tragisk att det knappt går att sätta ord på det.

Ett lika stort problem är mäns våld mot kvinnor. Sedan ungefär ett år tillbaka har regeringen ett råd mot organiserad brottslighet. Jag vill därför avslutningsvis fråga justitieministern om regeringen tänker lyssna på civilsamhällets krav och tillsätta ett motsvarande krisråd mot mäns grova brottslighet mot kvinnor.

Anf. 20 SANNA BACKESKOG (S):

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om att det finns mycket att göra på det här området och också att våldet inte kommer att upphöra enbart genom ett straffansvar för det psykiska våldet. Men jag tror faktiskt att det skulle kunna fungera normbildande om det införs med en tydlig plan för kunskapsspridning och metodstöd.

Ett straffansvar förtydligar att den som har utövat psykiskt våld är en förövare och att man också ser riskerna för eskalering med ett sådant beteende, som i de fall som Socialstyrelsens rapport har beskrivit eller i fallet med Tintin, som tvingades till umgänge med sin pappa trots att det fanns tydliga uppgifter om psykiskt våld.

Att stoppa tvångsumgänget är också en fråga som är oerhört angelägen och fullt nödvändig, och jag tror att psykiskt våld skulle kunna spela roll vid riskbedömningar i utredningar.

Det här handlar också om rätten till upprättelse för dem som har blivit utsatta. Det är särskilt viktigt när det gäller barn. De behöver bli trodda på och själva få en förståelse för att det aldrig är deras fel. Ansvaret ligger alltid hos förövaren.

Jag vill avsluta med att tacka justitieministern för debatten. Det är återigen positivt att jag märker en samsyn någonstans. Jag tycker mig också ana en ambitionshöjning från regeringen den senaste tiden. Det är glädjande att justitieministern lyfter fram Kontaktförbudsutredningen, som vår regering tillsatte. Kanske kan vi här få ett besked om när justitieministern tror att den kan komma på plats, också en väldigt angelägen fråga.

Vi behöver se fler propositioner på bordet. Vi behöver också se medel till kommuner och regioner och till civilsamhället som möter brottsoffren. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor får inte undanträngas. Det får inte ta paus. Det måste bedrivas i hela samhället på alla nivåer. Allt annat vore att svika Sveriges kvinnor och barn.

(Applåder)

Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Sanna Backeskog och Åsa Eriksson för möjligheten att få diskutera dessa utomordentligt angelägna frågor i dag.

Jag vill avslutningsvis även säga att vi är väldigt överens om att de problem vi talar om, inklusive det som aktualiseras när det gäller det psykiska och det ekonomiska våldet, är sådant som inte ska vara lagligt i det här landet och att vi ska ha en reglering som träffar det våldet. Det är en reglering med stor precision och som är förenad med straff som speglar dessa brott och övergrepps allvar. Det är detta arbete som pågår. Jag ser fram emot att komma tillbaka med detta och att bli jagad i frågan med lämplig frekvens till dess att detta ligger på riksdagens bord.

Jag vill avslutningsvis också lyfta fram några frågor som nämndes här tidigare. Vi vet att snittet över en längre tid har legat på 14 eller kanske 15 mördade kvinnor i en nära relation. Då får man säga att starten på det här året har varit utomordentligt mörk. Det har återigen ställt frågorna på högkant.

Jag, tillsammans med socialtjänstminister Waltersson Grönvall och jämställdhetsminister Brandberg, hade förrförra veckan ett möte med företrädare för myndigheter, kommuner, regioner, forskningssamhälle och civilsamhälle. Där sa vi, apropå det strukturerade arbetet framåt, att vi kommer att hitta ett format liknande det här rådet under tolv månader återkommande mot dessa delar av samhället för att på ett mycket operativt sätt ta oss an de här frågorna. Vi kommer också att följa upp de återrapporteringskrav som exempelvis polis- och åklagarmyndighet och andra på mitt område har när det gäller de här frågorna med en mycket högre frekvens än vad vi normalt sett gör. Det är för att säkerställa att det som också händer i vår omvärld får ett avtryck i skärpa, tempo och fokus hos alla aktörer som har förutsättningar att påverka situationen och gör att färre kvinnor än i dag drabbas av våld på detta fruktansvärda sätt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2023/24:661 om kriminaliseringen av narkotika

Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag avser att utvärdera de straffskärpningar som infördes

för narkotikabrott och som trädde i kraft sommaren 2023, om jag avser att i en SOU utreda effekterna av kriminaliseringen av narkotikakonsumtion överlag och slutligen om jag kommer att ta initiativ till att utreda de samlade kostnaderna för den svenska narkotikapolitiken.

Jag får börja med att konstatera att narkotika medför stora skadeverkningar på liv och hälsa och genererar omfattande kostnader för samhället. Narkotikahandeln är en av den organiserade brottslighetens huvudsakliga inkomstkällor och uppskattas utgöra ungefär en femtedel av den globala brottslighetens intäkter. Handeln med narkotika är också en av flera drivande komponenter i det dödliga våldet mellan kriminella nätverk. Handel med narkotika är därutöver en inkörsport för unga till en kriminell livsstil.

Sedan regeringsskiftet pågår en stor omläggning av politiken för att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten och återupprätta tryggheten för hederliga medborgare i hela landet. Att bekämpa den narkotikarelaterade brottsligheten utgör en viktig del i det arbetet. Brottbekämpande åtgärder behöver kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete och en god missbruks- och beroendevård för att minska efterfrågan.

Den straffrättsliga lagstiftningen har en central roll i bekämpningen av narkotika och narkotikabrott. Låt mig betona vikten av att den straffrättsliga regleringen signalerar ett kraftigt avståndstagande från samhällets sida mot all illegal hantering av narkotika. Att straff bestäms utifrån brottslighetens allvar måste vara utgångspunkten.

Förra sommaren skärptes alltså straffet för narkotikabrott som tar sikte på försäljning, och beställning av narkotika för eget bruk kriminaliserades som ett försöksbrott. Lagändringarna utgör en del av ett större antal ändringar av den straffrättsliga lagstiftningen som sammantaget markerar allvaret i brott som begås inom kriminella nätverk och ger rättsväsendet utvidgade möjligheter att bekämpa sådan kriminalitet.

Jag välkomnar verkligen en engagerad och allsidig debatt om den svenska narkotikapolitiken och dess konsekvenser. Att utvärdera de samlade kostnaderna för den förda politiken är en fråga som involverar många aktörer och departement. Just nu ligger regeringens fokus på Narkotikautredningens slutbetänkande som kom relativt nyligen. Det syftar till att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar. Betänkandet är ute på remiss. Regeringen kommer därefter att ta ställning till om ytterligare åtgärder behöver vidtas på det narkotikapolitiska området. Däremot bedömer jag att det är för tidigt att närmare utvärdera effekterna av kriminaliseringen av narkotikakonsumtion och de senaste lagändringarna på området mot bakgrund av att straffskärpningarna trädde i kraft så sent som förra sommaren.

Jag och regeringen företräder en linje där restriktivitet ryms inom ramen för en folkhälsobaserad narkotikapolitik. Men i den svenska linjen ligger också att kriminalisering inte är hela lösningen. Vi behöver arbeta brett och långsiktigt för att minska antalet narkotikarelaterade sjukdomar och dödsfall. Rätten till hälsa gäller alla människor. För att uppnå den målsättningen krävs insatser inom flera politikområden.

Anf. 23 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret på interpellationen!

Vi ska ju diskutera narkotikapolitik. Det är ett område som är viktigt och som historiskt har varit ganska laddat. Det är ett område som är delat mellan departement – en del ligger på Justitiedepartementet, men jag är medveten om att andra delar ligger på Socialdepartementet.

Jag tror att det ändå är viktigt att kunna diskutera de här frågorna, för de går ihop. Ibland har man ju olika perspektiv på Justitie- och Socialdepartementet och i justitie- och socialutskottet. Förra året var detta väldigt tydligt: I justitieukskottet hanterade vi förslag om att skärpa straffen medan man i socialutskottet innan utredningen tillsattes diskuterade ett utskottsinitiativ, och där hade man ett skademinimerande perspektiv och en annan ingång i frågan.

Sverige har bland de högsta straffen i Europa när det gäller narkotikabrott, men vi har inte det lägsta användandet och inte heller det lägsta antalet avlidna av narkotika. Tvärtom ligger vi bland de högsta, även om det många gånger är svårt att mäta det.

Det döms ut många fängelseår för narkotikabrott i Sverige. En del av dem gäller grovt kriminella som begår grova eller till och med synnerligen grova narkotikabrott, men många döms också till fängelse för narkotikabrott av normalgraden.

I samband med att nya regeringar tillträder är det numera närmast en obligatorisk fråga från journalister om det som kallas för skelett i garderoben, om man någon gång har gjort något olagligt. Ganska många statsråd har fått ägna sina första timmar åt att svara på sådana frågor och göra olika bekännelser. Jag har tänkt på detta emellanåt. Om en minister, som står i landets yttersta ledning hade blivit dömd till sex månaders fängelse eller mer när hen var 22 – hade det varit bra för samhället i längden? Hade det gagnat personens utveckling?

Den inkörsport som Gunnar Strömmer talar om är reell. Det är många som provar narkotika och sedan hamnar i värre kriminalitet. Också ett relativt sett mildt brott kan leda till att man hamnar i fängelse och där blir djupare insyltad, och det är något som man också måste beakta.

Jag har ett par följdfrågor till Gunnar Strömmer. Det kom ju en ESO-rapport i höstas, där man gjorde en jämförelse mellan olika nordiska länder och tittade på hur kriminaliseringen av narkotika såg ut. Slutsatsen var att de successiva straffskärpningar som skett sedan 1988 inte hade lett till ett minskat användande.

Sverige, som har den hårdaste regleringen bland de nordiska länderna, har heller inte mindre problem än andra länder. Jag skulle vilja fråga om Gunnar Strömmer har tagit del av rapporten och vilka slutsatser som dras.

Jag skulle också vilja ställa en allmän fråga. Gunnar Strömmer vill ju inte göra en utvärdering av straffskärpningen. Narkotikautredningen efterlyser dock just en sådan, och då inte bara gällande de senaste straffskärpningarna utan samlat sedan 1988. Är detta något som Gunnar Strömmer kommer att gå vidare med?

Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Rasmus Ling, för möjligheten att diskutera dessa frågor i dag! Låt mig först säga att straffen och straffens längd har en rad olika funktioner. En del handlar om att påverka beteenden, men det finns också många andra funktioner i ett straff. Det ska återspegla brottets allvar både ur det omgivande samhällets synvinkel och ur tänkta brottsoffers synvinkel.

Det är ett faktum att narkotikan är en bärande del av den kriminella ekonomin, och vi ser konsekvenserna av narkotikahandeln och de omedelbara kopplingarna till skjutningar, sprängningar och annat. Allvaret i denna brottslighet måste också återspeglas i den straffrättsliga regleringen.

Jag har tagit del av ESO-rapporten men kan inte säga att jag har fördjupat mig i varje del av den. Jag är dock bekant med de huvudsakliga iakttagelserna. En reflektion jag gör utan att ha analyserat detta på djupet är att det är klart att man kan se på frågan ur den synvinkeln. Men om man tittar på länder som har en avsevärt mer liberal inställning till narkotika och vad gäller den straffrättsliga regleringen tror jag att man kan hitta olika utfall och mönster även där. Vad som de facto påverkar användningen av narkotika är en rad olika faktorer – straffen har möjligtvis en betydelse, men andra faktorer har kanske ännu större betydelse.

Jag är medveten om att man efterlyser en utvärdering i den utredning som både jag och Rasmus Ling tar upp. När det gäller de senaste straffskärpningarna tycker jag att det är för tidigt, av det enkla skälet att de bara har varit i kraft under knappt ett år. Visst kan man säga att det skulle kunna finnas ett behov av en utvärdering av något som har gällt under en längre tid. Jag för gärna den diskussionen vidare.

Jag ser just nu inte att detta är en prioriterad åtgärd från regeringens sida, även om jag allmänt sett bejaktar att inte bara straff utan även andra reformer på kriminal- och socialpolitikens område utvärderas och analyseras på ett kvalificerat sätt, så att vi kan få en ännu bättre precision i våra beslut och åtgärder framöver.

Anf. 25 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Justitieministern brukar ofta helt korrekt säga att politik är en avvägning av olika målkonflikter. I detta ligger också att väga olika kostnader mot varandra.

I ESO-rapporten gör man ju den tydliga rekommendationen att man ska göra en kostnadsuppskattning med plus och minus, men man ska också ha som utgångspunkt att när vi har relativt hårda straff för mindre allvarliga narkotikabrott innebär det en kostnad. Det är en kostnad för till exempel Polismyndigheten, som skulle kunna lägga resurserna på att rikta in sig på dem som är högre upp i näringskedjan. Man skulle kunna rikta in sig mer på Helsingborgs hamn, dit det kommer båtar från Sydamerika och där man gör stora beslag. Det är många lastbilar som passerar gränserna till Danmark, Norge och Finland. Detta skulle man kunna göra i stället för att rikta in sig på de mindre. Att göra en utvärdering hade varit hjälpsamt politiskt och även för Polismyndigheten, som har att hantera detta.

Herr talman! Narkotikan är tveklöst en viktig del av gängens intäkter. Justitieministern hänvisar till att man uppskattar att det är en femtedel globalt sett. Det är naturligtvis en ansevärd del, även om det innebär att 80 procent alltså är annat. Det är en stor tårtbit, även om gängen har mycket andra intäkter också.

När vi hade budgetdebatt i kammaren nämnde jag att en åtgärd som skulle kunna minska gängens intäkter vore att titta på den danska modellen, där man har förskrivning för heroinmissbrukare, så att de mest utsatta i samhället inte ska behöva vara i kriminalitet eller prostitution för att finansiera missbruket. Naturligtvis ska det också ske i kombination med bättre missbruksvård. Detta är ett konkret förslag om att man ska titta på sådant som faktiskt skulle minska gängens intäkter från narkotikan.

Herr talman! Längre tillbaka kanske det var en ståndpunkt mer till vänster att inte ha en repressiv attityd i de här frågorna. Men den senaste tiden är det värt att notera att allt fler aktörer även till höger vill att man ska se den här frågan på ett mer allsidigt sätt.

Det finns ledarsidor där man har intagit sådana ståndpunkter – det finns även andra aktörer. Det kan nämnas att aktörer som Folkhälsomyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner förespråkar att man ska tillsätta en utredning och se över vilka effekter kriminaliseringen har fått, just för att detta har varit under en längre tid. Det går inte att se tydligt att beteenden har ändrats och att det har blivit de effekter som man faktiskt hade när detta infördes på 1980-talet.

Jag tycker, herr talman, att det är hög tid att lyssna på dessa aktörer och även att titta på den utredning som kom i höstas – en utredning med namnet *Vi kan bättre!*. Jag tycker, herr talman, att vi kan bättre. Vi borde faktiskt undersöka de saker som man rekommenderar där.

Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Vi kan vara överens om att vi som samhälle kan bättre. Det betänkande som vi nu refererar till har naturligtvis remitterats. Det analyseras på Regeringskansliet, och vi ska återkomma till hur vi kommer att ta förslagen i betänkandet vidare. I detta arbete ska man förstås väga in även andra initierade

ståndpunkter, exempelvis den ESO-rapport som Rasmus Ling nämner.

Ur min synvinkel, den brottsbekämpande synvinkeln, står det klart att narkotikan måste motarbetas från flera olika håll parallellt. Det krävs förstås en effektiv brottsbekämpning. Min uppfattning är att det krävs kännbara straff. När det gäller att med olika åtgärder begränsa utbudet handlar det inte minst om polisiära insatser och tullinsatser.

Även jag har varit i Helsingborgs hamn och tagit del av både problembilden och det offensiva arbete som tull och polis i samspel med andra lokala aktörer bedriver för att komma åt den utomordentligt stora problematik som det innebär att en svensk hamn har blivit en inkörsport för narkotika från Sydamerika, inte bara med Sverige som marknad utan sannolikt även övriga Norden och kanske en bit ned på kontinenten.

Därutöver måste det förstås göras olika insatser för att minska efterfrågan i alla delar av samhället, och man behöver säkerställa en god och tillgänglig vård och omsorg för individer som har ett skadligt bruk eller beroende.

Jag tycker att det är viktigt att vi fortsätter denna diskussion. Jag medger gärna att jag själv kommer från det mer repressiva hållet i fråga om synen på straffen, i synnerhet när man ser på den utomordentligt stora skada som de kriminella nätverkens hantering av narkotika innebär för vårt samhälle. Jag har inte låtit mig övertygas av de argument som har framförts om att exempelvis en avkriminalisering skulle lätta på trycket på ett påtagligt sätt. Jag tycker inte heller att en internationell utblick ger något entydigt stöd för det.

Men även om det är min utgångspunkt är jag förstås mycket intresserad av att fortsätta med en konstruktiv dialog om hur vi kan bli bättre i olika, viktiga avseenden när det gäller denna fråga. Den naturliga utgångspunkten för regeringens arbete i den delen är nu, som sagt, att i ljuset av remissvar ta det aktuella betänkandet vidare. Detta tänker vi återkomma till.

Anf. 27 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Jag tror att jag och Gunnar Strömmer är eniga om att det bästa hade varit om illegal narkotika inte hade funnits över huvud taget. Det hade vi kunnat önska. Nu är tyvärr inte verkligheten alla gånger som man skulle vilja ha den, utan den är som den är. Vi får hantera verkligheten utifrån hur den ser ut.

Det är riktigt att det ser olika ut i olika länder, som har olika lagstiftningar. Man kan också se att det görs förändringar som, oavsett vad man tycker om det, kommer att påverka och som har påverkat Sverige på olika sätt. Det är angeläget att hålla ögonen på det. Jag tror, som jag var inne på, att det finns mer att göra för att skärpa kontroll och tillsyn vad gäller de stora inflödena från inte minst Sydamerika men också andra kontinenter.

När det gäller den utredning som kom var de alltså förhindrade att se över de straffrättsliga delarna. Men de påpekar själva att det är något som de skulle önska, och de rekommenderar att det görs. Jag hoppas att även

remissinstanser kommer att se detta och skicka det till regeringen. Jag tror att det finns ett väldigt stort värde i att få detta belyst på ett allsidigt sätt.

Även om man har en utgångspunkt som är mer repressiv, som Gunnar Strömmer säger sig ha och som han visar att han har i olika sammanhang, tror jag verkligen att mer kunskap på detta område liksom på andra områden gagnar en debatt.

Jag är trots allt glad över att Gunnar Strömmer välkomnar en allsidig debatt. Min uppfattning är att denna fråga längre tillbaka har varit laddad och att det har varit svårt att diskutera den. Men jag tror, som sagt, att ju mer fakta och kunskap vi får, desto bättre kan en sådan diskussion föras framöver.

Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag säger ännu en gång: Tack, Rasmus Ling, för möjligheten att diskutera dessa väldigt viktiga frågor i dag!

Det är så som Rasmus Ling lyfter upp. Detta är frågor som, så att säga, skär mellan olika delar av samhällslivet och därmed förstås olika politikområden. Det är väldigt påtagligt. Det gäller inte minst snittet mellan de rättsliga frågorna eller de kriminalpolitiska frågorna å ena sidan och de socialpolitiska frågorna å den andra. Den utredning som vi har talat om är ett uttryck för det.

Jag menar, precis som Rasmus Ling, att det finns ett stort värde i att fortsätta diskutera dessa frågor på ett allsidigt och oängsligt – om vi ska använda det uttrycket – sätt. Det är allmänt sett lätt att instämma i att det, för att en sådan diskussion ska bli så informerad och produktiv som möjligt, är av värde att det finns goda kunskapsunderlag.

Exakt vilka de underlagen är och hur de ska inhämtas är ändå för min del en senare fråga. Nu tar vi hand om den här utredningen, och vi tar del av remissvaren. Detta kommer att bli utgångspunkten för våra avvägningar även i den delen framöver. Men för dagen säger jag: Stort tack för möjligheten att diskutera frågorna här i kammaren!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:542 om begränsningar av gårdsförsäljning

Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tobias Andersson har frågat mig om jag och regeringen avser att föreslå alla begränsningar i Gårdsförsäljningsutredningens (S 2020:15) betänkande *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker* (SOU 2021:95). Tobias Andersson har också frågat mig om jag och regeringen avser att addera ytterligare begränsningar än de som utredningen föreslår. Tobias Andersson har vidare frågat mig om jag och regeringen avser att implementera

gårdsförsäljning under en provoperiod om sex år, som utredningen föreslår. Tobias Andersson har slutligen frågat mig om jag och regeringen avser att begränsa gårdsförsäljningen till jästa drycker i enlighet med det alternativa förslaget i utredningen.

Det pågår för närvarande ett arbete inom Regeringskansliet med att ta fram en lagrådsremiss i syfte att införa gårdsförsäljning av alkoholdrycker. Avsikten är att regeringen så snabbt som möjligt ska ta fram en lagrådsremiss som möjliggör gårdsförsäljning samtidigt som Systembolagets monopol värnas och lämna en proposition till riksdagen i frågan, så att en lagändring kan träda i kraft någon gång i början av 2025. Det förutsätter dock en EU-process som inte drar ut på tiden. Regeringen avser att anmäla förslagen till Europeiska kommissionen i enlighet med sedvanliga anmälningsförfaranden och tillämpliga direktiv. Jag kan inte föregå regeringens beslut och det arbete som pågår inom Regeringskansliet.

Anf. 30 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Gårdsförsäljning kan bli verklighet redan 2025, har Jakob Forssmed gett uttryck för på Expressens debattsida. Det är en tidslinje som ministern håller fast vid i den här interpellationsdebatten. Det är bra, för gårdsförsäljning är en efterlängtd reform som enligt mig borde ha varit på plats för länge sedan.

Utredningen *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker* från 2021, som departementet arbetar utifrån, har legat på ministrernas bord sedan dag ett.

Herr talman! Misstolka mig inte – det är positivt att ministern ger utfästelser om att det blir verklighet nästa år. Men jag tycker ändå att det är märkligt att den redan utredda gårdsförsäljningen dröjer i förhållande till andra departement som spottar ur sig lagrådsremisser och proportioner.

Jag väljer dock att tolka det positivt. Eftersom förslaget har en mängd begränsningar skulle fördröjningen, som jag ser det, kunna ha sin bakgrund i att Jakob Forssmed och departementet arbetar aktivt för att undanröja de begränsningar som finns i utredningens förslag och därmed tar sig tid att säkerställa en bättre slutprodukt.

I utredningen finns det nämligen begränsningar sett till exempelvis produktionsvolym, vilket vore direkt tillväxthämmande eftersom berörda aktörer vid framgång och ökad försäljning riskerar att bli av med sin rätt till just gårdsförsäljning. Det finns begränsningar sett till att köpet måste ske i anslutning till ett studiebesök eller en föreläsning av något slag kring den berörda produkten, detta även om man bor i närheten av vingården och redan har köpt det berörda vinet tre gånger tidigare.

Det finns även en tidsbegränsning av hur länge gårdsförsäljning som koncept ska vara tillåtet. Utredningen föreslår att regleringen i ett första steg ska gälla i sex år från ikraftträdandet. Detta innebär att ett företag som investerar i sin produktionsanläggning för att

kunna ta emot besökare och ägna sig åt gårdsförsäljning sannolikt inte hinner skriva av investeringskostnaderna innan tidsfristen om sex år löpt ut. Från mitt håll och näringspolitikens sida tycker vi ju att politiken ska skapa långsiktiga villkor för näringslivet, vilket man definitivt inte gör med en potentiell solnedgångsklausul för gårdsförsäljning.

Gårdsförsäljningsutredningen innehåller även ett alternativt förslag som exkluderar destillerade drycker, alltså olika typer av sprit. Det vore onekligen tragiskt givet Sveriges unika dryckeskultur och historia när det kommer till just destillerade drycker. Det är ju något som vi är betydligt mer kända för än vin och öl.

Herr talman! Mot denna bakgrund har jag ställt skriftliga frågor och interpellationer om gårdsförsäljning för att säkerställa att man från departementets och Forssmeds sida värnar om näringslivets och besöksnäringens intressen i arbetet med den proposition som ska komma, och implementeras, under nästa år.

I dag publicerade Aftonbladet en debattartikel i vilken moderata riksdagsledamöter påstår sig ha tagit del av det förslag som Jakob Forssmed och departementet har arbetat fram och yttrar kraftig kritik mot detta. I artikeln påstås det att förslaget från departementet och Jakob Forssmed begränsar sig till alkoholhaltiga drycker under 15 procent samt att gårdarna måste ha en egen produktion av spannmål eller råvaror, vilket vi vet att väldigt få av de berörda har.

Jag vill helt enkelt veta om dessa uppgifter är korrekta eller inte, herr talman.

Anf. 31 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack till Tobias Andersson, vars engagemang i den här frågan är väl känt både från kammaren och från andra sammanhang!

Jag är angelägen om att komma fram med ett förslag som håller, som fungerar och som gör det möjligt med småskalig gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker under förutsättning att detaljhandelsmonopolet värnas. Detta är det tillkännagivande som riksdagen har riktat i frågan, och därför är det viktigt att vi arbetar med det på det sättet.

Jag tror att Tobias Andersson och andra är medvetna om att den här frågan är komplex och svår. Den berör olika typer av EG-rättslig lagstiftning, och det gäller därför att se till att vi klarar att nå de mål som vi har satt upp för processen. Det finns alltså tre statliga utredningar som har utrett frågan med vitt skilda slutsatser. Det, om något, vittnar väl om att frågan är svår. Jag har för övrigt själv varit med och tillsatt två av dessa utredningar.

Min utgångspunkt och regeringens samlade utgångspunkt är att vi ser positivt på detta. Våra ambitioner på området kvarstår liksom vår ambition att få detta på plats. Vi vet att det är en efterlängtd reform, men vi vet också att Systembolaget åtnjuter ett högt förtroende, och det är någonting vi vill värna för att värna svensk alkoholpolitik. Alkohol är trots allt inte vilken vara som helst utan medför också stora

medicinska och sociala skadeverkningar. Därför är det viktigt att vi också säkerställer detta.

Ett tillägg är också att det inte är ointressant för småskaliga tillverkare av öl, vin och destillerade drycker att det finns ett lokalt sortiment på Systembolaget. Det är en konsekvens av den förra alliansregeringens arbete med frågan, som också har varit en viktig del i den stora utveckling som vi har sett på dryckemarknaden i Sverige.

Anf. 32 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Tack till statsrådet för svaren! Först skulle jag vilja beröra delar av det som Jakob Forssmed säger och sedan upprepa min fråga.

Som vi alla vet tillsattes utredningen med en form av portalparagraf som sa att det man kommer fram till inte ska utmana detaljhandelsmonopolet. Det vet vi. Sedan kommer EU, precis som Jakob Forssmed säger, i slutändan att ha åsikter beroende på hur vi väljer att implementera gårdsförsäljningen. Exakt var de gränserna kommer att dras vet vi kanske inte förrän regeringen har ställt den faktiska frågan till kommissionen och fått ett svar. Det kan ju bli så att man ställer en fråga, får ett svar av kommissionen och därefter inser att man behöver omarbete den produkt som departementet arbetar med. I så fall får man göra det.

Jag vill betona, herr talman, att min ambition är att regeringen i så stor utsträckning som möjligt lyssnar på näringslivet, producenter och konsumenter och springer deras ärenden och möjliggör detta snarare än att lyssna för mycket på Systembolaget – som onekligen har en häst i racet – eller på nykterhetsrörelsen. Man bör snarare titta på vad svenskarna vill och vad producenterna kan erbjuda. Om det därefter visar sig att man har en för liberal tolkning av vad EU accepterar och EU därför säger nej får man helt enkelt göra om och göra rätt och anpassa sig innan man tar det till riksdagen. Den möjligheten finns, men vi vet inte var EU sätter gränserna förrän vi har frågat dem. Det kan också komma att behöva prövas rättsligt.

Med det sagt vill varken jag eller ministern utmana Systembolagets monopol och inte heller det lokala sortimentet. Det är därför olyckligt, som det påstås, att Systembolaget ägnar sig åt en lobbyism, som enligt mig är onödig och olämplig i detta sammanhang. Man ska underförstått ha sagt till olika producenter att om detta blir verklighet försvinner det lokala sortimentet, trots att det absolut inte behöver vara så i praktiken. Jag kan tycka att Systembolaget inte borde ägna sig åt den typen av politisk påverkan som riksdagen tidigare har haft åsikter om.

Nog om detta. De delar av ministrarnas svar som jag ville bemöta har jag nu bemött, herr talman. Jag skulle vilja backa tillbaka lite: Detta är alltså en produkt som sannolikt inte kommer att samordnas mellan våra fyra partier, utan det kommer att ske mellan regeringspartierna. Sverigedemokraterna kommer som det ser ut i nuläget att behöva använda kammaren och opinionsbildning för att göra vår röst hörd. Sedan blir det väl en budgetfråga i något sammanhang, men utöver det

kommer det inte att samordnas formellt som en del andra sakpolitiska områden gör.

Därför har jag inte tagit del av det underlag som de moderata riksdagsledamöterna Mats Green och Oliver Rosengren i dag kommenterade i Aftonbladet. I den artikeln är de djupt bestörta över valet av utformning från departementets sida.

För egen del, herr talman, vet jag inte om detta är sant. Jag vet inte om uppgifterna i artikeln stämmer eller inte. Uppgifterna gör gällande att man inte vill låta inkludera destillerade drycker, det kanske mest särpräglad svenska vi har ur dryckessynpunkt, samt att man endast ska möjliggöra gårdsförsäljning för de producenter som har egen produktion av spannmål och råvaror.

I utredningen står det uttryckligen att få om ens någon dryckesproducent i Sverige i dag förmår bedriva en dryckestillverkning som inkluderar egen spannmålsproduktion. Om uppgifterna i Aftonbladets artikel stämmer innebär det att förslaget som Jakob Forssmed och departementet har presenterat för de moderata riksdagsledamöterna i praktiken inte kommer att innebära mycket gårdsförsäljning alls. Detta vore ett misslyckande, och jag vill veta om det stämmer. Ministern borde vilja dementera uppgifterna om de är inkorrekta.

Anf. 33 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Den ordning som råder i Sverige är att bereda förslag. Det pågår ett arbete i Regeringskansliet, och när regeringen har ett förslag presenterar man det för riksdagen eller för Lagrådet och för allmänheten. Sedan debatteras förslaget.

I det här fallet finns naturligtvis olika typer av arbetsmaterial i processen, som jag gärna återkommer till. Det är en komplex fråga. Jag är angelägen om att få fram ett förslag som fungerar och att vi kan få fram det i rimlig tid, så att reformen efter decennier av utredande faktiskt kan komma på plats. Vi vet att många vill se det, inte minst mindre företag på landsbygden där detta kan ha betydelse. Samtidigt finns en stor poäng med att vi följer det som riksdagen har sagt och det som partierna och regeringen är överens om, och som jag uppfattar att även Sverigedemokraterna är överens om, nämligen att vi värnar detaljhandelsmonopolet. Då är det enkelt.

De utredningar som vi har och de EU-processer som vi känner till ger vid handen att det inte är riktigt fullt så enkelt. Processerna påverkas naturligtvis av hur förslaget är utformat, i vilket tempo och i vilken hastighet de kan gå och på vilket sätt de kan genomföras.

Vi arbetar på med högt tempo för att göra avvägningarna och få fram ett förslag som fungerar. Det vore unikt eftersom vi hittills inte har gjort det i Sverige. Jag ser fram emot det, och jag är angelägen om att få fram ett sådant förslag.

Anf. 34 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Jag tackar återigen för svaret från minister Jakob Forssmed.

Jag uppskattar verkligen att ministern upprepar att man är intresserad, att man vill få fram ett förslag och att man vill göra det skyndsamt och få det rätt från början. Jag betonar att det är bra.

Jag vill också problematisera detta. Om uppgifterna ur Aftonbladets artikel i dag stämmer, vilket Jakob Forssmed ännu inte har dementerat i sina anföranden, innebär det att det är den produkt man i nuläget arbetar utifrån. Sedan förstår jag att man kan justera sig innan förslaget kommer till riksdagen, och det hoppas jag. Men om det nu befintliga förslaget som de moderata riksdagsledamöterna hänvisar till är korrekt, innebär det i praktiken att gårdsförsäljning inte kommer att äga rum. Man exkluderar alla destillerade drycker, allt över 15 procent, vilket är det traditionellt svenska, det som särskiljer svensk dryckeskultur från internationell dryckeskultur. Där finns en möjlighet att driva intressenter till besöksnäringen, nämligen de bolag som har kapital att investera i gårdsförsäljning. Det kan inte den enskilde hantverkaren av småskaligt öl göra på samma sätt.

Knappt några producenter har i dag en befintlig produktion av spannmål och råvara eller kapacitet, förmåga och intresse av att etablera sig på den marknaden. I dag köper man dessa produkter som insatsvaror, precis som vilken verksamhet som helst. Men om man säger att de enda som får idka gårdsförsäljning är de som har egen produktion blir det i praktiken sannolikt ingen gårdsförsäljning. Då spelar det ingen roll hur angelägen ministern är om att få förslaget på plats, om det förslag man försöker få på plats innebär att försäljningen inte äger rum i praktiken. Då har man på ett finurligt sätt snarare skjutit gårdsförsäljningen i sank men kan ändå argumentera för att man har gjort den möjlig, även om den i praktiken inte har gjorts möjlig för de berörda aktörerna. Jag vill få detta dementerat så att vi vet.

Anf. 35 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag tackar Tobias Andersson för interpellationen och möjligheten för mig att säga att vi arbetar med frågan.

Ordningen i Sverige är sådan att när regeringen har förslag presenterar man dem. De blir då föremål för diskussion. Under en process finns olika typer av arbetsmaterial, och man diskuterar och går igenom frågor.

Jag vill återigen understryka att många i diskussionen gör det enkelt för sig. Den regelrättsliga materialen är komplicerad. Det handlar om regler för handelshinder, konkurrens, monopol, undantag och möjligheter att genomföra dessa saker.

Detta manifesteras av att frågan har utretts många gånger med de ingångsvärderna som Tobias Andersson redogör för, nämligen att möjliggöra förslaget men samtidigt bibehålla Systembolagets monopol och de

försäljningskanaler som finns där samt bevara möjligheten för Sverige att ha en alkoholpolitik som bestäms i Sverige, inte i Bryssel. Detta är vägledande för mitt arbete, och jag har inga annan ambition än att vi ska få ett system på plats som fungerar och möjliggör småskalig gårdsförsäljning. Både Tobias Andersson och jag inser att det naturligtvis kommer att innebära begränsningar om det ska vara möjligt att förena förslaget med regelverken, men det är angeläget att det blir något som på allvar och på riktigt kan göra skillnad för företag, inte minst på landsbygden.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellationerna 2023/24:562 och 563 om fritidskortet

Anf. 36 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Azadeh Rojhan har frågat mig vad jag och regeringen tänker göra med de tilldelade 700 miljoner kronorna för fritidskortet som nu riskerar att inte kunna användas som planerat. Azadeh Rojhan har också frågat mig vilka satsningar jag avser att göra för att ge barn och unga ökad tillgång till en aktiv och meningsfull fritid.

Azadeh Rojhan har vidare frågat mig om jag har specificerat vilka krav som ska gälla för föreningar i uppdraget till Försäkringskassan när det gäller dels hur länge en förening ska ha funnits för att kunna definieras som etablerad, dels årliga kontroller av föreningarna liksom bankerna som begär in årsmötesprotokoll med uppgift om vilka som valdes till styrelsen och till firmatecknare och dels bakgrundskontroll av enskilda styrelsemedlemmar och om det påverkar bedömningen av föreningen, och om jag i så fall kan redogöra för kraven. Azadeh Rojhan har dessutom frågat mig om jag har gjort en analys av hur mycket arbetet med registret kommer att kosta utöver de 12 miljoner som är avsatta för 2024, och om jag i så fall kan redogöra för resultatet.

Regeringen beslutade den 11 januari 2024 att ge Försäkringskassan ett uppdrag att upprätta och förbereda förvaltning av ett register över godkända utförare av fritidsaktiviteter som kan omfattas av fritidskort för barn och unga (S2024/00033). E-hälsomyndigheten bedömer att det är en central förutsättning för fritidskortets införande att det etableras ett register som samlar godkända utförare av fritidsaktiviteter som kan omfattas av fritidskortet. E-hälsomyndigheten har fortsatt huvudansvaret för arbetet med att förbereda, införa och förvalta ett fritidskort för barn och unga, inbegripet den tillhörande digitala tjänsten.

Det är viktiga frågor som Azadeh Rojhan ställer om de kriterier och kontrollfunktioner som är kopplade till upprättande av ett register över godkända utförare av fritidsaktiviteter som kan omfattas av fritidskort för barn och unga, ett så kallat utförarregister för fritidskortet. Av de uppdrag som regeringen har beslutat

avseende fritidskortet framgår att fritidskortets digitala tjänst och kontrollfunktion ska utformas på ett sätt som minimerar riskerna för felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet. För att säkerställa ett ändamålsenligt kontrollsystem med god kontrollnivå behöver ansvariga myndigheter ges möjlighet att mer djupgående analysera hur detta ska uppnås.

Ett sådant analysarbete pågår bland annat hos Försäkringskassan, som inom ramen för uppdraget ska analysera risker för att felaktiga utbetalningar, ekonomisk brottslighet och verksamheter som strider mot demokratins idéer omfattas av fritidskortet. Myndigheten ska även föreslå kriterier eller åtgärder eller båda som minimerar sådana risker och möjliggör att eventuella medel som används felaktigt blir föremål för återkrav. Vidare ska myndigheten analysera möjligheterna att säkerställa att verksamheter som ingår i utförarregistret är seriösa och långsiktiga och har en kontinuerlig aktivitet.

För genomförandet av uppdraget avsatte regeringen, i ett första steg, 10 miljoner kronor till Försäkringskassan. I uppdraget har regeringen aviserat att behovet av ytterligare finansiering ska ses över efter att Försäkringskassan har lämnat in en första delredovisning av uppdraget. Delredovisningen av uppdraget lämnades den 11 mars 2024 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Fritidskortet är en av de största folkhälsoreformerna som har gjorts på många år. Det är en reform som kräver ny lagstiftning, bland annat till följd av den digitala tjänsten och den personuppgiftsbehandling som den kommer att innebära. Av det skälet väntas fritidskortet införas under 2025.

För 2024 har 731 miljoner kronor avsatts för satsningen. En del av de avsatta medlen kommer att gå till fortsatt arbete hos myndigheterna för att bland annat upprätta ett utförarregister och bygga en digital tjänst för fritidskortet.

Regeringen kommer att återkomma i närtid om på vilket sätt övriga medel kommer att användas i enlighet med anslagets ändamål om att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga.

Anf. 37 AZADEH ROJHAN (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaren på mina interpellationer.

Fritidskortet är i princip regeringens enda satsning på kultur och fritid för barn och unga. I sitt svar på min interpellation beskriver Jakob Forssmed fritidskortet som en av de största folkhälsoreformer som har gjorts på många år, men faktum är att det också är en utebliven reform. Bara 2024 avsatte regeringen 731 miljoner kronor för att få fritidskortet på plats. Detta är pengar som kunde ha använts för att bemöta verkliga utmaningar som idrottsrörelsen står inför. Låt mig ge några exempel.

Utän de hundratusentals engagerade ledare som finns runt om i landet skulle idrottsrörelsen stanna. Det finns i dag ett stort behov av utbildning och rekrytering av ledare, inte minst när det gäller ungdomar och unga

ledare. Att rekrytera och behålla ledare är en stor utmaning för många föreningar, inte minst efter pandemin, då många lämnade sina uppdrag. En konsekvens av detta är att föreningar inte kan ta emot fler medlemmar. Barn och unga får stå i kö, ibland i flera år, för att få utöva sporten de önskar utöva.

Ett annat exempel är anläggningsfrågan. Idrottsrörelsen har i flera år lyft fram detta som en av de största utmaningar idrotten står inför i Sverige. Det gäller bristen på anläggningar och idrottsmiljöer samt de stora behoven av att renovera och tillgängliggöra redan befintliga sådana. Bristen på träningsstider och fungerande anläggningar är en stor anledning till att barn och unga antingen inte får utöva sin idrott alls eller får göra det i mindre utsträckning än önskat.

Herr talman! Vi socialdemokrater förstår regeringens ambition med fritidskortet. Dock menar vi att denna kostsamma reform riskerar att bli tandlös utifrån de befintliga utmaningarna. Om syftet med fritidskortet är att fler barn och unga ska idrotta och komma ut på meningsfulla aktiviteter samt att man ska minska stillasittandet i denna målgrupp är fritidskortet, menar vi, att börja i fel ända.

Vad sker när fler barn och unga kommer och knacker på hos en förening och vill bli medlemmar men i stället blir hänvisade till en kö som har tillkommit på grund av för få ledare eller på grund av den anläggningsproblematik som finns runt om i landet? Är det så att denna reform egentligen riktar sig till barn och unga som redan finns inom idrotten och redan är aktiva? Om det är detta som är syftet med reformen kanske den inte ska kallas för den största folkhälsoreformen på många år.
(Applåder)

Anf. 38 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Azadeh Rojhan har säkert läst Pep-rapporten i veckan. Den visar att barn slutar på sina aktiviteter, eller inte börjar, eftersom de uppfattar att det finns ekonomiska problem som omöjliggör att de deltar i aktiviteterna. De förstår att det konkurrerar med matkassen och elräkningen. Detta är ett sätt att försöka göra någonting åt det och att försöka göra någonting nytt – någonting som vi inte har gjort.

Om vi gör på exakt samma sätt som vi gjort tidigare kommer vi att fortsätta se liknande resultat med barn som förstår problemen och slutar när de är i elva- eller tolvårsåldern. Vi måste prova att göra andra saker, inte minst för att se till att de som i dag inte får del av idrott, föreningsliv, träning, friluftsliv och kultur får en sådan möjlighet.

Därför arbetar vi med detta förslag. Det skulle kunna göra skillnad för många. Vi gör en tydlig differentiering mellan dem som befinner sig i socioekonomisk utsatthet och dem som inte gör det. De som har en tuffare ekonomisk situation kommer att få ett särskilt stöd. Detta är en viktig del i att åstadkomma det som Azadeh Rojhan talade om, nämligen att de som i dag inte har möjlighet ska få möjlighet.

Sedan behöver vi också jobba med till exempel ledarförsörjningen och anläggningsfrågan. CIF, Centrum för idrottsforskning, har fått i uppdrag att etablera en kunskapsplattform för att sprida kunskap om hur man kan förbättra anläggningar och bygga anläggningar på ett effektivt, bra och innovativt sätt. Vi har också gett CIF i uppdrag att se över möjligheterna och kartlägga hur det ser ut med befintliga anläggningar. Upp till 30 procent av de idrottshallar som finns i skolmiljöer i Stockholm får inte användas av föreningar; de är inte bokningsbara.

Detta är ett problem man behöver komma åt. Vi behöver använda det vi har på ett bättre sätt.

Det finns alltså mycket att jobba med. Att detta skulle vara regeringens enda satsning är inte sant. Vi satsar särskilt på idrott i utsatta områden och på att stärka föreningslivet där, inte minst för att det inte ska finnas köer och för att barn ska få möjlighet att komma dit.

Detta är ett arbete som redan har gett resultat. Jag har varit i Göteborg och tittat på hur man arbetar där för att stärka föreningarna och rekrytera ledare. Det är ju medel från den här regeringen som har möjliggjort detta.

Vi arbetar förstås på bred front. Jag tycker dock att det finns skäl att tänka lite nytt och inte bara gå på i gamla hjulspår.

Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag förstår verkligen att detta är ett sätt att tänka nytt. Som jag nämnde i mitt förra inlägg avsatte regeringen 731 miljoner kronor för att få fritidskortet på plats och möta de problem som Jakob Forssmed själv tog upp här. Pengarna har dock hitintills brunnit inne, och reformen har uteblivit. Detta har alltså inte bidragit till att få ett enda barn till i rörelse.

I april 2023 gav regeringen fem myndigheter i uppdrag att förbereda införandet av fritidskortet, och nu har myndigheterna återkommit med sina rapporter.

Försäkringskassan fick uppdraget att utreda och förbereda förvaltningen av ett utförarregister, det vill säga ett register över föreningar där fritidskortet kan användas. De skriver i sin rapport att de i nuläget beräknar kostnaderna till runt 700 miljoner kronor bara de första åren. I E-hälsomyndighetens rapport från januari står att kostnaderna för övriga myndigheter som arbetar med fritidskortet, alltså E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Kulturrådet och MUCF, beräknas bli 239 miljoner kronor för de första åren. Sammanlagt pratar vi om myndighetskostnader på närmare 1 miljard kronor. Då pratar vi alltså inte ens om själva reformen – det som ska nå ut till barn och unga.

Det är häpnadsväckande siffror. Fritidskortet riskerar att bli en enormt dyr satsning som inte ger de effekter som regeringen och Jakob Forssmed hoppas på eller de förändringar som Jakob Forssmed själv nämnde nyss. Dessa pengar måste ju tas från någonstans. Det handlar om närmare 1 miljard kronor. Varifrån ska de tas? Kommer satsningen på fritidskortet att göra att

man tar pengar från generella satsningar på idrotten? Kommer det att bli långsiktiga neddragningar på statens stöd till idrotten? Behöver idrottsrörelsen vara orolig?

Vi pratar om 700 miljoner för själva reformen, i alla fall som man har räknat på det hela hittills. Till det kommer närmare 1 miljard i byråkrati. Jag kanske har fel, men om jag räknar rätt innebär detta följande: För varje medlemskap som reformen ger stöd till vaskas ett medlemskap på grund av kostnader för byråkrati. Dessa pengar hade kunnat användas på ett helt annat sätt. De hade kunnat användas för att nå barn och unga i socialt utsatta områden, för att bygga fler anläggningar och för att ge de små föreningarna möjlighet att ägna sig åt annat än till exempel administrativa bördor, som detta förslag också kommer att innebära.

Jag undrar verkligen om det var detta – att vi skulle få kostnader på närmare 1 miljard kronor bara för byråkrati – ministern såg framför sig med denna reform.

Anf. 40 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Detta är naturligtvis underlag som vi fått in från myndigheterna. Vi går igenom underlagen och tittar på de antaganden de har gjort och på deras förslag på hur detta kan lösas. Vi kommer att arbeta mycket hårt för att minska, eller minimera, de administrativa kostnaderna så att så mycket pengar som möjligt går ut till barnen.

Samtidigt är det ju angeläget att bygga ett robust system som håller över tid och motverkar risken att kriminella kan utnyttja systemet. Det är jag väldigt angelägen om.

Det gäller att göra rätt. Vi har redan reviderat en del saker under resans gång, för detta är någonting nytt som vi prövar att göra. Det är klart att vi ska se till att så mycket som möjligt går ut till dem som ska få del av detta, nämligen barnen. Det är en självklarhet, och ingen är mer angelägen om detta än vad jag är.

Det är bra att det granskas och diskuteras. Det finns dock många olyckskorpar omkring detta. I någon mån kan jag förstå det, för det finns alltid ett intresse av att skjuta ned saker på olika sätt. Jag är angelägen om att vi lyckas och kan ge en injektion, inte minst till de hushåll och familjer som ser att de inte har råd med detta, där barn säger att det är tråkigt att gå på fotboll när det i själva verket handlar om att de tar ansvar för familjens ekonomi. Då behöver vi skapa något som motverkar detta, och det kommer vi att kunna göra med fritidskortet.

Vi kommer givetvis att jobba igenom detta så att vi får ett så bra och robust system som möjligt med så låga administrativa kostnader som möjligt så att så mycket som möjligt går till detta ändamål. Det är självklart.

Jag vänder mig mot bilden att inget görs. Vi gör en stor satsning på föreningar i utsatta områden som är permanent, långsiktig och redan ger effekt i form av starkare föreningar med kapacitet att ta emot fler.

Vi har alltså utökat stödet till idrotten. Att vi skulle dra ned på stödet till idrotten är helt taget ur luften. Det finns inga sådana ambitioner över huvud taget; vi har ju ökat stödet. Så inte tvivel hos idrotten att vi ska använda fritidskortet för att ta pengar från idrottsrörelsen, för det finns inte ett uns av sanning i det.

Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Nej, det är verkligen inte min avsikt att så tvivel. Jag tycker att siffrorna talar för sig själva, och de är oroväckande.

Jag förstår att det här är en prestigereform för Jakob Forssmed och regeringen, och jag har all respekt för det. Men jag tror att man också måste vara ödmjuk och realistisk och inse hur kostsam reformen blir och mäta det mot de effekter som man egentligen vill se. 1 miljard riskerar att brinna inne i byråkrati. Då måste man kunna ställa sig frågan om man kunde ha använt pengarna bättre.

Fru talman! Regeringens ekonomiska politik bidrar redan nu till att kommunerna har ett väldigt svårt ekonomiskt läge. De tvingas dra ned på platser på exempelvis kulturskolan, dit många barn och unga annars hade kunnat söka sig. Idrottsföreningar och andra föreningar har fått ökade kostnader, och hushållens ekonomi är extremt ansträngd. Allt detta sammantaget påverkar barns och ungas möjlighet till en meningsfull fritid. I stället för ett medlemskap i en idrottsförening hålls pengarna tillbaka.

Faktum är att 700 miljoner kronor har brunnit inne på grund av en utebliven satsning. Inga nya medlemskap har kommit till. Då är det relevant att fråga ministern om det är dags att tänka om.

(Applåder)

Anf. 42 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag arbetar med denna reform varje dag. För mig är det absolut ingen prestigefråga, utan det handlar om att göra skillnad på riktigt. Det är svårt och komplicerat. Det handlar om stor personuppgiftsbehandling, tekniska system som ska på plats och kontroller.

Det är stora grupper som inte kommer in i det organiserade föreningslivet för att de möter olika typer av hinder, inte minst ekonomiska, och det måste vi försöka göra något åt. Men gör man som man alltid har gjort kommer man att få ungefär samma resultat som alltid.

Vi ska se till att detta blir så bra som det någonsin kan bli och med så låga kostnader för administration som över huvud taget är möjligt samtidigt som de andra uppgifterna klaras av. Detta ska vi ordna, för det behöver inte minst de barn och unga som slutar med sin idrott för att de uppfattar att kostnaden konkurrerar med ekonomin där hemma.

Vi kommer också i närtid att redovisa hur en del av de pengar som är avsatta för i år ska användas för att öka föreningarnas möjlighet att ta emot fler, för jag tror att det blir en effekt när vi inför fritidskortet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:596 om fritidskort

Anf. 43 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Sofia Amloh har frågat mig om fritidskortet kommer att införas i år, 2024. Sofia Amloh har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att fritidskortet inte ska finansiera kriminalitet. Vidare har Sofia Amloh frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att fritidskortet ska komma barnen med störst behov till del. Avslutningsvis har Sofia Amloh frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att fritidskortet inte i huvudsak ska gynna kommersiella aktörer på bekostnad av ideella och offentliga organisationers möjlighet att bygga upp bra verksamhet.

Jag vill inledningsvis tacka för Sofia Amlohs frågor som alla är relevanta i arbetet med utformningen av fritidskortet för barn och unga. Fritidskortet för barn och unga är en av de största folkhälsoreformerna som har gjorts på många år. Det är en reform som kräver ny lagstiftning, bland annat till följd av den digitala tjänsten och den personuppgiftsbehandling som den kommer att innebära. Av det skälet väntas fritidskortet införas under 2025.

Av både uppdraget att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga som gavs till E-hälsomyndigheten med flera (S2023/01303) och uppdraget till Försäkringskassan att upprätta och förbereda förvaltning av ett register över godkända utförare av fritidsaktiviteter som kan omfattas av fritidskort för barn och unga (S2024/00033) framgår det att kontrollfunktioner ska utformas på ett sätt som minimerar riskerna för felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet. Fritidskortet är en stor satsning som behöver införas på ett säkert och robust sätt.

Berörda myndigheter arbetar intensivt och engagerat med att skapa goda och nödvändiga förutsättningar för ett införande av fritidskortet. Det har till stor del handlat om analysarbete för hur fritidskortet och tillhörande system kan bli så träffsäkra och effektiva som möjligt. Parallellt med dessa myndigheters arbete genomförs ett författningsarbete inom Regeringskansliet i syfte att möjliggöra genomförandet. Det samlade arbetet ska säkerställa att de nödvändiga tekniska, rättsliga, administrativa, ekonomiska och övriga förutsättningar som krävs för att införa fritidskortet finns på plats inför lanseringen av detta.

Fritidskortet kommer att ge fler barn och unga möjligheten att i gemenskap med andra få tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och föreningsliv. Vi vet att det ekonomiska läget är svårt för många familjer, men barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter ska inte avgöras av plånbokens storlek. Därför kommer storleken på fritidskortets belopp att ha en

differentierad utformning för att särskilt stötta barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll att ta del av fritidsaktiviteter. Barn och unga med funktionsnedsättning eller andra behov av särskilt stöd ska uppmärksammas så att fritidskortet kommer dem till godo i lika stor utsträckning som för andra barn och unga.

Barn och unga 8–16 år ska få ett fritidskort. Fritidskortet ska främja barns och ungas tillgång till och deltagande i meningsfulla och aktiva fritidsaktiviteter. Satsningen är därför helt annorlunda än exempelvis ett statsbidrag för utveckling av verksamheter. Flera sådana statsbidrag finns redan och regleras genom olika förordningar.

Av Försäkringskassans uppdrag att upprätta och förbereda förvaltningen av ett utförarregister framgår utgångspunkter för att godkännas som utförare av fritidsaktiviteter inom ramen för fritidskortet, bland annat att godkända utförare ska ha bedrivit verksamhet under en längre tid, är mottagare av offentligt stöd och inte har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller är i likvidation eller försatt i konkurs. Kriterierna för att godkännas som utförare ska ge förutsättningar för en bredd av utförare av fritidsaktiviteter som riktar sig till olika målgrupper och som baseras på barns och ungas olika förutsättningar, önskemål och behov. Delredovisningen av uppdraget lämnades den 11 mars 2024 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Anf. 44 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för ett utförligt svar som jag är väldigt nöjd med. Dock tvivlar vi socialdemokrater fortfarande på om denna satsning kommer att lyckas, vilket vi också kunde höra i den förra interpellationsdebatten.

Fru talman! Låt mig börja med att säga att såväl statsrådet och Kristdemokraterna som Socialdemokraterna tycker att detta är en viktig fråga. Det finns forskning som visar hur viktig en aktiv och meningsfull fritid är. Rörelse förbättrar den fysiska hälsan, och fysisk aktivitet kan också råda bot på psykiska besvär hos barn och unga, såsom sömnproblem, stress och huvudvärk.

Det är mot den bakgrunden som vi är så engagerade i den här frågan, för vi vet att det leder till ett fysiskt och psykiskt bättre mående hos våra barn och unga. Dessutom vill jag understryka att idrott och föreningsliv ger barn möjlighet att röra på sig, att utmana sig själva och ha roligt tillsammans. Det är också värden som är väldigt viktiga att understryka. Att lära sig nya saker och att ta ansvar i en tillåtande miljö tillsammans ökar också självförtroendet och gemenskapen bland nya vänner. Idrotten är ett socialt och samhällsligt kitt och kan ge vänskap och meningsfullhet i vardagen, en känsla av sammanhang, en framtidstro och en tillhörighet i samhället. Det är otroligt viktigt, kanske ännu mer i tider som dessa.

Som jag inledde med tvivlar jag inte på regeringens intentioner om vad man vill lägga sin kraft och energi och sina pengar på, men det finns en rad saker här som

vi börjar bli väldigt skeptiska till och som gör att jag börjar tvivla. När det gäller den här jättestora reformen, som statsrådet hävdar är en av de största reformerna som har gjorts på folkhälsoområdet, vill jag understryka ”har gjorts” – vi har inte sett reformen än. Den är inte på plats. Det finns en ambition. Det finns en viss skillnad där, vill jag understryka. Statsrådet hävdar att den är genomförd, att det är en reform som är gjord, men vi har inte sett den än.

Det som också behöver lyftas fram är den byråkrati som detta medför. Det är något som vi från Socialdemokraternas håll är mycket skeptiska till. Idrotts- och föreningslivet visar på lokalkostnader som ökar och som drar upp medlemskaps- och deltagaravgifter. Vi ser att anläggningsbristen, vilka träningsstider man får, är stora frågor.

Statsrådet har tidigare hänvisat till att de generella satsningarna på idrotten, som även den här regeringen gör, har fått effekter. Varför då inte lägga de över 700 miljoner kronor som nu brinner inne på att satsa på det som ger effekter över huvud taget i stället för på det här mycket osäkra fritidskortet? Varför ger man inte mer pengar i de generella bidragen till det vi vet fungerar?

(Applåder)

Anf. 45 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Jag tackar Sofia Amløh för ett engagerat inlägg. Jag vet att det finns ett stort engagemang i frågorna. Jag och regeringen ska naturligtvis göra vårt bästa för att också Socialdemokraterna ska kunna gå ett slags Tomasväg från tvivel till tro när det gäller den här reformen.

Som jag har sagt också i debatten med en tidigare interpellant är det angeläget att vi gör nya saker för att nå de barn och unga som slutar eller som aldrig börjar för att de inte upplever att de har de ekonomiska förutsättningarna att göra detta. Det gäller inte minst barn i ekonomiskt utsatta hem. Att då skapa ett stöd som bara kan gå till detta, för att värna fritidsaktiviteterna, är väldigt angeläget. Det är ett komplement till det andra vi gör. Vi når inte hela vägen i dag till de barnen med de satsningar vi gör i befintliga system. Det är ju det som är bakgrunden till detta.

Jag vänder mig också emot det som sägs om att alla pengar skulle brinna inne. Det kommer de alltså inte att göra. Dels kommer de att gå till att utveckla det här systemet, att få ett robust system på plats.

Sofia Amløh tog själv i sin interpellation upp vikten av att kriminella inte kan tillskansa sig medel. Det är ju tyvärr så att de kommer till alla typer av system där det finns pengar, oavsett om de går ut direkt till föreningar eller om de går till hushåll eller hur det än görs. Då gäller det att man bygger system som håller de kriminella borta från dem. Det är naturligtvis en ambition som vi har, samtidigt som det ska vara enkelt att använda för användaren.

Jag tror att detta kan bli en injektion för föreningslivet och att man får in nya medlemmar. Vi kommer

naturligtvis, som jag också har sagt, att använda pengar för innevarande år för att stärka föreningslivet så att man får en större kapacitet att ta emot fler barn. Vi kommer att redovisa detta i närtid.

Anf. 46 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Riksidrottsförbundets ordförande lyfter anläggningsfrågan som den särskilt viktigaste frågan när det kommer till detta. Brist på plats är idrottsrörelsens största utmaning och en helt avgörande fråga för att idrottsrörelsen ska fortsätta vara en positiv samhällskraft.

I dag tvingas en tredjedel av barn- och ungdomsföreningar att tacka nej till nya medlemmar på grund av bristen på tid och plats. Tid och plats är den stora bristen. Det finns de barn som vill engagera sig, som knackar på och som har inställningen att ”vi behöver aktivera oss, vi vill det här och vi vill vara med”, men det finns inte tid, och det finns inte plats. Detta måste även statsrådet se som ett väldigt stort bekymmer som hämmar och håller tillbaka.

Dessutom skulle jag vilja understryka att om man vänder sig till nästan alla 290 kommuner tror jag att det finns en lista som ligger där på något kommunalråds bord: När vi har råd kommer det att behövas en konstgräsplan eller så behöver en basketplan asfalteras. Men just nu finns inte de pengarna. Jo, förresten, de finns på departementet, där de brinner inne nu eftersom den här reformen inte är på plats 2024 utan har skjutits fram till 2025.

De miljonerna, hävdar vi, skulle faktiskt sätta fart på saker och möjliggöra och sänka trösklarna till ett aktivt föreningsliv så att fler kan få komma in. Jag tycker att det är en bra ände att börja i. Det kanske till och med är så att man inte behöver göra saker krångligare än vad de är.

Jag vet att statsrådet hävdar att detta inte skulle vara ett prestigeprojekt, men det börjar nästan likna det. Varför inte stötta föreningslivet och idrottslivet och se till att det inte är så dyra medlemsavgifter, så att föräldrarna har råd, så att det inte är de här jättehöga kostnaderna som driver att man inte längre kan vara med? Varför inte se till att föreningar får fler platser och tider i träningsanläggningar, att det finns fler fotbollsplaner och så vidare? Varför satsar man inte mer på det? Varför behåller man de här pengarna för att bygga upp ett byråkratiskt system för att komma åt det här?

Det går att satsa på socioekonomiskt utsatta områden, grupper och så vidare med det här ändå. Ge föreningslivet möjligheten, pengarna och direktiven att göra det, så är jag helt övertygad om att vi har ett föreningsliv som kommer att leverera på det. Ge dem uppdraget och pengarna så kommer de att leverera på detta.

(Applåder)

Anf. 47 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Om jag får återupprepa en del av de svar som jag har lämnat både i den offentliga debatten och i den här kammaren – nu tror jag att det är tredje tillfället: De här pengarna kommer alltså inte att brinna inne. De kommer att användas för att utveckla fritidskortet, och vi kommer också att lämna besked i närtid om andra saker inom ramen för detta ändamål som också kan stärka föreningslivets möjligheter att ta emot fler barn på olika sätt. Det är oerhört angeläget, förstås.

Jag vill också understryka att det med alla system, också nuvarande system inom vilket vi betalar ut bidrag till föreningslivet, är en byråkrati. Det är system som måste fungera. Det behöver finnas kontroller, och det behöver gå att säkerställa att pengarna går till de ändamål som de är tänkta att gå till. Det gäller för väldigt många stöd som vi vill ge och utforma.

Nu är detta ett nytt stöd, och det innebär särskilda utmaningar för mig och för andra att jobba igenom det ordentligt så att det blir bra och så att vi får så låga kostnader som möjligt kring administration och så mycket som möjligt till att stötta de barn som vi faktiskt inte når i dag, som inte kommer med i föreningslivet eller som slutar i föreningslivet. Jag ser att en faktor också kan vara en liten push att faktiskt gå med i en förening, att få ett stöd som bara kan användas för detta. Det kan göra stor skillnad.

I övrigt delar jag de utmaningar som Sofia Amloh beskriver, kring anläggningar till exempel. Det är väldigt viktigt att kommunerna gör investeringar i detta, att man gör rätt investeringar när man har möjlighet och att man ser till att anläggningarna kan användas på ett bra sätt av många typer av verksamheter, om det är möjligt. Här finns det uppdrag som vi har gett till CIF om att etablera en sådan kunskapsplattform, just för att man ska kunna bygga mer kostnadseffektivt och kunna använda sig av den kunskap som finns, så att alla kommuner inte behöver uppfinna hjulet själva när de ska etablera nya anläggningar eller förändra befintliga anläggningar.

Därutöver har vi också gett ett uppdrag att kartlägga möjligheten att tillgängliggöra de anläggningar som finns, för det är det allra viktigaste. Även om vi sätter spaden i jorden i dag – om Sofia Amloh och andra gör det – kommer ju dessa anläggningar inte att vara på plats i morgon, utan då gäller det att vi nyttjar de anläggningar vi har.

Vi vet till exempel att i Stockholm står idrottshallar obokningsbara för föreningslivet, trots att de alltså finns i det offentliga hägn. Det är en situation som vi måste försöka komma till rätta med just för att barn inte ska behöva stå i kö på grund av brist på tillgång till anläggningar.

Jag ser alltså inte att det ena hindrar det andra, utan vi behöver jobba med alla dessa parametrar. Jag delar helt Sofia Amlohs uppfattning att fysisk rörelse och gemenskap med andra är grundläggande hälsofaktorer

som vi behöver stärka på olika sätt i skolan och på fritiden, med möjlighet till närvarande vuxna i barns liv.

Det är tydligt att vi behöver dessa starka gemenskaper runt barn, som drar barnen till sig och som ser till att det finns ett engagemang, en närvaro och en långsiktighet och att vi fångar upp barnen och inte släpper taget om dem. Då gäller det att vi har många olika verktyg och redskap för detta.

Jag för min del är övertygad om att fritidskortet är och kan vara ett sådant viktigt verktyg, inte minst för att få med fler som i dag inte är med och som inte har möjlighet att vara med.

Anf. 48 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag förstår att statsrådet har svarat flera gånger att de över 700 miljoner kronorna inte brinner inne därför att de ska användas till annat och till fritidskortet. Nu är det dock ändå månad fyra i år, och månad fem – maj – pockar på. Frågan är vad de 700 miljoner kronorna kommer att hinna användas till under detta år som kommer att gynna barns och ungas aktiva fritidsliv. Statsrådet får gärna specificera vad de ska kunna rendera under den andra halvan av året.

Fram till dess, vill jag säga, spelar de generella satsningarna på föreningslivet en väldigt stor roll. Statsrådet har själv hävdad här att de spelar roll, att de ökar deltagandet och så vidare, så varför inte fortsätta på den inslagna vägen, som visar på positiva resultat, och ge kommunerna möjligheten att leverera och verkställa det som man ser ett så stort behov av?

Jag vet hur viktigt det var när vi i min egen kommun Nyköping gjorde en konstgräsplan i ett av de områden som har det socioekonomiskt tufft. När vi gjorde denna konstgräsplan spelade det en stor roll, och det tog heller inte jättelång tid att få den på plats. Sådana saker vill vi se hända runt om i varenda kommun, och då undrar jag: Varför kan inte pengarna satsas där?

Jag tänker ändå påpeka att regeringen satsar 80 miljoner på det förebyggande sociala arbetet i budgeten men att vi socialdemokrater satsar 250 miljoner på kommunerna och de förebyggande insatserna. Detta är också något som spelar roll för vilka förutsättningar man kommer att ha för många samhälleliga och gemensamma forum.

Med detta sagt önskar jag att regeringen funderar på hur man använder pengarna fortsättningsvis. (Applåder)

Anf. 49 Socialminister JAKOB
FORSSMED (KD):

Fru talman! Varför inte bara fortsätta på den inslagna vägen, säger Sofia Amloh. Jo, därför att det inte räcker och därför att den inte har lett till att vi har fått med de barn som vi verkligen behöver få med i verksamheterna.

Min drivkraft är att se de barn som tydliggjordes i Pep-rapporten i veckan, som inte får chansen och som säger hemma att det är tråkigt med fotboll eller gymnastik därför att de förstår att det tränger undan mammas och pappas möjligheter att klara sin

hushållsekonomi. Det är dem jag ser framför mig när jag vill genomföra detta.

Då behöver vi göra en massa saker. Vi behöver jobba med anläggningsfrågan, vi behöver jobba med generella stöd till idrotten, vilket regeringen fortsätter att göra, och vi behöver hitta nya vägar för att nå fram till fler personer så att vi kan få på plats system som gör att fler får chansen till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Detta är min drivkraft, och jag kommer att göra allt jag kan för att säkerställa att så blir fallet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:655 om våld i nära relationer

Anf. 50 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Helena Vilhelmsson har frågat mig på vilket sätt jag och regeringen avser att arbeta för att stävja våld och utsatthet i ungas relationer samt på vilket sätt jag är beredd att säkra den nationella stödlinjen ungarelationer.se och dess överlevnad på både kort och lång sikt.

Jag vill börja med att tacka interpellanten för hennes engagemang i denna viktiga fråga.

Att motverka våld i ungas relationer är en central och viktig del av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har därför gett flera myndigheter i uppdrag att förstärka det arbetet.

Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer samt att stödja våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer. Statens skolverk har fått i uppdrag att förebygga, upptäcka och åtgärda mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialstyrelsen har prövat och beviljat bidrag till stiftelsen 1000 Möjligheter, som driver stödlinjen ungarelationer.se, enligt förordningen (2022:257) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. Socialstyrelsens beslut innefattar ett ställningstagande i ett ärende som rör myndighetsutövning i ett enskilt fall som jag som minister inte kan uttala mig om.

Avslutningsvis vill jag säga att för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor på kort och lång sikt är det avgörande att stoppa våldet i ungas parrelationer.

Anf. 51 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Mäns våld mot kvinnor – denna eviga pandemi – plågar oss. Det är ett av vår tids största samhällsproblem. Den senaste tidens utveckling, med flera mord

på kvinnor och flickor under årets första månader, är förfärande.

En ny rapport från Jämställdhetsmyndigheten och Stiftelsen Allmänna Barnhuset visar att våld i ungas parrelationer och hedersrelaterat våld och förtryck ökar i Sverige. Studien visar att var tredje niondeklassare som dejtat eller haft en relation har utsatts för våld av sin partner – var tredje person!

Den våldsamma pornografin bidrar till osunda sexuella relationer där både pojkar och flickor förväntas ställa upp på saker de inte vill eller är bekväma med att utföra.

Ett våldsamt beteende uppkommer inte när man är vuxen och är i en relation. Män kommer inte helt plötsligt på en dag att de ska börja slå. Inte heller vaknar tonårskillar upp en dag och säger ”I dag ska jag prova strypsex”. Nej, mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Normer, värderingar, lättillgänglig våldsam pornografi, bristande lagstiftning – allt bidrar till att våldet kryper allt längre ned i åldrarna.

Behovet av information, vägledning och stöd till unga som är utsatta kan inte nog understrykas. Åldersanpassad information och samtal kan ske tidigt, allt för att unga ska få verktyg att säga nej till sådant de inte är bekväma med och att samtycke alltid ska föreligga.

Under januariavtalet medverkade våra partier – Liberalerna och Centerpartiet – till att verksamheten ungarelationer.se startade. Jag ser med fasa fram emot att Liberalerna kanske medverkar till att man tvingas lägga ned. Risken finns, och jag återkommer till det. På grund av uteblivna besked om finansiering riskerar verksamheten nämligen att stängas efter årsskiftet.

Jag har ställt frågor om detta till ministern förut och fått samma svar, att ministern inte kan lägga sig i Socialstyrelsens beslut och inte kan ägna sig åt myndighetsutövning. Det är helt riktigt, men jag har inte specifikt frågat vad ministern anser om Socialstyrelsens beslut att enbart bevilja en halv miljon kronor i stöd i stället för 5 miljoner kronor.

Jag har inte efterfrågat eller tyckt att ministern ska ägna sig åt myndighetsutövning, utan jag frågar vad regeringen avser att göra för att unga i Sverige ska ha tillgång till en stödlinje, precis som våldsutsatta kvinnor har och precis som män som slår har. Mäns våld mot kvinnor börjar nämligen med killars våld mot tjejer, oavsett om regeringen eller dess ministrar ägnar sig åt myndighetsstyre eller ej.

Faktum är att jag har fått lite mer svar den här gången. Jämställdhetsministern säger att Jämställdhetsmyndigheten och Statens skolverk har fått i uppdrag att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer och förebygga, upptäcka och åtgärda våld i unga relationer. Det är bra, och det är också dags att myndigheterna får det uppdraget eftersom de kanske måste ta över en verksamhet som tvingas lägga ned efter halvårsskiftet – en fungerande verksamhet som gör just detta.

Jag är uppriktigt orolig och vill veta hur regeringen tänker. Kommer regeringen på måndag, när vårändringsbudgeten presenteras, att avsätta medel för att det

förebyggande arbetet mot killars våld mot tjejer ska kunna fortgå? Hur ska det i så fall göras? Om svaret blir detsamma som hittills, det vill säga att man har gett olika myndigheter uppdrag, skulle jag vilja veta på vilket sätt regeringen tänker att arbetet ska ske i regi av Jämställdhetsmyndigheten och Statens skolverk. Svaret i dag är tyvärr tunt och svarar inte upp mot det som den nationella stödlinjen gör i dag.

Anf. 52 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Jag tackar ledamoten Vilhelmsson för en väldigt viktig interpellation och för att vi får möjlighet att diskutera den i kammaren i dag.

Jag vill särskilt understryka behovet av det som tas upp i interpellationen, det vill säga att det finns en nationell stödlinje för unga relationer. Det handlar om att unga vuxna ska få ventilera, dryfta och ställa frågor om vad som är en bra eller dålig relation. Man kanske faktiskt inte vet det i dag. Det behöver finnas en stödlinje och ett sätt att ställa de frågorna, och ungarelationer.se är just nu faktiskt det enda alternativet när det gäller att ge det stödet.

Det jag framför allt vill lyfta fram i debatten i dag är att man dessutom inte bara pratar om vad som är fel, dåligt eller osunt i relationer utan också lyfter fram hur en god och sund relation ser ut. Det är otroligt viktigt att visa exempel på hur det kan vara – hur det kanske ska vara, det vill säga precis det som alla kanske borde få uppleva. Den ansatsen tycker jag är särskilt viktig här.

Sedan förstår jag också att det, precis som interpellanten har tydliggjort, inte handlar om att lägga sig i ett enskilt myndighetsbeslut utan om vilka förutsättningar det finns för att unga människor fortsättningsvis ska ha den kontakt som nu finns. Hur ska den kunna fortsätta att finnas? Jag tycker att det är angeläget att statsrådet säkerställer det, så min fråga är: På vilket sätt tänker statsrådet säkerställa det?

Anf. 53 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill börja med att understryka vikten av att vi pratar om de här frågorna, och jag vill verkligen genuint tacka för interpellationen. Jag tycker nämligen att våldet i unga relationer är någonting som vi behöver sätta mycket mer fokus på. När vi pratar om mäns våld mot kvinnor kan jag ibland uppleva att vi pratar om det som ett vuxenproblem, men de allra viktigaste åtgärderna är sådana som måste riktas mot den unga generationen.

Det är också viktigt att komma ihåg att ungdomar och ungdomsrelationer har förändrats mycket de senaste åren. Förklaringen är smarta telefoner. Dessa har fullständigt förändrat allas värld och inte minst våra unga och hur deras relationer ser ut. Unga har i dag tillgång till sociala medier som påverkar de normer och värderingar som styr deras synsätt väldigt mycket. Exempelvis kan svartsjuka ses som någonting romantiskt trots att det handlar om kontrollerande beteende. I

många fall förstärks de negativa normer som vi på andra sätt försöker motverka i samhället.

Vi vet också att våra unga genom de smarta telefonerna har en fullständigt obegränsad tillgång till pornografi, inklusive våldspornografi. Där ser vi att särskilt strypsex är någonting som har blivit mer och mer vanligt förekommande som en normalitet i unga relationer. Samtidigt har vi sett hur dödsfallen i unga relationer har blivit ett ökande problem – och vi ser att just strypvåldet är en av de faktorer som gör att våldet fortsätter att vara så dödligt.

Genom telefonerna har våra ungdomar också möjlighet att ha koll på varandra i sina relationer. De delar Snapchatkartor med varandra som en naturlig del i att vara i en relation, och därmed kan man ha hundra procent koll på var ens partner befinner sig vid varje enskild tidpunkt. Detta är någonting som är nytt jämfört med hur det såg ut bara några år tillbaka i tiden, och jag upplever att det finns ett kunskapsglapp hos dagens vuxenvärld – föräldrar, personal i skolan och alla människor som rör sig runt barn – när det gäller att se och kunna arbeta med rätt metoder kring detta.

Jag har fler inlägg på mig att gå in på regeringens åtgärder, men när det gäller specifikt finansieringen delar jag interpellantens syn att det är viktigt att säkerställa finansiering till just de civilsamhällesorganisationer som arbetar specifikt med våld i unga relationer. Här gör stödlinjen ungarelationer.se ett otroligt viktigt arbete; jag vill verkligen betona det.

Regeringen arbetar just nu med att hitta sätt att säkerställa finansiering till de organisationer som riktar in sig just på ungas relationer, och jag kommer att återkomma med besked kring hur detta kommer att konkretiseras. Jag hoppas kunna komma med det beskedet i närtid.

Anf. 54 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Det som kommer att hända om den här verksamheten upphör är ju, utöver att barn och unga går miste om sitt rättmätiga stöd, att personal kommer att sägas upp och spetskompetens gå förlorad. Barn och unga kommer alltså inte att tillförsäkras samma rätt till stöd som vuxna som utövar våld då ungarelationer.se i dag faktiskt är den enda nationella motsvarigheten till NCK:s stödlinje eller Välj att sluta-linjen, som vänder sig till män som slår.

Ungarelationer.se startade 2019. Samtidigt öppnade just Välj att sluta-linjen som ett pilotprojekt av länsstyrelser med stiftelsen Manscentrum som utförare, vilket är precis så som ungarelationer.se har fungerat. Skillnaden är att Välj att sluta-linjens finansiering är säkrad i dag.

När ungarelationer.se startade gjordes en undersökning i referensgruppen, och ett tydligt önskemål från de unga var att det ska vara ett stöd via chatt, anonymt. Andra önskemål var att den som bedrev verksamheten inte skulle kännas som en myndighet och att det skulle kännas ungdomsanpassat. Efter uppstarten finansierades ungarelationer.se genom ett

regeringsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten, vilket fortsatte 2022.

Sedan fick vi en ny regering, och ett nytt statsbidrag tog form som skulle inrymma allt våldsförebyggande arbete. Det som hände var dock att anslaget till ungarelationer.se sänktes kraftigt därför att bland annat forskning skulle prioriteras. Därmed stod ungarelationer.se ofinansierat under 2023 – tills ett regeringsbeslut specifikt om finansiering för det andra halvåret fattades i september 2023.

Det är naturligtvis förstäligt – jag fortsätter med lite tekniska frågor om finansiering – att det under en stödlinjes första tid inte är helt klarlagt vem som ska ansvara för finansieringen och hur den ska säkras på lång sikt. Men efter fem år tycker man att det här borde ha landat. Det är av stor vikt att finansieringsfrågan löses för att det ska fortsätta att finnas ett stabilt och hållbart stöd för målgruppen.

Som sagt ligger Välj att sluta-linjen numera under Socialstyrelsen som ett uppdrag. Stiftelsen Manscentrum är utförare. Där är det löst, och precis så skulle det kunna fungera här. Myndigheten kan vara Jämställdhetsmyndigheten eller Socialstyrelsen, och stiftelsen 1000 Möjligheter är utföraren som driver linjen.

Inför 2024 har det funnits en förhoppning om att stödlinjens verksamhet skulle kunna finansieras inom det nämnda nya statsbidraget. Men när besluten kom visade det sig att så inte blir fallet. Tyvärr går det inte heller att läsa i Socialstyrelsens beslut varför man har beviljat en halv miljon i stället för 5 miljoner. En gissning är att det var en nödvändighet för att kunna täcka fördelningen till alla organisationer som kvalar in enligt den nya förordningen.

Återigen: Vi kan inte diskutera Socialstyrelsens beslut, men vi kan diskutera hur regeringen tänker garantera och säkra det rättmätiga stödet till unga som lever i en hotfull, obekvämlig eller våldsamt relation. Om förutsättningarna för fungerande verksamheter i dag förändras så till den milda grad att de äventyras faller ju ansvaret på regeringen.

Min fråga är då: Vad gör ni i stället? Jag hoppas att jag senast på måndag, när budgeten kommer, får reda på hur man har tänkt lösa det här. Det är ju så att ungarelationer.se under sina fem år har haft över 15 000 specifika chattkontakter och fått mer än 1,3 miljoner sidvisningar. Man har enormt mycket samverkan med nationella myndigheter, Polismyndigheten och kommuner. Det vore förödande om de inte kan fortsätta, och det är förödande att finansieringen inte är säkrad.

Anf. 55 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Ledamoten Vilhelmsson lyfte på ett föredömligt sätt fram hur viktig den här stödlinjen har varit under de fem år då den verkat, och detta har vi framhållit flera gånger i debatten. Jag är helt övertygad om att statsrådet är väl insatt och besitter goda kunskaper om den här stödlinjen och om hur viktiga dessa frågor är; det tycker jag att hon visade även i sitt andra inlägg. Jag tvivlar inte en sekund på att statsrådet både innehar kunskapen och ser detta som något prioriterat.

Det jag tvivlar på är att pengarna kommer att finnas för att den här typen av stödlinjer ska kunna fortsätta. Detta är en unik stödlinje som har funnits i fem år och som det inte finns något alternativ till. Det handlar om att det ska finnas pengar för att ge dessa föreningar möjlighet att fortsätta finnas. Det ska göras en hård prioritering, men jag hoppas att pengarna kommer att finnas. Statsrådet sa att det finns en intention att lösa det här, och jag kan bara sätta mitt hopp till det; det är många med mig som gör det just nu.

Anf. 56 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Det behövs pengar för att vi ska kunna förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, och där ingår såklart våld i unga relationer. Den här regeringen avsätter mer pengar i sin budget än vad tidigare regeringar har gjort gällande det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet: mäns våld mot kvinnor, som inkluderar de här områdena.

För 2024 har vi avsatt 600 miljoner kronor. Detta är såklart pengar som går dels till civilsamhället, dels till forskning, dels till kommuner och regioner – olika aktörer som är helt nödvändiga pusselbitar i det här arbetet. Civilsamhället är en helt avgörande pusselbit. Detta är inte någonting som politiken kan lösa helt själv. Inte heller våra myndigheter eller våra kommuner och regioner kan göra det. Ingen ensam aktör kan vända utvecklingen och lösa problemet, utan alla aktörer är helt nödvändiga i arbetet. Vi behöver ha finansiering till alla dessa aktörer.

Jag kan bara fullständigt instämma i det som har sagts gällande ungarelationer.se och deras väldigt viktiga arbete. Jag vet att de gör en otrolig insats i arbetet med att förebygga och bekämpa våld i unga relationer och att de har den kompetens som krävs för att kunna hantera frågan på bästa sätt. Det är just utifrån att vi behöver sätta ett riktigt viktigt fokus på organisationer som jobbar med unga relationer som vi inom regeringen har ett arbete med att se hur vi kan säkra upp den delen bättre än vad som hittills gjorts för att vi ska kunna få alla pusselbitar på plats.

Utöver finansiering arbetar regeringen också med konkreta åtgärder för att komma åt den här problematiken. I mitt förra inlägg pratade jag om strypvåldet bland unga. Jag vill uppehålla mig lite där, för det är någonting som bekymrar mig väldigt mycket.

När vi tittar på statistiken ser vi att året har börjat oerhört mörkt, med tolv misstänkta mord på kvinnor och flickor bara under årets första tre månader. Det är såklart väldigt nedslående. Om vi tittar över tid ser vi generellt en nedåtgående trend när det gäller det dödliga våldet mot kvinnor, men vi ser inte den trenden i unga relationer. Vi ser en tydlig linje vid 25 år; för dem som är under 25 år ser vi en ökad risk att utsättas för dödligt våld.

Det finns en rapport från Karolinska institutet som visar att just strypning är det vanligaste tillvägagångssättet vid dödligt partnervåld och att det är dubbelt så

hög risk för yngre kvinnor att dödas genom strypning som för kvinnor som är äldre än 25. Jag är därför glad att regeringen som en av många åtgärder har gett Rättsmedicinalverket i uppdrag att kartlägga och sammanställa befintlig kunskap om strypvåld, inklusive när det förekommer i sexuella sammanhang. Rättsmedicinalverket ska dels förbättra myndighetens interna kunskapsuppbyggnad, dels sprida kunskapen till rättsväsendets myndigheter. Det här tror jag är en viktig åtgärd för att komma åt det allvarligaste våldet i unga relationer.

Anf. 57 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Den årliga insatsen ”Svartsjuka är inte romantiskt” bedrivs av polisen, länsstyrelserna, unga-relationer.se och Jämställdhetsmyndigheten. Det är en insats som inte skulle ha fungerat om inte ungarelationer.se funnits. Kampanjen ”Måste man gå med på strypsex?”, som bygger på en av de vanligaste frågor stödchatten får in, skrämmer och berör. Just de här frågorna, som regeringen och Paulina Brandberg talar så mycket om, jobbar ungarelationer.se med.

Jag betvivlar inte intentionerna, men det är väldigt märkligt att finansieringen i april månad 2024 trots dessa fakta inte är säkrad. Som tidigare nämnts är det förståeligt att finansieringsformen för en nationell verksamhet inte finns på plats från start. Men man har provat flera olika sätt sedan 2022. Avbräcken och kort-siktigheten skadar och riskerar verksamheten. Det handlar inte bara om stödlinjen utan om alla nationella myndigheter som samverkar med den här verksamheten.

I en kommunenkät med 185 svarande uppger nästan 80 procent av kommunerna att de känner till ungarelationer.se, och 60 procent säger att de använder sig av material och verksamhet från ungarelationer.se.

I ljuset av allt detta som ministern berättar om och som vi alla vet när det gäller den utveckling som har skett i år, som är förfärande, finns det fortfarande inte i april månad 2024 en stabil finansiering för stödlinjen. Det finns för Sluta slå och Välj att sluta för män, och det finns för Kvinnofridslinjen. Men det finns inte för ungarelationer.se.

Det verkar inte finnas någon plan B. Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Det är där insatser har effekt på riktigt. (Applåder)

Anf. 58 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Det gläder mig att vi bland Sveriges riksdagspartier har en samsyn. Jag upplever det som att vi har en bred samsyn om vikten av att komma åt mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi ser behovet av att rikta fokus mot de unga relationerna. Det behöver vi göra inte bara i ord utan också i handling.

Som jag sa mitt andra inlägg verkar regeringen för att stärka arbetet både med pengar och med konkreta åtgärder. Det har getts konkreta uppdrag till

Jämställdhetsmyndigheten, Rättsmedicinalverket och Skolverket. Vi gör insatser från flera olika håll för att stärka arbetet.

Varje gång en ungdom kan förhindras från att bli brottsoffer eller förövare är det en otroligt stor vinst för den människan och för många andra människors fortsatta liv. Precis som interpellanten säger börjar mäns våld mot kvinnor med killars våld mot tjejer. Om man lär sig att bli en förövare i unga år kommer det att skapa så mycket lidande genom hela livet för så många olika inblandade parter.

Jag vill återigen tacka för debatten. Jag kommer som sagt att återkomma med ett besked om finansieringen i denna fråga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2023/24:664 om stöd för att motverka våld i ungas relationer

Anf. 59 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Annika Strandhäll har frågat mig om jag och regeringen kommer att återställa finansieringen till ungarelationer.se så att plattformen kan fortsätta att bedriva sin verksamhet samt, om inte, hur jag avser att säkerställa ett fortsatt aktivt arbete för att stötta den nämnda målgruppen.

Jag vill börja med att tacka interpellanten för hennes engagemang i denna viktiga fråga.

Att stötta unga som är utsatta för våld i en nära relation är en central och viktig del av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen har därför gett flera myndigheter i uppdrag att förstärka det arbetet.

Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att kartlägga och sprida information om våld i ungas parrelationer samt att stödja våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer. Statens skolverk har fått i uppdrag att förebygga, upptäcka och åtgärda mäns våld mot kvinnor, inklusive våld i ungas relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialstyrelsen har prövat och beviljat bidrag till Stiftelsen 1000 Möjligheter, som driver stödlinjen ungarelationer.se, enligt förordningen (2022:257) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. Socialstyrelsens beslut innefattar ett ställningstagande i ett ärende som rör myndighetsutövning i ett enskilt fall som jag som minister inte kan uttala mig om.

Avslutningsvis vill jag säga att för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor på kort och lång sikt är det avgörande att stoppa våldet i ungas parrelationer.

Anf. 60 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack till jämställdhetsministern för vår möjlighet att ha den här debatten i dag. I någon mån

blir den nu en upprepning av den tidigare debatten som precis ägde rum med Helena Vilhelmsson. Men jag hoppas att ändå kunna tillföra en del andra perspektiv.

Få studier har belyst ungas våldsutsatthet i parrelationer i Sverige. Ungdomar, och särskilt unga vuxna, tycks dock utifrån tidigare forskning vara mer utsatta jämfört med äldre vuxna.

Den senaste svenska studien om omfattningen av ungas relationsvåld visade att 56 procent av tjejerna utsatts för psykiskt våld via digitala medier och 46 procent för psykiskt våld ansikte mot ansikte av en nuvarande eller en tidigare partner. Bland tjejerna hade 20 procent utsatts för fysiskt våld och 44 procent för sexuellt våld.

Bland killarna hade 42 procent utsatts för psykiskt våld via digitala medier och 34 procent för psykiskt våld ansikte mot ansikte. Av killarna hade 13 procent utsatts för fysiskt våld och 10 procent för sexuellt våld av en nuvarande eller tidigare partner.

Internationell forskning visar på både en hög grad av utsatthet och en hög grad av våldsutövning bland unga och i vissa studier också en högre grad av självrapporterad våldsutövning bland tjejer än bland killar. Samma forskning visar också en överlappning mellan att själv utsättas våld och att våld utövas i ungas parrelationer.

Ungarelationer.se fyllde fem år den 1 februari. På det firandet deltog bland annat jag, tillsammans med jämställdhetsministern. Vi lyfte då fram vikten av den verksamhet som bedrivs via unga.relationer.se, precis som jämställdhetsministern gjorde i ett tidigare inlägg i den tidigare interpellationsdebatten.

Efter de fem första åren kan vi konstatera att behovet av ungarrelationer.se definitivt kvarstår samt att de som har fått stödet utvärderar det med ett väldigt gott resultat. Som sades här tidigare har stödlinjen hittills tagit emot över 15 000 chattar, och ungarrelationer.se har haft nästan 1,4 miljoner sidvisningar.

Stödlinjen startades under vår tidigare regeringstid. Efter starten finansierade vi verksamheten genom ett regeringsuppdrag till Jämställdhetsmyndigheten där vi också explicit pekade ut Stiftelsen 1000 Möjligheter. Det var ett uppdrag inom ramen för januariavtalet och alltså något som S, L, C och MP var överens om.

År 2022 fortsatte regeringsuppdraget, och därmed kunde vi också fortsätta att finansiera denna verksamhet, som är så viktig. Jag uppfattade ändå att ett positivt besked var på väg, och jämställdhetsministern talade om närtid. Vad menas med närtid?

Anf. 61 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Detta är en debatt som väldigt mycket liknar den förra. Jag avser inte att upprepa det som jag sa då.

Jag kan återigen betona att ungarrelationer.se är en viktig verksamhet som arbetar med detta prioriterade område, våld i unga relationer. Vi arbetar inom regeringen med att se hur vi kan säkerställa en finansiering till civilsamhällesorganisationer som arbetar specifikt

med detta. Jag kan här inte säga när ett besked kan komma att lämnas.

Jag ska som sagt inte upprepa vad jag sa i den föregående debatten. Jag ska däremot berätta lite om regeringens arbete i ett annat avseende när det gäller just våld i ungas relationer, nämligen de åtgärder som vi vidtar inom rättspolitik.

Fru talman! Svensk rättspolitik har alldeles för länge präglats av ett alldeles för ensidigt förövarperspektiv. Det blir extra tydligt när vi ser just på våld i ungas relationer, för den brottslighet som äger rum mellan unga är också den brottslighet där de allra mest utsatta brottsoffren finns.

I min tidigare roll som åklagare hade jag exempelvis fall med gruppvåldtäkter där både offer och alla gärningsmän var under 18 år. Det var brutala gruppvåldtäkter – den typ av brott som förstör återstoden av de utsattas liv.

När jag har hanterat dessa brott i min roll som åklagare har jag känt en nästan outhärdlig frustration över vår oförmåga att ta ett brottsofferperspektiv. Vi har ett brottsoffer som kanske är 16 år och tre förövare, som har utsatt brottsoffret för en gruppvåldtäkt, som också är 16 år. Samtidigt har vi ett system som säger att vi inte ska häkta barn. Nej, det är klart att det inte är önskvärt. Men vad är alternativet? Vad är alternativet om vi inte ingriper mot de, också unga, personer som utsätter en annan ungdom för grov brottslighet?

Detta är att fullständigt svika brottsoffret, och det har vi gjort i Sverige i så många år. Min frustration över detta är en av de huvudsakliga anledningarna till att jag över huvud taget gav mig in i politiken. Jag står inte ut med att vi har det på det sättet.

Därför är jag så glad att företräda en regering som äntligen genomför det skifte som borde ha skett för länge sedan. Regeringen ser exempelvis över straffen för vålds- och sexualbrott. Framför allt menar vi att återfall måste få en mycket större betydelse än det har i dag. Om man gång på gång utsätter en annan människa för brott måste konsekvenserna bli skarpare. Även om personen är ung måste vi kunna vidta åtgärder som leder till skarpa konsekvenser, för annars lämnar vi brottsoffren i sticket.

Regeringen ser också över kontaktförbudssystemet. Vi tycker att vi måste skydda de utsatta på ett mycket bättre sätt än vi gör i dag. Därför ser vi över kontaktförbuden. Vi vill ha fler kontaktförbud, vi vill att de ska avse större geografiska områden och vi vill att fler kontaktförbud ska förenas med fotboja.

Vi vill helt enkelt att brottsoffrets perspektiv äntligen ska ses på ett mycket tydligare sätt än vad som görs i dag. Det ska vara förövarna som får sin frihet begränsad snarare än brottsoffren.

Anf. 62 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, jämställdhetsministern, för det engagerade inlägget om brottsoffer!

Jag vill dock passa på att återkomma till den fråga som jag lyfte i mitt tidigare inlägg. Vi befinner oss nämligen i april 2024, och om den verksamhet som vi

har talat så engagerat om från talarstolen inte får besked om medel före halvårsskiftet måste den läggas ned.

Jag är därför explicit i mitt inlägg i talarstolen i dag: Det behövs en stabilitet och en tydlighet. Med tanke på den korta tidsrymden är det till exempel inte möjligt att kasta in organisationen i någon ny typ av ansökningsförfarande. Det har varit en osäker finansiering för verksamheten även under 2023, men jag ser fram emot och hoppas att vi i samband med vårandringsbudgeten kommer att kunna få ett besked. I så fall blir det redan på måndag. Jag vill skicka med jämställdhetsministern detta.

Med tanke på brottsofferperspektivet, som jämställdhetsministern lyfte, skulle jag också vilja skicka med en fråga. Inför 2024 fanns en förhoppning om att stödlinjens verksamhet skulle kunna finansieras genom statsbidraget till kvinno- och tjejjourer, liksom andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. Men i och med besluten för 2024 och 2025 blev det tydligt att så inte var fallet.

Det som gjorde mig lite fundersam utifrån ministrernas inlägg är att man kunde konstatera att kretsen av organisationer som kan få stöd har breddats. Men exempelvis har 30 olika jourverksamheter utöver ungarelationer.se fått sänkta bidrag jämfört med tidigare år. Det är någonting som rimmar ganska illa med ministrernas engagemang. Vi kan också konstatera att även just Brottsofferjourernas Riksförbund har drabbats hårt av detta och fått kraftigt sänkta anslag. Det är kanske någonting som ministern skulle kunna kommentera.

Vi har på olika sätt mötts i debatt om regeringens prioriteringar inom kvinnofridsområdet. Jag har varit väldigt kritisk till en del av de prioriteringar som regeringen har gjort på området. Sveriges kommuner får till exempel inte längre några utvecklingsmedel till kvinnofridsarbetet, vilket har inneburit att förutsättningarna för kommunerna att bedriva sin verksamhet kommer att påverkas i ganska eller mycket stor utsträckning. Detta uppger sju av tio kommuner i en undersökning som Unizon har gjort. Det här är bara ett exempel på det som vi från Socialdemokraterna uppfattar som en nedprioritering av kvinnofridsarbetet från regeringens sida.

Anf. 63 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Det är spännande att stå här i talarstolen, för allting handlar om hur man vinklar olika saker.

Som jag sa i mitt tidigare inlägg har regeringen avsatt mer pengar i sin budget än den tidigare regeringen gjorde, nämligen 600 miljoner kronor för 2024 till det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Vi har genom detta stärkt satsningen på området. Sedan är det klart att pengarna kan fördelas olika under olika år. Här är det som sagt Socialstyrelsen som fattar myndighetsbesluten om vilka organisationer som ska få vilka pengar när det gäller just bidragen till

civilsamhället. Men generellt har regeringen satsat mer pengar på detta arbete än vad den tidigare regeringen gjorde, och det gjorde vi även 2023.

Jag kan inte uttala mig om enskilda myndighetsbeslut, men om det är fler som kan söka statsbidrag blir det självklart en mindre del av kakan per sökande. Så är det naturligtvis.

Jag menar att vi behöver kunna ha ett välkommande synsätt. Vi behöver ha många civilsamhällesorganisationer. Vi behöver många aktörer som på olika sätt engagerar sig i arbetet. Det tycker jag är någonting positivt och någonting som vi ska uppmuntra. Olika civilsamhällesorganisationer arbetar med de här frågorna från delvis olika infallsvinklar, och jag är övertygad om att vi behöver angripa problematiken på flera olika sätt.

Med det sagt finns det givetvis ett stort behov för organisationer av att ha framförhållning och kunna förutse sin finansiering och planera sin verksamhet.

Våld i unga relationer är ett särskilt prioriterat område för regeringen. Det är av den anledningen vi just nu tittar på hur vi på ett tydligare sätt kan rikta finansiering mot just detta viktiga arbete.

På det stora hela vill jag återigen trycka på att vi satsar mer pengar på detta. Vi växlar upp arbetet. Att påstå att vi växlar ned det är inte förenligt med sanningen.

Anf. 64 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag ska utnyttja mina återstående två minuter talartid väl.

Jag konstaterar att man uppenbarligen kan uttrycka sig väldigt olika. Jag vill komma tillbaka till det jämställdhetsministern sa om sin vurm för brottsoffer. Hon brukar framföra att man vill göra ett skifte från förövare till brottsoffer, men verkligheten är att Brottsofferjouren larmar om att man fått neddragna medel med motsvarande 66 procent. Där kan inte ministern gömma sig bakom myndigheterna. Regeringen styr. Om man använder de verktyg en regering har för att styra vart man vill att resurserna ska gå går de också dit – det är bara ett tips.

När det handlar om prioriteringen av kvinnofridsarbetet är det så att ni efter 17 år har strypt finansieringen till kommunernas kvinnofridsarbete. De får inte längre några utvecklingsmedel. Sju av tio kommuner uppger att de uteblivna medlen kommer att påverka förutsättningarna att arbeta mot våld i nära relationer i ganska stor eller mycket stor utsträckning.

Ni har också lagt ned den kvinnofridssatsning som bedrivits via Sveriges Kommuner och Regioner och som har varit avgörande för att stötta verksamheter över hela landet.

Pengarna som ni avsatt för att genomföra reformer med skyddat boende räcker inte. De motsvarar 6 procent av vad som krävs för att leva upp till lagen.

Vi har en situation där kvinnojourer hotas av tillståndsplikt för skyddat boende. Många kvinnojourer menar att de kommer att ha svårt att leva upp till

kraven i den nya lagen om tillståndsplikt, och ni saknar en plan för detta.

Det finns färdiga lagförslag om mäns våld mot kvinnor i justitieministerns byrålåda – jag debatterade med honom i morse – som han inte har lagt fram på 18 månader. Mer behöver göras!

Anf. 65 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att även Brottsofferjouren får sina medel via Socialstyrelsen. Återigen är detta ett myndighetsbeslut som jag som minister inte kan gripa in i, vilket jag tror att interpellanten väl känner till.

Detta är ett arbete som är otroligt viktigt och samtidigt väldigt komplext. Om vi på riktigt ska vända utvecklingen behöver vi arbeta från flera olika håll med finansiering och skarpa åtgärder.

När vi pratar om finansieringen får vi inte heller glömma finansieringen till rättsväsendet. Jag tror att få har missat att den här regeringen gör historiskt stora satsningar på just rättsväsendet, och det är viktigt. År 2022 hade vi samma antal poliser i förhållande till befolkningmängden som vi hade 2012, trots att vi haft en fullständig skenande brottslighet i vårt land.

Underfinansieringen av rättsväsendet har gjort att vårt rättsväsen inte har mäktat med. Man kan varken hantera gängbrottsligheten eller någon annan form av brottslighet. Vi ser resultatet i en omfattande straffrihet för denna typ av brottslighet. Ska vi prata brottsofferperspektiv är det också helt avgörande att vi har ett rättsväsen som kan möta de enorma behov som finns.

Jag är glad att vara jämställdhetsminister i en regering som tar ett helhetsgrepp om de här frågorna, som ser till finansieringen av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, som ser till finansieringen av vårt rättsväsen och som ser till konkreta åtgärder som på riktigt kan göra skillnad för att vända utvecklingen – som bara måste vändas.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2023/24:665 om löneskillnader mellan kvinnor och män

Anf. 66 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Annika Strandhäll har frågat mig om jag och regeringen avser att införa EU:s lönetransparensdirektiv på ett sätt som innebär utökade möjligheter att komma åt löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Interpellanten har också frågat vilka initiativ jag och regeringen är beredda att ta för att bidra till att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män.

Låt mig börja med att framhålla att regeringen prioriterar ekonomisk jämställdhet. Målet är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

Syftet med det så kallade lönetransparensdirektivet är att stärka tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete genom insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att analysera och bedöma svensk rätts förenlighet med direktivet. Utredaren ska med utgångspunkt i bland annat den svenska arbetsmarknadsmodellen ta ställning till och motivera vad som är nödvändigt för att direktivet ska genomföras i Sverige. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 maj 2024.

Arbetsmarknadens parter har mycket riktigt huvudansvaret för lönebildningen. Regeringen värnar den svenska lönebildningsmodellen och har stort förtroende för att parterna tar sitt ansvar.

Frågan om jämställda löner är kopplad till ekonomisk jämställdhet, och regeringen har det senaste året tagit initiativ till en lång rad olika myndighetsuppdrag i syfte att främja ekonomisk jämställdhet. I regleringsbrevet för 2024 gavs uppdrag till flera myndigheter om allt från distansarbete efter covid-19-pandemin, kvinnors etablering på arbetsmarknaden och jämställdhet på bostadsmarknaden till analys av livsinkomster. Regeringen har även nyligen gett ett uppdrag till Tillväxtverket som, bland annat tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten, ska genomföra insatser i syfte att förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande.

Anf. 67 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, jämställdhetsminister Paulina Brandberg, för att vi kan ha den här otroligt viktiga diskussionen här i dag!

Kvinnors livsinkomster i Sverige är i dag ungefär tre fjärdedelar av mäns. Oavsett hur man räknar landar man på att det handlar om miljontals kronor under ett liv. När man lägger ihop inkomsterna från arbete, näringsverksamhet, kapital och transfereringar ser man att det skiljer omkring 6 miljoner kronor i livsinkomst mellan kvinnor och män.

Detta är ett gap som beror på flera faktorer. En av dem är naturligtvis, allt annat lika, att kvinnor fortfarande har lägre inkomster från arbete än vad män har. Det skapar även ringar på vattnet, eftersom arbetsinkomsten också utgör grunden för många andra ersättningar som pension, föräldrapenning och sjukersättning. Faktum är att även en liten skillnad i lön kan få stora konsekvenser över tid, eftersom löneökningarna oftast sker procentuellt.

En annan delförklaring till att gapet blir så stort är att kapitalinkomsterna de senaste decennierna har vuxit betydligt snabbare än vad arbetsinkomsterna har gjort, vilket gynnar fler män.

Precis som ministern refererade till i samband med ett av uppdragen hon pekade på har också covidpandemin och den efterföljande ekonomiska krisen gjort att utvecklingen mot ekonomisk jämställdhet fått sig en riktig smäll. Många kvinnor förlorade ju under pandemin mer inkomst än män. Kvinnor har alltså högre sjukfrånvaro och ökat vabbande. Under

covidpandemin var det också fler kvinnor som sades upp eller permitterades, och efter det har den ekonomiska krisen slagit hårt.

Faktum är att den takt som mäns och kvinnors livsinkomster närmar sig varandra i nu innebär att de inte blir jämställda förrän om 100 år. Det är en utveckling som står direkt i strid med ett av de jämställdhetspolitiska målen, nämligen det övergripande mål som talar om att män och kvinnor i Sverige ska ha samma möjligheter att forma sina egna liv och samhället. Det är också därför jag tycker att debatten vi har i dag är oerhört viktig.

Jämställdhetsministern är även biträdande arbetsmarknadsminister och har därmed brett ansvar för de här frågorna. Flera utredningar har tillsatts tidigare. Så sent som 2022 lämnade Kommissionen för jämställda livsinkomster sitt slutbetänkande. Jag skulle gärna vilja höra från jämställdhetsministern i mer specifika termer vilka ambitioner som finns och vad man vill genomföra på det här området. Vi är ju snart halvvägs in i mandatperioden.

Anf. 68 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag vill återigen tacka för debatten. Det är jätte viktigt att prata om ekonomisk jämställdhet, för det utgör en grundplatta i hela jämställdhetspolitiken. Vi vet att om man inte har en ekonomisk självständighet påverkar det jämställdheten i många andra avseenden. Vi kan till exempel knyta an till vår föregående debatt om våld i relationer. Är man ekonomiskt beroende av sin förövare är det väldigt svårt att lämna relationen. Detta är alltså en jätte viktig fråga.

Jag tycker också att det är positivt att interpellanten lyfte fram livsinkomster i sitt inlägg här till skillnad från i själva interpellationen där man fokuserade enbart på löneskillnader. Jag ser det som ett problem att vi historiskt har tittat på frågan om ekonomisk jämställdhet i ett alltför smalt perspektiv. Löneskillnader är det jätte viktigt att prata om, för självklart är det inte acceptabelt att vi har det lönegap vi har i Sverige. Men den ekonomiska jämställdheten är ett mycket bredare ämne än så.

Jag och flera liberala riksdagsledamöter har de senaste månaderna genomfört ett stort antal rundabordsamtal med fokus på kvinnors finansiella ägande. Under dessa samtal och seminarier har det framkommit uppgifter som för mig har varit rent av chockerande. En av dem är att det finns forskning som visar att när det gäller föräldrars sparande till sina barn sparar de mer, aggregerat, till sina söner än till sina döttrar. Den ekonomiska ojämställdheten börjar redan i blöjåldern. Det säger någonting om hur djupt rotat detta problem är. Vi kan alltså inte stirra oss blinda på frågan om löneskillnader. Vi måste höja blicken och titta på detta mycket bredare. Vi måste titta på sparandet och alla andra inkomster.

Det interpellanten inte nämner men som jag också tycker att vi måste sätta mycket mer fokus på är kvinnors entreprenörskap. Alla är inte löntagare. Alla vill

inte vara löntagare. Det finns andra sätt att tjäna pengar. Även här ska det såklart råda jämställdhet. Det gör det inte. Vi vet att mindre än 1 procent av riskkapitalet går till företag som ägs och drivs av kvinnor.

När det gäller andelen företag med minst en anställd som drivs av kvinnor är Sverige näst sämst i EU, statistiskt sett. Det visar verkligen på att Sverige, som ofta ser sig som någon form av världsmästare i jämställdhet, har en hemläxa att göra. Vi har ett arbete att göra för att förtjäna det ryktet i jämställdhetsarbetets alla avseenden.

I nästa inlägg kommer jag att mer konkret gå in på vilka åtgärder regeringen vidtar med anledning av detta, men jag vill verkligen betona behovet av att bredda debatten till att omfatta livsinkomster och alla delar av den ekonomiska ojämställdheten.

Anf. 69 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, jämställdhetsministern, för svaret! Det känns väldigt tryggt att även jämställdhetsministern har en bredare syn på den här frågan.

När jag tillträdde som socialförsäkringsminister 2014 var en av de första departementsskrivelserna jag tog fram en analys av hur det pensionsgap på 30 procent mellan kvinnor och män som vi har i Sverige de facto byggs upp under åren. Det analyserades var gapet uppstår och vad det beror på. Det var såklart en ganska komplex bild, precis som ministern säger, som handlar om kvinnors ekonomiska utsatthet från blöjåldern till pensionen. Den aggregerades i analysen.

En sak som jag också verkligen skulle vilja ta upp i sammanhanget är det ministern säger om vilken enorm skillnad det är på kvinnors och mäns kapitalinkomster i det här landet. Det var därför jag lyfte fram i mitt första anförande att detta är en betydande del av att kvinnor har lägre livsinkomster. Vi måste jobba på flera olika perspektiv samtidigt.

En sak som jag dock skulle vilja påpeka och som handlar om hur vi analyserar löneskillnader i det här landet är hur Medlingsinstitutet gör. Där skulle jag definitivt vilja säga att vi har ett statistiskt problem. När Medlingsinstitutet upprättar sin statistik i dag gör de om alla jobb till heltidsjobb i sina jämförelser. Och vilka är det som jobbar deltid? Jo, kvinnor. Det i sig gör att den statistiken blir fullständigt missvisande.

Medlingsinstitutet tar inte heller in de strukturella löneskillnaderna på arbetsmarknaden i sin statistik och analys. Det har vi påpekat och kritiserat under flera år. Det är ett medskick från mig som gammal fackordförande på kommunaltjänstemannasidan, som är ett kvinnodominerat område. Så länge man inte väger in såväl deltidsarbetet som det faktum att det finns strukturella löneskillnader på arbetsmarknaden i sina statistikunderlag är det inte klockan 16.12 som kvinnors lön tar slut, utan betydligt tidigare under dagen. Det kan ju vara ett tips när det gäller uppdrag till Medlingsinstitutet.

När det gäller de strukturella löneskillnaderna är det ett faktum, oavsett hur man tittar på arbetsmarknaden och oavsett vilken sektor eller bransch det

handlar om, att de yrken som domineras av kvinnor är statistiskt lägre betalda över hela arbetsmarknaden.

Jag ser nu fram emot att ta del av ministerns tankar om det här men också vilka initiativ som förhoppningsvis kommer att kunna tas på området.

Anf. 70 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Jag lovade i mitt tidigare inlägg att jag skulle återkomma med konkreta åtgärder som regeringen vidtar, och det kommer jag nu att göra.

En av nyckelfrågorna i detta oavsett om vi pratar om löner, företagande, sjukpenning eller föräldrapenning är att adressera det obetalda hem- och hushållsarbetet. Vi vet att kvinnor i dag fortfarande tar mycket större ansvar för detta än män gör, och det påverkar kvinnor på väldigt många olika sätt. Det påverkar kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Det påverkar kvinnors benägenhet att känna att man har möjlighet och tid att driva företag.

Det här påstår jag är något som gör att kvinnor måste ratta två heltidsjobb. Vi vet att sjukskrivningarna är mycket högre för kvinnor än de är för män, och det är inte så konstigt när de har flera olika bollar att hålla i luften samtidigt. Det är faktiskt inte bara en ekonomisk fråga utan också en hälsofråga inom jämställdhetsområdet.

Här ser vi nu över föräldraförsäkringen, bland annat genom att öka antalet dubbeldagar och möjligheten att överlåta föräldradagar till fler. Vi vill ge fler föräldrar verktyg att kombinera föräldraskap och arbetsliv. Detta menar jag är en viktig nyckel till ekonomisk jämställdhet.

Jag vill också särskilt prata om utrikes födda kvinnor. Bland dem som står allra längst från arbetsmarknaden och som är mest ekonomiskt utsatta ser vi en överrepresentation av just utrikes födda kvinnor. Vi behöver vidta riktade åtgärder för den gruppen.

Här jobbar regeringen på flera olika fronter. Bland annat har vi gett ett uppdrag att ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Det var ett regeringsbeslut som togs förra året.

Vi har en överenskommelse mellan regeringen och SKR om en gemensam satsning för att nå ut till utrikes födda kvinnor som besöker den öppna förskolan därför att vi ser att det är en plats där vi faktiskt kan nå dessa kvinnor.

Vi har också en omfattande politik för att minska segregationen och öka integreringen i det svenska samhället för att fler utrikes födda, inte minst utrikes födda kvinnor, ska kunna komma i arbete och bli en del av det svenska samhället i alla delar.

Utöver detta har vi åtgärder när det gäller kvinnors entreprenörskap. Alldeles nyligen, den 7 mars, fattade vi beslut om ett kraftfullt paket för att främja kvinnors företagande. Tillväxtverket tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten och andra aktörer ska genomföra insatser som stimulerar unga kvinnors entreprenörskap och företagande och genomföra

kunskaphöjande insatser för företagare och företagsfrämjande aktörer. Det är också ett jätteviktigt uppdrag inom detta område.

Vi har också i regleringsbrevet för 2024 gett ett uppdrag till Mynak att utreda hur ökat distansarbete har påverkat jämställdheten.

Detta är några exempel på åtgärder som regeringen vidtar för att komma åt den ekonomiska ojämställdheten inom flera olika områden.

Anf. 71 ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, jämställdhetsministern, för engagemanget på det här området!

Som ministern inledde med är det här kanske det mest centrala jämställdhetsområdet – ekonomisk frihet för Sveriges kvinnor att oavsett vilken bakgrund man har kunna styra sitt liv, välja att gå om man lever i en relation som inte fungerar, skilja sig och ta hand om sina barn. Det är alldeles för många kvinnor i det här landet som uppger som skäl för att man inte lämnar en dålig relation att man inte vet hur man ska kunna stå på egna ben ekonomiskt.

Jag nämnde för ministern i mitt förra inlägg den analys som vi gjorde av var pensionsgapet uppstår. När det gäller inkomstutveckling kan man konstatera att kvinnor i och för sig är på en något lägre nivå men att kvinnor och män ändå följs åt i en hyfsat likartad kurva fram till dess att de bildar familj. Där sker något. Där rasar kvinnors inkomster, och det beror på flera av de saker som ministern lyfte fram.

Jag brukar säga att arbetarklasskvinnor jobbar deltid redan innan de bildar familj eftersom de jobben många gånger är organiserade så, i deltider, medan tjänstemannakvinnor går ned på deltid efter att de har skaffat barn för att få det så kallade livspusslet att gå ihop och för att orka. Båda grupperna är på något sätt lika ofria.

Där ökar också kvinnors sjukskrivningar, och tapet som kvinnor gör när de bildar familj tar de aldrig igen.

Jag nämnde några åtgärder när jag stod här sist. Jag vill bara tipsa ministern om att 2022, strax före regeringsskiftet, lämnades slutbetänkandet från Kommissionen för jämställda livsinkomster. Där finns en del riktigt bra åtgärder. Titta på det!

Anf. 72 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Fru talman! Precis som interpellanten säger är ekonomisk frihet en helt grundläggande förutsättning för individens frihet att kunna styra sitt eget liv.

Jag nämnde i mitt förra inlägg några av de åtgärder som regeringen vidtar för att öka den ekonomiska jämställdheten. Jag kan lägga till att vi också i regleringsbrevet för 2024 har gett ett nytt uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att analysera bostadsmarknaden utifrån ett jämställdhetsperspektiv, för bostaden vet vi är något som påverkar ekonomin otroligt mycket. Om man inte har ekonomiska förutsättningar att skaffa ny bostad, hur kan man då ta sig ur exempelvis en

våldsamt relation eller en relation som man av någon annan anledning inte vill stanna kvar i?

Jag vill tacka interpellanten för debatten och för interpellantens engagemang i den här frågan. Regeringens arbete kommer att fortsätta med full kraft inom alla de områden som vi har belyst här i dag därför att detta som sagt är en grundplatta och en förutsättning för att vi ska kunna få ett mer jämställt samhälle.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:654 om tåget – en klimatfråga

Anf. 73 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Anna Lasses har frågat klimat- och miljöministern hur hon och regeringen ser på det som beskrivs i interpellationen och hur hon arbetar inom sitt område för att se till att det inom en snar framtid åter blir lättare för resenärer att välja det klimatsmarta tåget i första hand.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Inledningsvis vill jag framhålla att ett välfungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem där alla trafikslag utvecklas och bidrar till de transportpolitiska målen är en förutsättning för att hela Sverige ska fungera. En utgångspunkt för regeringens politik är därför att de olika trafikslagen inte ska ställas mot varandra – tvärtom kompletterar de varandra. Det är genom effektiva transporter som vi uppnår ökad och fungerande intermodalitet, där det enkelt och kostnadseffektivt går att sömlöst transportera sig i landet.

Anna Lasses beskriver en situation för vissa tågresenärer som inte är acceptabel. En väl fungerande infrastruktur är viktigt för att säkerställa en långsiktigt hållbar transportförsörjning för såväl medborgarna som näringslivet i hela landet. För regeringen är det därför prioriterat att förbättra den infrastruktur vi har, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt. Regeringen prioriterar upprustning av befintlig järnväg, och satsningar på järnvägen bör i första hand underlätta för arbetspendling och godstrafik.

Behoven inom den svenska transportinfrastrukturen är stora, och underhållet är eftersatt. Det har under många år inte genomförts tillräckligt med underhåll av vägar och järnvägar, vilket har bidragit till det uppdämda behov som nu är för handen.

Därför gav regeringen i augusti förra året Trafikverket i uppdrag att redovisa åtgärder för att stärka järnvägsunderhållets genomförande och järnvägstrafikens robusthet, tillförlitlighet och punktlighet (LI2023/03037). Trafikverket ska bland annat redogöra för de åtgärder som vidtas för att stärka sin beställarkompetens och förmåga att planera och genomföra järnvägsunderhåll. Uppdraget redovisades den 12 februari, och Trafikverket kommer även att lämna ett par

uppföljande rapporter i juni och oktober 2024. Jag kommer att följa Trafikverkets arbete.

Regeringen har också påbörjat arbetet med en ny nationell plan för planperioden 2026–2037 genom att i ett första steg ge Trafikverket i uppdrag att inkomma med ett inriktningsunderlag för en ny planperiod. Detta uppdrag redovisades den 15 januari och bereds nu inom Regeringskansliet. Underlaget kommer att ligga till grund för en infrastrukturproposition med nya ekonomiska ramar och inriktning för en ny plan.

Anf. 74 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det råder kaos i tågtrafiken i dag. Inte minst bland riksdagsledamöterna, som till stor del veckopendlar, finns gott om vittnesmål om de lätt absurda situationer som uppstår. Tåg ställs in i sista sekund och man hänvisas till nästa tåg, men då utan sittplats. Tåg leds om, vilket förlänger restiden. Tåg blir stillastående. Det är växelfel, brist på dubbelspår, brist på vagnar och brist på personal, och det är dålig väderlek – vi har hört det mesta.

En stor del av problemen beror, precis som statsrådet påpekar, på den enorma underhållsskuld på dryga 90 miljarder som vi alla, från höger till vänster, ansvarar för och som nu denna regering måste ta tag i. Att detta är på gång är bra. Underlag har tagits fram, och nu väntar vi med spänning på den stora infrastrukturpropositionen.

Men samtidigt är läget akut. Klimatförändringarna inväntar inte någon proposition. De sker här och nu, och de går allt snabbare. Här har tåget en nyckelroll eftersom transporter är en av de verkligt stora utmaningarna.

Statsrådet säger att man inte ska ställa fordon mot varandra. Jag skulle ändå vilja problematisera detta lite grann. Absolut, bilen är fullständigt avgörande för alla som inte bor i en storstad, och flyg är alldeles utmärkt på långa resor eller på sträckor där inga andra alternativ är rimliga. Precis som statsrådet säger måste de komplettera varandra. Därför ska vi stimulera och premiera den teknikutveckling som arbetar med att göra dessa färdmedel så hållbara och effektiva som möjligt.

Men det fråntar inte tåget dess särställning. Tåget är ett snabbt och jämförelsevis mycket hållbart sätt att resa och transportera på, särskilt i Sverige, där större delen av järnvägen är eldriven och går på relativt ren energi.

I interpellationen nämnde jag som exempel att om jag åker från Stockholm till Leksand är tåget 19 gånger mer klimatsmart jämfört med om jag sitter ensam i en bil, och det är 5 gånger mer klimatsmart om jag tar tre kollegor med mig. Att tåget ska funka är dessutom väldigt efterfrågat. Befolkningen kräver det, näringslivet kräver det, försvaret kräver det och klimatet kräver det.

I det läget avbryter regeringen arbetet med stambanorna. I det läget sänker regeringen medlen till den enorma underhållsskulden med ursäkten att Trafikverket ändå inte kan åtgärda i den takten. Man skulle ju då kunna tänka sig att man behöver åtgärda även

Trafikverket snarare än att dra ned på takten i att beta av underhållet.

Med detta som bakgrund uppstår en rad frågor. Menar statsrådet allvar när han säger att tåget inte behöver lyftas fram som en klimatåtgärd på de sträckor där tåget borde vara det mest effektiva sättet att resa eller transportera varor på? Finns det en plan för hur underhållsskulden ska betas av, och hur lång tid tänker regeringen att det ska ta?

Vad gör statsrådet och regeringen på kort sikt, i väntan på att propositionen kommer? Det måste ju hända något nu, inte om två, tre eller tio år.

Anf. 75 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka Anna Lasses för engagemanget. Det är uppenbart att mer behöver göras för att säkra järnvägen och stärka framkomligheten, tillförlitligheten och robustheten. Precis som jag sa i det svar som jag nyss läste upp gör regeringen här flera olika saker. Dels har vi varit väldigt tydliga i det beslut som låg till grund för Trafikverkets inriktningsunderlag med att underhållsskulden nu ska börja betalas av.

Vi måste ta igen eftersatt underhåll. Detta är något som har prioriterats ned under decennier, oavsett regeringarnas politiska färg. Nu gäller det att ta ansvar för att vi ska ha en bättre fungerande infrastruktur på järnvägssidan och vägsidan framöver. Underhållsskulden på järnväg är, precis som ledamoten säger, över 90 miljarder kronor.

I uppdraget har Trafikverket haft med detta. De har i alla scenarier som de presenterat, oavsett vilken ramnivå riksdagen slutligen kommer att besluta om, tagit med att återta eftersatt underhåll. Det är en förutsättning och en grundsten i det fortsatta arbetet med den nationella planen.

Att avbryta arbetet med stambanor för höghastighetståg, har Riksrevisionen i sin granskning konstaterat, minskade in-teckningen i framtida investeringar med 162 miljarder kronor. Jag menar att det var ett nödvändigt beslut för att ha möjlighet att prioritera exempelvis underhållet och andra trimningsåtgärder och investeringar som kan höja funktionaliteten på kort sikt, så att vi snabbare får en järnväg man kan lita på i Sverige. Detta om den nationella planen.

När det gäller det uppdrag som vi har gett till Trafikverket – det kallas ibland punktighetsuppdraget och handlar om att stärka robusthet och tillförlitlighet redan nu – har man delredovisat det som jag läste upp. Här handlar det om flera saker. En del handlar om att öka innovationsgraden och lärandet, att använda digitala hjälpmedel och att inte bara få mer pengar till underhåll utan också mer underhåll för pengarna. Det handlar om att skapa attraktivare affärer för Trafikverket som kund och för leverantörerna och att utveckla incitament när det gäller tillförlitlighet, så att exempelvis underhåll som påverkar tid i spår ska vara en viktig faktor när man skriver kontrakten.

Allt detta låg på bordet när alliansregeringen satt vid makten. Då tillsatte den dåvarande

infrastrukturministern och regeringen en utredning som syftade till ökad koll på anläggningen och förbättrat underhåll, så att man skulle kunna underhålla mer utan att påverka exempelvis arbetspendling och godstrafik.

Den utredningen skrevs av. Man vidtog inte alla de åtgärder som låg till grund för utredningen. Flera av dem har regeringen nu plockat upp. Det handlar om att få mer pengar till underhåll men också mer underhåll för pengarna. Allt detta jobbar vi nu med, och vi har gett Trafikverket i uppdrag att jobba med det även i väntan på en ny nationell plan.

Jag håller med om att det här är angeläget, och det är något som är högt prioriterat. Det som ledamoten lyfte fram, att det fanns 750 miljoner kronor som i praktiken inte kunde omvandlas till underhållsåtgärder utan gjorde mer nytta på vägsidan – annars hade de brunnit inne –, synliggör att det behöver bli en ännu högre och bättre produktion av underhållet. Det är väldigt angeläget och någonting som vi följer noga.

Anf. 76 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det låter väldigt lovande med allt som är på gång. Man hade ju önskat att regeringen skulle tillsätta en beredning av allt som behöver göras.

Även om man naturligtvis ska göra mer för de pengar man har kokar det till syvende och sist ändå ned till behovet av mer pengar. Jag uppfattar det ändå som att underhållsskulden ska betalas av men måste ändå fråga på hur lång tid man tänker sig att den ska betalas av. Det är ju som sagt fråga om ganska akuta åtgärder.

Vad vidtar man för akuta åtgärder medan man väntar på åtgärdsplanen? Exempelvis är det ett antal uttjänta växlar, 1 860 stycken, som behöver bytas ut. Det är någonting som man egentligen inte behöver vänta på att komma fram till att det behöver göras. Är det här någonting som regeringen tänker sig att man ska åtgärda nu, och kommer det att avsättas pengar till det?

Detsamma gäller även signalställverken, som är en stor anledning till förseningarna. Hur gör regeringen för att möta de akuta problem som Sveriges åkerier och industri har i väntan på att den här planen ska sjösättas?

Anf. 77 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för engagemanget.

Jag noterar önskan om en beredning för att se åtgärderna. Det viktigaste är ju att åtgärderna syns ute i verkligheten, så att man kan lita på tåget igen. Det är därför som vi har lagt i högsta växeln och i arbetet med uppdraget till Trafikverket att ta fram inriktningsunderlaget är glasklara med att det nu är viktigt att prioritera upp underhållet. Det har också motsvarat förväntningarna i det uppdrag som Trafikverket har levererat. I inriktningsunderlaget är återtagande av eftersatt underhåll med i alla scenarier.

Ledamoten frågar på hur lång tid underhållsskulden ska betalas av. Det beror på vad beslutet sedan

kommer att landa i här i riksdagen. Jag kan inte föregripa det. Remisstiden pågår fortfarande, så synpunkterna inhämtas. Jag har den här veckan haft remissmöten med alla regioner i landet och med en stor del av näringslivets och civilsamhällets aktörer, som har fått ge inspel på processen och arbetet framåt. Klart är att behoven är mycket stora. Och alla instämmer i vad ledamoten och jag lyfter fram här i kammaren i dag, fru talman, nämligen att underhållet behöver prioriteras.

Det som Trafikverket själva skriver i inriktningsunderlaget är att av den stora skulden på 92 miljarder bedömer man att man bara kan beta av 12 miljarder om året med de metoder som man nu använder för att samtidigt kunna hålla trafik öppen för arbetspendling och godstrafik. Det är i det ljuset man ska se det uppdrag som regeringen har gett till Trafikverket att stärka beställarförmågan och öka underhållet. Det ska inte ska påverka tid i spår på samma sätt som det gör i dag, utan man ska kunna jobba med effektiva banarbeten. Det finns goda exempel på detta även i svenska företag och i andra länder i EU som vi noga följer och som vi har gett Trafikverket i uppdrag att ta intryck av och faktiskt omvandla i praktiken.

Vad får det för konsekvenser här och nu? Precis som ledamoten pekar på finns ju problemen i dag, i år. Därför har det varit väldigt angeläget för mig att efterfråga ett arbete som inte ligger långt fram i tiden utan ger effekt så snabbt som möjligt. Trafikverket pekar i delredovisningen av regeringens uppdrag på ett par åtgärder, exempelvis strategiska växelbyten och reservdelsberedskap. Detta är inte minst kopplat till de stora städerna i Sverige, för om det korkar igen där påverkar det stora delar av landet. Det visade sig även i det här uppdraget hur ett stopp i Borlänge får konsekvenser hela vägen från Malmö upp till Malmbanan. Det är ju ett sammanhållet system. Därför är det viktigt att ha en ökad operativ förmåga nu. Anläggningstillförlitligheten behöver öka redan på kort sikt.

Många av de förbättringsförslag som Trafikverket pekar på kommer att ta tid att implementera. Detta är problem som har byggts upp under lång tid, så man behöver arbeta med det som är långsiktigt viktigt men också med det som kan ge effekt redan i år och på kort tid. Därför är det så viktigt med samverkan i branschen och med aktörerna. Det ligger mycket tydligt utpekad i arbetet.

Det är inte bara infrastrukturen i sig som orsakar de förseningar som vi har sett. Under en tioårsperiod är det järnvägsföretagen själva som står för cirka 30 procent av förseningarna. Andelen förseningar på grund av olyckor och tillbud har varit nästan lika hög, cirka 26 procent, och infrastrukturen står för 21 procent. Vi behöver jobba med alla de här delarna för att man ska kunna lita på tåget i Sverige.

Anf. 78 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag säger stort tack för svaret. Jag ser nu verkligen fram emot att det kommer att bli ordning och reda i tågtrafiken, hellre förr än senare. En annan

fråga som lyfts fram är bristen på utbildad personal, men den utgår jag från ingår i hela paketet.

Som sagt är tåget avgörande för människor som pendlar, för industrin och även för klimatet.

Med tanke på att statsrådet säger att det finns saker som vi kan göra redan här och nu hoppas jag att vi kanske till och med redan på måndag, när vårpropositionen presenteras, får se förslag på vad som skulle kunna göras i närtid.

Jag säger stort tack för den här diskussionen.

Anf. 79 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill instämma i tacket. Tack för engagemanget! Ledamoten behöver inte vänta till på måndag, utan det finns redan åtgärder som Trafikverket kommer att arbeta med i det uppdrag som har delredovisats till regeringen. Trafikverket arbetar nu för högtryck för att stärka punktligheten och framkomligheten, så att man ska kunna lita på järnvägen. Uppdragen kommer att delredovisas i juni och oktober. Parallellt med det arbetar vi nu med att ta fram en inriktning och kommer att lämna en proposition till riksdagen i höst vad gäller just ramarna och inriktningen framöver.

Man ska vara ödmjuk inför att det här är ett problem som har byggts upp under lång tid. Därför kommer det inte att vara gjort i en handvändning att vända decennier av nedprioritering av nödvändigt underhåll. Det kommer att ta tid att vända och åtgärda. Men det är viktigt nu att politiken tar sig samman och inte skjuter på nödvändigt underhåll.

Därför är jag så glad över det engagemang som ledamoten och många andra i Sveriges riksdag visar, fru talman. Också branschen, olika sektorer, regionerna – alla ser ju att det bristande underhållet får de typer av konsekvenser som ledamoten har tagit upp i interpellationen. Därför är det så angeläget att åtgärda det, så att man ska kunna lita på järnvägen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2023/24:656 om fossilfri konkurrenskraft inom bygg- och anläggningssektorn

Anf. 80 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Katarina Luhr har frågat mig om jag tänker ta några initiativ i linje med de 14 uppmaningarna i färdplanen för bygg- och anläggningssektorns omställning till fossilfrihet, om det finns några specifika åtgärder i handlingsplanen som jag ser som extra angelägna och hur jag i så fall tänker hantera dessa.

Den gröna omställningen går hand i hand med konkurrenskraft och tillväxt. Bygg- och anläggningssektorns färdplan för fossilfri konkurrenskraft är därför ett viktigt initiativ för att samla branschen i omställningen mot en fossilfri ekonomi. Den uppdaterade planen visar att branschen gör framsteg och att ytterligare

åtaganden tas av aktörer i hela värdekedjan. Regeringen genomför och bereder flera åtgärder i linje med de uppmaningar som branschen presenterar i färdplanen.

Till exempel ser regeringen över regelverket kring hantering av jord- och bergmassor med utgångspunkt i förslag som lämnats av Naturvårdsverket. Syftet är att främja en effektiv användning av schaktmassor genom att öka resursutnyttjandet och minska transportbehovet.

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 har marknadsintroduktionsstödet för miljöarbetsmaskiner, inklusive elektriska arbetsmaskiner, förstärkts för att påskynda omställningen till fossilfrihet. Regeringen fortsätter också att satsa på utbyggnaden av laddinfrastruktur i hela landet. Naturvårdsverket har dessutom fått i uppdrag av regeringen att analysera behovet av åtgärder för att främja ladd- och tankinfrastruktur för arbetsmaskiner. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2025.

I regeringens klimatpolitiska handlingsplan bedömer regeringen att kravet på klimatdeklaration för byggnader bör utvidgas för att uppfylla de krav som kan komma att följa av EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda. Fler byggnadsdelar och processer bör omfattas samtidigt som den administrativa bördan begränsas. Vidare remitteras för närvarande Boverkets förslag på gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan.

Jag delar branschens bedömning att det finns betydande resurs- och klimatfördelar med att optimera och omvandla det befintliga byggnadsbeståndet. Det kan också vara mer ekonomiskt genomförbart i en lågkonjunktur eftersom det inte kräver en lika stor investering som nyproduktion från grunden gör. Regeringen inför därför en planeringstimulans för omvandlingar från lokaler till bostäder i syfte att öka kommunernas ekonomiska incitament att planlägga för att möjliggöra fler omvandlingar.

Till sist vill jag poängtera att regeringen delar branschens bedömning att en säkrad tillgång till fossilfri el och effektiva tillståndprocesser är avgörande för den gröna omställningen. Regeringen lämnade nyligen över en energipolitisk inriktningsproposition till riksdagen där energipolitiken läggs om för att möta ett ökande elbehov på kort, medellång och lång sikt samt för att säkra en trygg energiförsörjning och effektiv klimatomställning.

Regeringen vill ge goda förutsättningar för alla fossilfria energislag, vilket är grundläggande för en tillförlitlig elproduktion. Regeringen bedömer särskilt att ny kärnkraft behövs för att tillgodose framtidens elbehov och för att öka leveranssäkerheten i elsystemet. För att göra miljötillståndprocesserna enklare och mer effektiva avser regeringen att genomföra delar av de förslag som lämnats av Miljöprövningsutredningen. Därtill har regeringen tillsatt en ny utredning om förenklade och förkortade tillståndprocesser enligt miljöbalken. Regeringen har också nyligen överlämnat en proposition med lagförslag som syftar till att bidra till

en tydligare och snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnät.

Anf. 81 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! I dag släpptes Naturvårdsverkets analys som visar att regeringens klimatåtgärder missar klimatmålen på både kort och lång sikt. Det är såklart allvarligt och behöver lyftas fram.

Fossilfritt Sverige startades av regeringen inför FN:s klimattoppmöte i Paris 2015, och där samlas näringsliv och organisationer för att tillsammans öka takten i klimatomställningen. Målet är att bygga en stark industri och skapa fler jobb och exportmöjligheter genom att Sverige ska vara i framkant i klimatarbetet.

Fossilfritt Sverige arbetar med att ta fram politiska förslag till regeringen på åtgärder som ska bidra till att minska klimatutsläppen på bästa sätt. Sedan Fossilfritt Sverige startade har 22 olika branscher tagit fram var sin färdplan för att visa hur företagen kan stärkas genom att bli fossilfria eller klimatneutrala.

I februari i år lämnade bygg- och anläggningssektorn sin uppdaterade färdplan till bostadsminister Andreas Carlson. Att ta fram färdplanen har varit ett stort arbete. Den har tagits fram av sju branschorganisationer tillsammans med Trafikverket och Fossilfritt Sverige. Representanter från Byggföretagen, Byggherrarna, Byggmaterialindustrierna, Fastighetsägarna, Innovationsföretagen, Installatörföretagen, Sveriges Allmännyttan och Trafikverket har suttit i arbetsgruppen. Jag tror inte att jag överdriver mycket när jag säger att arbetet har krävt blod, svett och tårar.

I färdplanen finns branschens mål och åtgärder för att bygg- och anläggningssektorn ska kunna halvera sina utsläpp till år 2030 och nå målet om nettonollutsläpp år 2045. Branschen skickar samtidigt med 14 uppmaningar till riksdag och regering om åtgärder som behöver finnas på plats för att klimatarbetet ska kunna genomföras och klimatmålen ska kunna nås.

Vi står i dag i början av en klimatkris, och det är verkligen ingen nyhet för någon. Varje år får vi nya rapporter om att det varit det varmaste året, en rekordtidig sommar, den varmaste sommaren eller den varmaste mars som någonsin uppmätts. I delar av världen ser vi redan stora problem med höga temperaturer och brist på vatten och mat på grund av torka. Här i Sverige har vi också sett många exempel på att klimatet förändras. Det är allt från inställda vintersporevenemang till översvämningar, ras, värmeböljor och skogsbränder.

Det vi ser i dag är bara en början. Ju mer fossila bränslen vi använder, desto större klimateffekter kommer vi att se. Varje ton som vi släpper ut eller låter bli att släppa ut räknas. Var utsläppen sker spelar inte någon roll, vilket gör att ingen kommer undan. Vi behöver tillsammans göra allt för att minska utsläppen i så hög takt som det bara går, och det är bråttom.

Vi ser i dag att klimatutsläppen ökar på grund av regeringens ovilja att minska utsläppen från vägtrafiken, men klimatarbetet måste ske på många olika

nivåer och inom alla sektorer. Statsrådet Carlson har därför en stor del av klimatkakan kvar att jobba med, även i det fall han skulle vilja ducka för utsläpp som kommer från bilar och flyg.

Lite mer än en femtedel av Sveriges klimatutsläpp kommer från bygg- och fastighetssektorn. Den står dessutom för ungefär en tredjedel av Sveriges energi-användning och producerar mer avfall än alla svenskers hushållsavfall hopräknat. Det är bara gruvindustrin som producerar mer avfall i dagsläget.

Det finns alltså massor av åtgärder som tillsammans kan sänka de totala utsläppen inom byggsektorn och på så sätt spara både klimatutsläpp, el och olika naturresurser.

I färdplanen ger man 14 uppmaningar till riksdag och regering för att klimatmålen inom bygg- och anläggningssektorn ska kunna nås. Som jag sa handlar frågan om ungefär en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Nu skulle jag verkligen vilja veta hur bostadsministern ska ta färdplanen vidare.

Statsrådet lyfte i sin inledning fram ett antal åtgärder som regeringen har infört sedan en tid tillbaka. Jag skulle därför vilja veta om det kommer några nya initiativ från regeringen baserat på färdplanen och om det finns några åtgärder som ministern vill prioritera extra för att bygg- och anläggningssektorn ska kunna gå snabbare fram i sitt viktiga arbete med att minska sin klimatpåverkan.

Anf. 82 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vidrörde flera av de punkter och uppmaningar som finns i färdplanen från bygg- och anläggningssektorn. Jag var med vid presentationen och tog emot den. Jag är väldigt tacksam över det engagemang som finns i sektorn bland alla dem som har varit med och tagit fram den.

Ledamoten tror att det har gått åt blod, svett och tårar för att få till detta, men jag hoppas att det inte har varit så mycket blod. Jag har mött ett stort engagemang och en stor glädje i sektorn, inte minst eftersom det visas med stor tydlighet att det går att kombinera en starkt konkurrenskraft med att påskynda omställningen. Det hänger väldigt ofta ihop.

Inte minst kan man se på Sverige i en global kontext och på EU-nivå. Vi leder många gånger utvecklingen här. Det svenska näringslivet ligger långt fram i att utveckla metoder som jag ser framför mig att man kommer att kunna exportera till andra länder i takt med att kraven skärps på hela EU-nivån.

Detta är något som regeringen har varit angelägen om att få till. Under det svenska ordförandeskapet förhandlade vi flera viktiga akter i mål. Två av hörnstenarna i regeringens arbetsprogram var just omställning och konkurrenskraft. Detta går att gifta ihop, och det visar branschens färdplan.

Det finns flera saker. Jag ska inte gå in på alla delar. Ledamoten frågade, fru talman, om jag tänker ta några initiativ och om det finns några specifika åtgärder i handlingsplanen som är extra angelägna.

En del i detta handlar om det som jag var inne på. Punkt 11 av uppmaningarna handlar om att material inte ska avfallsklassas i onödan. Regeringen avser att se över regelverket i syfte att öka resursutnyttjandet och minska transportbehovet med utgångspunkt i de förslag som finns från Naturvårdsverket och de remisspunkter som har lämnats.

Utsläppsfria arbetsmaskiner finns med i punkt 13: Främjande insatser behövs för att ställa om från fossila till utsläppsfria arbetsmaskiner och fordon. Regeringen har bland annat förstärkt Klimatklivet för att kunna stödja företag och andra verksamheter i hela landet som vill ställa om och minska sina utsläpp, liksom stödet till utbyggnad av laddinfrastruktur.

De nya satsningarna ska också gå till klimatpremier för elektriska arbetsmaskiner och tunga och lätta el-bilar.

En annan del gäller det som också finns i en av de sektorspecifika färdplanerna för exempelvis betong, där vi ser att Trafikverkets klimatkrav i upphandling har uppmärksamats. Det kan vara ett sätt att arbeta med de initiativ som finns att man genom upphandling ställer krav som främjar utvecklingen. Som jag sa inledningsvis, fru talman, är det något som jag tror kan innebära att vi får exportprodukter från vårt eget land som stärker jobb och tillväxt samtidigt som vi lyckas med de högt uppställda målen att sänka utsläppen.

Som jag sa i mitt svar handlar en viktig del om en ökad elektrifiering. Det är en avgörande faktor för att minska utsläppen till i princip noll i flera sektorer. Det går också som en röd tråd genom flera av de åtgärder som lyfts fram att vi måste öka produktionen av fossilfri el, och för att tillgodose framtidens elbehov och öka leveranssäkerheten i elsystemet behövs särskilt ny kärnkraft.

I det sammanhanget skulle jag vilja ställa frågan tillbaka till Katarina Luhr, som representerar Miljöpartiet, varför man fortfarande håller kvar vid motståndet mot den fossilfria och leveranssäkra energikälla som kärnkraften är.

Anf. 83 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Vi står just nu i ett klimatnödläge. Enligt vad man kunnat uppmäta var 2023 troligen världens hittills varmaste år. Med de åtgärder som finns på plats i dag går vi mot en uppvärmning på 2,5–3 grader, vilket kommer att göra delar av jorden helt obebodiga. Vi kan inte tveka; vi behöver göra allt för att förhindra detta. Arbetet behöver göras nu och inte sedan, vilket kan vara ett av svaren när det gäller kärnkraftsmotståndet.

Statsrådet lyfter fram ett antal punkter som jag kan hålla med om är relevanta och viktiga för att minska miljö- och klimatpåverkan från just byggsektorn. Själv är jag till exempel förtjust i både fossilfria arbetsmaskiner och omvandling av tomma kontor till bostäder, något som också nämndes i svaret.

Mer intressant är kanske åtgärder som statsrådet glider över lite snabbt eller kanske helt utelämnar. En viktig punkt som lyfts i färdplanen är

energieffektivisering. Genom att bygga energismart och genom energireoveringar skulle vi kunna spara energi motsvarande flera kärnkraftsreaktorer, energi som skulle kunna användas där den behövs bättre i dag. Det är någonting som skulle kunna göras ganska snabbt och som också skulle kunna ge väldigt stor effekt.

I färdplanen föreslår man ett införande av ett energieffektiviseringsbeting i sektorerna bostäder och service. Miljöpartiet skulle vilja ha en nationell handlingsplan för energieffektivisering just i bostäder och lokaler men också ett ökat stöd för effektiva energieffektiviseringsåtgärder. Det här är en väldigt viktig fråga. EU kommer nu med nya krav på Sverige, och det kommer att krävas tydlig styrning från regeringen för att minska energianvändningen inom fastighetssektorn i den takt som krävs. Detta är åtgärder som är bra för de flesta av oss.

En annan viktig fråga som lyfts fram är hur våra skattepengar används och att offentliga investeringar ska komma med klimatkrav, något som även statsrådet tog upp. Det här borde vara en självklarhet i alla upphandlingar och alla investeringar. För att näringslivet ska kunna göra investeringar som styr mot klimatnytta behöver ju någon köpa deras tjänster, och våra skattepengar ska inte stötta den teknik som håller oss kvar i gammal fossil teknik när det finns bättre alternativ. Och tekniken finns när vi ställer rätt krav. Vi investerar och upphandlar för mångmiljardbelopp inom offentlig sektor, och därför är det viktigt att ställa krav och se vad vi får för pengarna. Det är hög tid att föra in klimatkrav inom all offentlig upphandling.

Sist men inte minst vill jag verkligen lyfta fram frågan om klimatbättre byggmaterial med tyngdpunkt på resurssmarthet, återbruk och återvinning av material. Det här är en fråga som handlar både om att spara resurser och om att minska klimatutsläppen. Jag lyfte i mitt tidigare inlägg fram att byggsektorn är en stor avfallsproducent. Statsrådet Carlsson lyfter själv fram att omvandling av byggnader har fått ett stöd, men ett större antal åtgärder skulle behöva införas för att få igång en bättre hantering av både byggnader och byggmaterial för att vi ska få den klimatvinst vi behöver. Färdplanen föreslår några av dessa, men vi behöver många fler än så.

Alla dessa olika åtgärder behövs och många fler därtill. Baserat på det vill jag fråga bostadsministern vad han tänker om de här frågorna som i branschens färdplan lyfts fram som oerhört viktiga. Hur ska vi arbeta vidare för att minska vår energianvändning inom bostads- och byggsektorn? Kommer regeringen att använda sig av klimatkrav vid offentliga investeringar framöver? Vilka åtgärder vill statsrådet prioritera runt återbruk och återvinning av byggmaterial? Kommer regeringen att införa gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan efter att förslaget varit ute på remiss?

Det här är frågor som inte är särskilt tydliga i regeringens egen klimathandlingsplan.

Anf. 84 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Ledamoten ställer flera frågor, vilket är förståeligt eftersom det är 14 uppmaningar till riksdag och regering som ligger till grund för interpellationen. Jag tror att man skulle kunna ha en interpellationsdebatt per uppmaning, fru talman, så jag kommer att gå igenom några av frågorna som ställs, och jag ber om respekt för att tidsutrymmet inte medger att jag går in i varje fråga i den detalj som den kanske hade förtjänat.

När det gäller punkt 9, som handlar om att främja cirkulära byggmaterialflöden genom att låta Naturvårdsverket tillsammans med industrin ta fram materialspecifika kriterier för relevanta materialströmmar som definierar när avfall åter blivit en produkt och som är en av de punkter som ledamoten utvecklar kring, är det så att Boverket genomför ett treårigt uppdrag att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi i bygg- och fastighetssektorn. Myndigheten ska bland annat analysera hur återanvändning och återvinning av befintligt byggmaterial och befintliga byggnadsverk fungerar i dag. Boverket ska föreslå åtgärder för att främja cirkulärt byggande och cirkulär förvaltning och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Det uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2024, och det ligger nu på Boverket att arbeta med detta. Jag ser också framför mig att man kan ta in en del av de saker som branschen pekar på träffar samma sak.

Revideringen av byggproduktförordningen kan bidra till en utveckling av marknaden för återvunnet och återanvänt material och en samtidigt kraftigt minskad klimatpåverkan från byggprodukter. Den här förordningen förväntas bland annat möjliggöra harmoniserade testmetoder för återbrukade byggprodukter och att det blir obligatoriskt för producenter att redovisa byggprodukters klimatpåverkan. Den reviderade byggproduktförordningen förväntas bland annat innebära krav på byggmaterialproducenter att deklarerat produktens klimat- och miljöegenskaper, vilket också är något som kan göra att vi får ett bättre resursutnyttjande och en bättre cirkularitet.

På det temat, fru talman, ligger också att nyttja befintligt bestånd mer effektivt. Det finns säkert fler åtgärder som man skulle kunna vidta, men den planeringsstimulans som vi har i budgeten ser jag som ett viktigt och välkommet initiativ för att underlätta och möjliggöra för ändringar i detaljplaner som i dag kanske hindrar att man nyttjar kontor och lokaler som bostäder.

Regeringen anser vidare att statens roll gällande politiken för energieffektivisering i huvudsak bör bygga på energimarknader där styrmedel syftar till att korrigera marknadsmisslyckanden, främst externa effekter och brist på information, men även beteendereglerade hinder.

Energimyndigheten har vid tre tidigare tillfällen fått i uppdrag att utreda behovet och konsekvenser av olika sätt att utforma ett kvotplikssystem för

energibesparing. Myndigheten har kommit fram till att ett sådant system inte bör införas i Sverige, bland annat på grund av att styrmedlet inte bedöms samhällsekonomiskt effektivt då det inte anses korrigeras för något marknadsmisslyckande som inte andra styrmedel redan syftar till att korrigera.

Det är en del i detta. Detta ligger inom ett annat statsråds beredningsområde, men det är förstås angeläget att se hur man också kan höja standarden i områden genom nödvändiga renoveringsinsatser samtidigt som man energieffektiviserar. Det är någonting som vi kan fortsätta att diskutera.

Jag ser att min tid håller på att ticka ut. Jag vill därför återgå till själva el- och energibehovet. Det kommer att vara viktigt med mer el, både nu och sedan, och därför är det viktigt att kunna ha två tankar i huvudet samtidigt.

Anf. 85 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Jag uppskattar svaret, som var mer uttömmande än jag hade förväntat mig.

Det har blivit väldigt tydligt att det är stora delar av näringslivet som driver på för ett bättre klimatarbete just nu, både för att man förstår vikten av att sänka klimatutsläppen och för att det är någonting som behövs för att svenska företag ska fortsätta vara konkurrenskraftiga och moderna på en internationell marknad.

Regeringen ligger tyvärr i bakhasorna, och tyvärr kommer en klimatfördröjarpolitik från regeringens håll även att sätta krokben för näringslivet eftersom det är tydligt att ingen kan klara ett progressivt klimatarbete på egen hand.

Det finns oändligt mycket att göra på politisk nivå, men här ber näringslivet om 14 viktiga åtgärder som bostadsministern har makt att arbeta vidare med. Jag hoppas att bostadsministern kommer att ta detta på allvar.

Ansvar är stort för att vidta åtgärder inom områdena bygg och annan infrastruktur. Det är där som många av åtgärderna behövs. Det som statsrådet Carlson gör eller inte gör kommer att spela stor roll för hur klimatutsläppen kommer att se ut framöver.

Bygg- och anläggningssektorns färdplan understryker vikten av en aktiv, långsiktig och förutsägbar nationell politik. Jag skulle gärna vilja veta om vi kommer att få se fler införda åtgärder under mandatperioden som underlättar för en klimatsmartare byggsektor. Kommer vi att få se gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan innan nästa val? Branschen står redo och väntar.

Branschorganisationerna inom byggsektorn har nu gjort sitt för att driva klimatarbetet framåt, men nu är det hög tid för ledarskap framåt. Jag hoppas av hela mitt hjärta att statsrådet tar färdplanen med sig och förstår värdet av det arbete som har lagts ned och att statsrådet tar ansvar för att i alla fall byggsektorn ska få förutsättningarna för att nå sina klimatmål till 2030.

Jag tackar så mycket för debatten. Nu är vi många som väntar på handling.

Anf. 86 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten för engagemanget. Detta synliggör att det finns synergier att ha bostadsministerportföljen och infrastrukturministerportföljen på samma departement och i samma portfölj. Det handlar om viktiga samhällsbyggnadsfrågor, som inte minst handlar om att bygga hållbart och cirkulärt samt att kombinera fossilfrihet med den utveckling som behöver ske för att stärka jobb och tillväxt i hela landet.

Jag har beskrivit flera åtgärder där det redan pågår utredningar. Jag vill inte föregripa dem, utan där är processerna igång redan när det gäller det specifika förslag som lyftes fram i slutet om byggnaders klimatpåverkan. Boverkets förslag på gränsvärden är ute på remiss, och det inhämtas synpunkter just nu. Sista dag för att svara på remissen är den 31 maj 2024. Jag ser fram emot att få återkomma i den frågan och i flera andra angelägna frågor som har lyfts upp i den här debatten vid ett senare tillfälle. Jag tackar för dagens debatt och för Katarina Luhrs engagemang.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2023/24:658 om trygghet och säkerhet vid rastplatser för yrkestrafikförare

Anf. 87 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Kadir Kasirga har frågat mig om vad statusen är för Trafikverkets arbete med att utreda åtgärder för att säkra uppställningsplatser för yrkestrafiken, om jag har vidtagit några konkreta åtgärder eller om jag planerar att vidta några åtgärder för att förbättra säkerheten och tryggheten vid rastplatserna samt om jag och regeringen avser att införa kameraövervakning vid rastplatser, och när vi i så fall kan förvänta oss att detta genomförs.

För regeringen är det viktigt att säkerställa en långsiktigt hållbar transportförsörjning för såväl medborgare som näringslivet i hela landet. För regeringen är det därför prioriterat att förbättra den befintliga infrastrukturen, reparera där det behövs och förvalta de gemensamma resurserna på bästa sätt.

Det är positivt att även Kadir Kasirga ser vikten av trygga och säkra rastplatser, något som är fundamentalt för åkeribranschen, för platsernas besökare och inte minst för förarna och deras arbetsmiljö.

Trafikverket har ett pågående uppdrag att göra en översyn med anledning av bristen på säkra uppställningsplatser för yrkestrafiken längs större vägar till utgången av 2029. Myndigheten fick i sitt regleringsbrev för 2024 ett uppdrag att inom ramen för den årliga återrapporteringen av uppdraget om säkra uppställningsplatser särskilt redovisa status avseende säkerhetsnivån vid samtliga uppställningsplatser längs större vägar. Trafikverket ska även redovisa hur planeringen

ser ut vad gäller insatser för ökad säkerhet, bland annat genom kameraövervakning, vid dessa uppställningsplatser.

Av Trafikverkets senaste redovisning avseende status och insatser under 2023 framgår bland annat den utvärdering som har gjorts av pilotprojektet med kamerabevakning på rastplatsen i Glumslöv. Den visar att kamerabevakningen medfört positiva effekter för antalet anmälda brott på rastplatsen, som i princip blivit obefintliga vad gäller stöld från lastbil. Däremot har kamerabevakningen inte medfört någon effekt på andra typer av ordningsproblem som kan påverka trygghet och säkerhet på platsen, till exempel otillåten uppställning och användning av rastplats för terminalverksamhet.

Trafikverket avser enligt sin redovisning att under 2024 arbeta vidare med bland annat de trimningsåtgärder som identifierats i samband med att samtliga rastplatser inventerats. Dessa trimningsåtgärder syftar till att höja säkerheten och samtidigt förbättra kapaciteten vid rastplatserna.

Anf. 88 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

I mitten av mars i år fick jag och min riksdagskollega Gunilla Svantorp en inbjudan från Transportarbetareförbundet i Örebro att följa med Helena och Erik och titta på rastplatser. Under besöket hann vi titta på sex rastplatser, och samtidigt fick vi lyssna på Helena om vilka utmaningar hon möter när hon är ute på vägarna och kör lastbil.

För tusentals svenskar är vägarna den dagliga arbetsplatsen. Precis som på vilken arbetsplats som helst måste även Sveriges yrkesförare kunna lita på att de varje dag möts av sjysta arbetsvillkor och en arbetsmiljö som får yrkesförarna och lastbilschaufförerna att känna sig trygga.

De rastplatser som jag såg under mitt besök hade undermåliga toaletter, brist på färskt vatten och brist på duschmöjligheter, och det fanns ingen kameraövervakning. Särskilt för de få kvinnliga lastbilsförarna blir situationen ännu svårare. Ovissheten och rädslan för att utsättas för brott samtidigt som de försöker vila och återhämta sig är oacceptabel.

Fru talman! Säkerheten på landets rastplatser för yrkestrafik är av största vikt för att bibehålla attraktiviteten och tryggheten i yrket. Under den föregående socialdemokratiska regeringen gavs Trafikverket och Trafikanalys i uppdrag att utreda behovet av uppställningsplatser. I uppdraget ingick också ett direktiv att utreda möjligheten till kameraövervakning vid rastplatserna; pilotprojektet vid Glumslöv.

Fru talman! Tusentals lastbilschaufförer som kör på våra vägar undrar just nu om regeringen kommer att agera för att påskynda införandet av kameraövervakning och därmed säkra tryggheten och säkerheten på rastplatserna.

I svaret på min interpellation sa statsrådet att Trafikverket har ett pågående uppdrag till 2029 för att se över bristen på säkra uppställningsplatser. Det finns

redan många utredningar och rapporter om denna fråga, och därför skulle statsrådet kunna agera mer kraftfullt. Enligt mig och Socialdemokraterna kan vi inte vänta till 2029 med att vidta konkreta åtgärder. Statsrådet måste agera nu och uppdra åt Trafikverket att påskynda processen och till att börja med installera kameraövervakning på alla rastplatser för att förebygga brott och öka tryggheten för lastbilschaufförerna. Det är viktigt att dessa rastplatser blir trivsamma så att lastbilschaufförer och annan yrkestrafik kan följa sina kör- och vilotidsregler i en bra och trygg arbetsmiljö.

Anf. 89 Statsrådet ANDREAS

CARLSON (KD):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Kadir Kasirga för att han har lyft upp en angelägen fråga, inte minst utifrån jämställdhetsperspektivet, särskilt de kvinnliga lastbilsförarna. Jag har själv träffat kvinnliga lastbilsförare som vittnar om just den otrygghet som Kadir Kasirga tog upp. Därför är det så angeläget att säkra tryggheten och säkerheten längs med vägarna, som är arbetsplatsen för många människor i transportsektorn. Att yrkesförare kan vila tryggt och säkert är viktigt i sig självt och är en viktig arbetsmiljöfråga, och det är något jag tar på största allvar.

Det är mycket riktigt så att det regeringsuppdrag som Trafikverket arbetar med om säkra uppställningsplatser pågår till 2029, men jag vill understryka att vi har fattat beslut och vidtagit åtgärder för att påskynda detta mycket viktiga arbete. Den nuvarande regeringen har i de två senaste regleringsbrevens beslutat att Trafikverket inom ramen för den årliga återrapporteringen ska redovisa status avseende säkerhetsnivå vid samtliga platser längs större vägar samt hur planeringen ser ut vad gäller insatser för ökad säkerhet, bland annat genom kameraövervakning. Pilotprojektet visar att stöldbena är obefintliga där det finns kameraövervakning. Det finns andra ordningsproblem som man behöver adressera på fler sätt än så, men detta är en viktig del i att stärka tryggheten på rastplatserna.

Under 2023 inventerades samtliga Trafikverkets rastplatser utmed stamvägnätet. Så kallade trimningsåtgärder, alltså åtgärder som Trafikverket självt förfogar över, har identifierats. Detta är en inventering som innebär att Trafikverket under 2024, alltså redan i år, kan påbörja viktiga åtgärder för att göra dessa platser säkrare och tryggare. De syftar till att befintliga rastplatser ska uppfylla säkerhetsnivå 1 och till att förbättra kapaciteten på rastplatserna. Många av dem jag har talat med vittnar om att det är tufft att få plats på rastplatser. Det blir osäkra uppställningar nära körbanan, kanske i vägen för andra. Detta blir en trafiksäkerhetsfråga, och därför är en viktig del av dessa trimningsåtgärder att höja kapaciteten.

Trimningsåtgärder kommer i första hand att vidtas på de stråk som har utpekade brister, och de kommer att vidtas under förutsättning att medel kan prioriteras i förhållande till andra kända brister och behov. Som ledamoten känner till finns det ju väldigt stora behov i

den svenska transportinfrastrukturen. Rastplatserna är ett sådant, och det är angeläget att åtgärda de brister som finns för att säkra trygghet och framkomlighet.

Det är Trafikverket som ansvarar för prioritering och genomförande av trimningsåtgärder, vilket jag tror att ledamoten är väl bekant med. Det ankommer därför inte på regeringen eller ett enskilt statsråd att detaljstyra myndighetens arbete. Svaret på frågan som ställdes, fru talman, är dock att regeringen genom de två beslut som är mycket tydligt utpekade i regleringsbrevet har pekat på detta behov. Trafikverket har vidtagit åtgärder och kommer under detta år att kunna vidta trimningsåtgärder som har identifierats för att öka säkerheten och tryggheten på rastplatser.

Detta är ett eftersatt område, och det kommer att ta tid att få alla rastplatser i det skick som man kan förvänta sig. Regeringen har påbörjat ett intensifierat arbete. Det är också någonting som ligger till grund för arbetet med nationell plan, där ramarna för infrastruktur kommer att bestämmas framöver.

Anf. 90 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Andreas Carlson för förtydligandet.

I dag har Trafikverket cirka 230 uppställningsplatser. Av dessa har cirka 135 bedömts vara lämpliga för lastbilsparkering.

För oss socialdemokrater är lastbilschaufförernas arbetsmiljö och villkor en mycket viktig fråga. Det är av den anledningen vi socialdemokrater både inom EU och nationellt har varit ledande i arbetet för att skapa ordning och reda på vägarna. Detta är ett arbete vi kommer att fortsätta bedriva.

Vi såg till att mobilitetspaketet kom på plats, med cabotagekontroller och klampning, och vi hoppas att detta kommer att förbättra arbetsvillkoren för lastbilschaufförer i Sverige. Det välkomnades av både svensk fackföreningsrörelse och åkerinäringen. Nu behöver mobilitetspaketet implementeras och följas upp. För att säkerställa att mobilitetspaketet efterlevs behöver vi också en kontrollmyndighet – en yrkestrafikinspektion.

Uppställningsplatser, eller rastplatser, är ett statligt ansvar och en viktig del av infrastrukturen. Regelverket för det transeuropeiska nätverket föreskriver att det ska finnas rastplatser för lastbilar med jämna intervall. Dessa rastplatser ska även vara säkra mot brott, exempelvis rån och överfall. Det är väldigt viktigt att vi får upp kameraövervakning vid rastplatserna, inte minst för att attrahera fler förare till yrket, särskilt fler kvinnor.

Rastplatserna behöver också utvecklas för den klimatställning som åkerinäringen går igenom, särskilt för elektrifieringen av lastbilsflottan. Rastplatserna är utmärkta ställen att installera till exempel laddstolpar för laddning av elfordon.

Trafikverket bör kunna använda mer digitala hjälpmedel för att erbjuda lastbilschaufförer förbättrad information gällande uppställningsplatser, exempelvis vilken beläggning de har. Information om när och var

det finns möjlighet till rast och dygnsvila skulle också ge förarna bättre förutsättningar att planera sin transport.

Fru talman! Statsrådet sa i sitt svar att det är positivt att jag ser vikten av trygga och säkra rastplatser, något som är fundamentalt för åkeribranschen, platsernas besökare och inte minst förarna och deras arbetsmiljö. Ja, det gör jag. Det gör även Socialdemokraterna. Det var vi som initierade utredningen under förra mandatperioden och gav Trafikverket ett uppdrag med en tydlig målsättning.

Nu undrar jag om även statsrådet ser vikten av trygga och säkra rastplatser, något som är fundamentalt för åkeribranschen, platsernas besökare och inte minst förarna och deras arbetsmiljö. Om också statsrådet ser detta som viktigt, vilket jag hör att han gör, behöver han agera nu och inte, enligt min mening, kapitulera genom att säga att han vill vänta med åtgärder till 2029 och hänvisa till Trafikverkets arbete.

Svaret oroar mig. Jag hoppas att statsrådet agerar under den här mandatperioden och ser till att det blir fler kameraövervakade rastplatser samt att det finns duschmöjligheter för yrkestrafikförarna på deras uppställningsplatser.

Anf. 91 Statsrådet ANDREAS
CARLSON (KD):

Fru talman! Ledamoten har ju noterat att jag anser att detta är viktigt. Det framkom redan i det första svaret.

Jag vill upplysa ledamoten om vad jag sa i mitt förra inlägg. Den nuvarande regeringen har i två regleringsbrev till Trafikverket beslutat att man inom den årliga återrapporteringen ska redovisa status avseende säkerhetsnivå och vilka åtgärder som vidtas. Detta har legat till grund för att Trafikverket nu genomför trimningsåtgärder.

Om frågan fortfarande, efter att jag har besvarat den, är huruvida regeringen kommer att vidta några åtgärder under mandatperioden är svaret alltså ja. De är ju redan vidtagna i två steg. Vi är inte på långa vägar färdiga, men vi har intensifierat och tagit vidare det arbete som den förra regeringen påbörjade genom att göra ytterligare förtydliganden i regleringsbrev till Trafikverket. Det här är ju någonting som jag redan har svarat på, fru talman.

Detta innebär att trimningsåtgärder kan vidtas redan 2024, men som ledamoten vet ankommer det inte på regeringen eller ett enskilt statsråd att detaljstyra myndighetens arbete. Trimningsåtgärderna är någonting som Trafikverket förfogar över, men eftersom regeringen så tydligt har pekat på detta som ett prioriterat område har man gjort en inventering av rastplatserna och identifierat åtgärder som behöver vidtas. De kommer också att vidtas.

Kommer detta att vara tillräckligt? Det tror jag inte, eftersom behoven är så stora – de har byggts upp under lång tid.

Ledamoten låtsas som att han inte fått svar på frågan, fru talman, fast han faktiskt fick det i föregående

inlägg. Jag tror att både Kadir Kasirga och andra håller med om att vi kan ta den typen av diskussion någon annanstans.

Däremot uppskattar jag, som jag sa, Kadir Kasirgas engagemang och att han har varit ute och sett rastplatser, träffat förare och fått behoven beskrivna för sig så att vi kan ha en saklig debatt i Sveriges riksdag om detta mycket viktiga område. Regeringen har alltså redan i två beslut i regleringsbrev till myndigheten vidtagit åtgärder. Jag ser framför mig att detta kommer att vara en viktig del i arbetet med nationell plan.

Parallellt med detta pågår ju det uppdrag som den förra regeringen beslutade om till 2029. Det var alltså inte den nuvarande regeringen som beslutade att det skulle pågå fram till 2029. Denna regering har sett att behovet är påtagligt redan nu och har därför gjort förtydliganden i regleringsbrev till Trafikverket. Det hoppas jag att jag nu har tydliggjort på nytt så att ledamoten ser att regeringen prioriterar detta och återkommer.

När det gäller frågan om kameraövervakning visade det pilotprojekt som nu har utvärderats att stölder och inbrott helt har eliminerats tack vare detta. De åtgärder som planeras framöver ska framför allt riktas till de platser där det finns en koncentration av anmälda brott och där man kan göra trygghetsskapande åtgärder baserat på de kunskaper man har fått genom det avslutade pilotprojektet. Men det är upp till Trafikverket om man gör detta.

Det här är en angelägen fråga, och jag uppskattar engagemanget. Regeringen kommer att fortsätta att jobba för att lastbilsförare i Sverige ska ha en trygg och säker arbetsmiljö.

Anf. 92 KADIR KASIRGA (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Andreas Carlson för ytterligare förtydliganden.

Min invändning mot interpellationssvarets tal om fler rapporter och utredningar är att det redan finns tillräckligt många rapporter och utredningar från både Trafikanalys och Trafikverket. Nu är det dags att gå till handling och intensifiera arbetet så att vi får fler kameraövervakade rastplatser och även snyggare och trivsammare rastplatser så att våra lastbilschaufförer får en dräglig arbetsmiljö. Det är viktigt, och jag hör att Andreas Carlson också tycker att det är angeläget. Vi kommer att följa upp detta, och vi har en jättebra dialog med både Transportarbetareförbundet och åkerinäringen i denna fråga.

Som jag sa i ett tidigare inlägg skulle rastplatserna också kunna utrustas med laddstolpar så att lastbilschaufförer och andra kan ladda sina bilar där i framtiden.

Jag tackar för debatten och önskar statsrådet och presidiet en trevlig helg.

Anf. 93 Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Det finns sannerligen mycket att göra på detta område. Det har varit och är eftersatt, men arbetet har intensifierats genom beslut om förstärkningar

i regleringsbrev. Det har gjorts en kartläggning, och nu finns det en plan för de åtgärder Trafikverket ser kan genomföras redan i år. Det kommer troligen inte vara tillräckligt utan krävas mer, också på andra områden. Ledamoten nämnde exempelvis klampning och kontroll på väg. God regelefterlevnad och tillsyn är förstås något som också är angeläget och som gynnar trafiksäkerhet, framkomlighet och svensk åkerinäringens konkurrenskraft. Det finns alltså flera angelägna frågor, och jag uppskattar engagemanget.

Tack för debatten och trevlig helg så småningom!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Motioner

med anledning av prop. 2023/24:107 Ändringar i medborgarskapslagen

2023/24:2847 av Tony Haddou m.fl. (V)

2023/24:2857 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden

2023/24:2861 av Jennie Nilsson m.fl. (S)

2023/24:2862 av Alireza Akhondi m.fl. (C)

2023/24:2863 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (V)

2023/24:2864 av Katarina Luhr m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2023/24:68 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

2023/24:2849 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2023/24:97 Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

2023/24:2851 av Rickard Nordin (C)

2023/24:2856 av Elin Söderberg m.fl. (MP)

2023/24:2858 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 april

2023/24:688 Åtgärdsprogram mot svenskfientlighet

av Pontus Andersson Garpvall (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:689 Informationsutbyte inom ambulanssjukvården

av Mattias Eriksson Falk (SD)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:690 Tillkännagivandet om att inte tvångsansluta till va-nätet

av *Roger Hedlund* (SD)
till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)
**2023/24:691 Tvångsanslutning till kommunalt av-
lopp**
av *Mikael Eskilandersson* (SD)
till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 april

**2023/24:797 Situationen på Länsstyrelsen Stock-
holm**
av *Rasmus Ling* (MP)
till statsrådet *Erik Slottner* (KD)
2023/24:798 Cannabisreklam på svenska skolor
av *Laila Naraghi* (S)
till statsrådet *Erik Slottner* (KD)

§ 18 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 11 april

**2023/24:777 Civilsamhälles- och biståndsorganisat-
ionernas roll inom biståndspolitiken**
av *Johan Andersson* (S)
till statsrådet *Johan Forssell* (M)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 13.53.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 7 anf. 37
(delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12
anf. 76 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 3 Svar på interpellation 2023/24:584 om beslutsprocessen kring DCA-avtalet	1
Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	1
Anf. 2 ELSA WIDDING (-)	2
Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	2
Anf. 4 ELSA WIDDING (-)	3
Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
Anf. 6 ELSA WIDDING (-)	4
Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
§ 4 Svar på interpellationerna 2023/24:657 och 667 om lagrum för ekonomiskt våld och straffansvar för psykiskt våld.....	5
Anf. 8 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	5
Anf. 9 ÅSA ERIKSSON (S).....	6
Anf. 10 SANNA BACKESKOG (S)	7
Anf. 11 ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	7
Anf. 12 SOFIA AMLOH (S)	8
Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	8
Anf. 14 ÅSA ERIKSSON (S).....	9
Anf. 15 SANNA BACKESKOG (S)	9
Anf. 16 ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	10
Anf. 17 SOFIA AMLOH (S)	10
Anf. 18 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	10
Anf. 19 ÅSA ERIKSSON (S).....	11
Anf. 20 SANNA BACKESKOG (S)	11
Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	12
§ 5 Svar på interpellation 2023/24:661 om kriminaliseringen av narkotika.....	12
Anf. 22 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	12
Anf. 23 RASMUS LING (MP).....	13
Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	13
Anf. 25 RASMUS LING (MP).....	13
Anf. 26 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	14
Anf. 27 RASMUS LING (MP).....	14
Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:542 om begränsningar av gårdsförsäljning.....	15
Anf. 29 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	15
Anf. 30 TOBIAS ANDERSSON (SD)	15
Anf. 31 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	16
Anf. 32 TOBIAS ANDERSSON (SD)	16
Anf. 33 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	17
Anf. 34 TOBIAS ANDERSSON (SD)	17
Anf. 35 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	17
§ 7 Svar på interpellationerna 2023/24:562 och 563 om fritidskortet.....	18
Anf. 36 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	18
Anf. 37 AZADEH ROJHAN (S)	18
Anf. 38 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	19
Anf. 39 AZADEH ROJHAN (S)	19
Anf. 40 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	20
Anf. 41 AZADEH ROJHAN (S)	20
Anf. 42 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	20
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:596 om fritidskort	21
Anf. 43 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD).....	21
Anf. 44 SOFIA AMLOH (S)	21

Anf. 45	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	22
Anf. 46	SOFIA AMLOH (S)	22
Anf. 47	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
Anf. 48	SOFIA AMLOH (S)	23
Anf. 49	Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	23
§ 9	Svar på interpellation 2023/24:655 om våld i nära relationer24	
Anf. 50	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	24
Anf. 51	HELENA VILHELMSSON (C)	24
Anf. 52	SOFIA AMLOH (S)	25
Anf. 53	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	25
Anf. 54	HELENA VILHELMSSON (C)	25
Anf. 55	SOFIA AMLOH (S)	26
Anf. 56	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	26
Anf. 57	HELENA VILHELMSSON (C)	27
Anf. 58	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	27
§ 10	Svar på interpellation 2023/24:664 om stöd för att motverka våld i ungas relationer.....27	
Anf. 59	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	27
Anf. 60	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	27
Anf. 61	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	28
Anf. 62	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	28
Anf. 63	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	29
Anf. 64	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	29
Anf. 65	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	30
§ 11	Svar på interpellation 2023/24:665 om löneskillnader mellan kvinnor och män.....30	
Anf. 66	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	30
Anf. 67	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	30
Anf. 68	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	31
Anf. 69	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	31
Anf. 70	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	32
Anf. 71	ANNIKA STRANDHÄLL (S)	32
Anf. 72	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	32
§ 12	Svar på interpellation 2023/24:654 om tåget – en klimatfråga 33	
Anf. 73	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	33
Anf. 74	ANNA LASSES (C)	33
Anf. 75	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	34
Anf. 76	ANNA LASSES (C)	34
Anf. 77	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	34
Anf. 78	ANNA LASSES (C)	35
Anf. 79	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35
§ 13	Svar på interpellation 2023/24:656 om fossilfri konkurrenskraft inom bygg- och anläggningssektorn35	
Anf. 80	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	35
Anf. 81	KATARINA LUHR (MP)	36
Anf. 82	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	37
Anf. 83	KATARINA LUHR (MP)	37
Anf. 84	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	38
Anf. 85	KATARINA LUHR (MP)	39
Anf. 86	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	39
§ 14	Svar på interpellation 2023/24:658 om trygghet och säkerhet vid rastplatser för yrkestrafikförare39	
Anf. 87	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	39
Anf. 88	KADIR KASIRGA (S)	40
Anf. 89	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	40
Anf. 90	KADIR KASIRGA (S)	41
Anf. 91	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	41
Anf. 92	KADIR KASIRGA (S)	42
Anf. 93	Statsrådet ANDREAS CARLSON (KD)	42
§ 15	Bordläggning42	

§ 16 Anmälan om interpellationer	42
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	43
§ 18 Anmälan om skriftligt svar på fråga	43
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 13.53.	43